

ליקוטי

מוהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

אמר שצריכים ללמד אותו הרבה עד שיהיה שגור בעל פה. ואמר בפרוש שהלמוד בחבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאלה. ואמר ללמד גם בעיון גדול, כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו ובתורתו הקדושה והנוראה מאד, עד אין סוף ואין תכלית: (חי"מ שמו)

כל גליונות חברותא על ליקוטי מוהר"ן אפשר להוריד בכתובת זו <https://breslev.org/likum>

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חזרותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות החלק השני – ההערות^א, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חזרותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חידושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה. ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרוז את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשיין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה 23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם עפ"י מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון.

^ב השתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות.

^ג עיין חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, ועיין תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחוז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שזכה ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד,

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהר"ת הנוקבים שכל מה שמוקבל מרבו צריך לידע שצדקו אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, פי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם פחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך כן פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שצדקו אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפילו שיחותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וקמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, הריבה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלומד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חדושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמוד ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

חלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא אות ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חדושי, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבוה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין **מהרש"א** ב"ב י: שעל זה אחו"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ו**בספר חסידים** אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טו) יוצאו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: וביאור **ברית עולם להחיד"א** שם. הוסיף בשם ספר **לב אריה** שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובוה פ"י הרב הנ"ל את הכתוב וזה ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת לא אמרת הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד ע"ש בשם ספר **רבינו אפרים** על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם **רבי אליעזר מגרמזיא** ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבם עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין **שפתי כהן** למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בוה"ל "נינתה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר **מחשבות חרוץ** לר' **צדוק הכהן** אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל. עוד עיין בספר **קהילות יעקב** ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חידושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועיני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין **ספר חסידים** שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מי' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד ע"ש סימן פד שמנכין לו מזכותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציון שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין **חיי מוהר"ן** סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריו הקדושים, שעור אחר פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור אחר ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועין במקום אחר מזה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנזקק מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין **תורה קה תנינא** שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ו דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין **חיי"מ סימן תקבא** – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין **ביאור הלכות** (תורה נד אות ד) – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהר"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן ויזה. (וכיצד התכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה ע"ש)

ועיין **תורה ח' תנינא אות ז'** שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה וע"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין **תורה עב תנינא** שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו וזכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין **ככבי אור** (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טו) – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"י.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ו צריך זיהרות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ונבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'). נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מו תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אומר תורה גבוהה הוא מיטל פנים בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר בככבי אור (ששון ושפחה יז) הלואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומוכן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' ע"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמוכן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא

ללימוד עיון

בספה"ק

ליקוטי מוהר"ן

תנינא

דף יט: כ.:

תורה יב

תורה אור
במדבר פינחס כו (יה) ויאמר יקוק אל משה קח לך את ירושע בן נון איש אשר רצה בו וקטפת את ידך עליו: שמת יתרו יש (כא) ויאמר ידוד אל משה רד העד קצם פן יחרסו אל ידוד לקאות וקבל מקנני רב: תורה י

ישעיה נה (יב) כי בשמחה תצאו ובשלום תוציאו הקרית והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה יתחאו קח: דימיה מה (יא) שאנן מואב מפעוריו ושלטת הוא אל שקריו ולא הורק מפלי אל כלי ובגולה לא הלק על פן צמד שקעמו בו וירחו לא נקרי:

תורה יא
בראשית (ה) וכל שית השדה סרם יתה בארץ וכל עשב השדה סרם יצחק כי לא המטיר יקוק אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את הארץ:

בראשית חיי שרה כד (טג) ויצא יצחק לשבת בהרם לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים: דברים יא (יו) וקרה אף יהוה בקם ויצר את השמים ולא יהיה קטר והארקה לא תתן את יבולה ואבדקם מחר מעל הארץ השקה אשר יהוה נתן לקם:

תורה יב
ישעיהו מג (ו) כל הנקרא בשמי ולקבודי נראתיו יצרתיו אף עשיתיו:

גנה. שיר לתורה יב הימיה קבלת העולה - גם ענין תורה זו סתמי תורה מתגלים לייקא בסתמה כחוק הסתמה. וענין תורה זו שיקוף הכתוב הוא קרוב ביותר. ותורה זו הוי אלקי כבוד של רומי לייקא וס נעלמת תורה לעמיקא. וכן מוצא לקמן בשמחה. וכן מוצא ממה שכתבתי הולך הקדוש שכן הוא נעלם כלת לפי סיה מוסק המוחמה ביהר (מכונן כפי עין חיים שגר עמ המלך פתח ז' וענין פתח ז' פתח ענין חכמה למחיל פתח עז מוצא ענין התגלות הספיקות שילמות מכתב וירד ומשקע על העלמות ובחוק הגול ביהר שם מאיר שוב הכהר וחרר חלילה ממלכה הכהר לראו ושוב וזה שכתבה הקב"ה למהלך ממלכה כפיק א' סוד החיות לראו ושוב. וענין פתח עשית נתיב אלמס פתח ז' שהמלכות שרש ממלכות אר"ם שם היה האלוט וזה שכתוב בתהומים וזכור ממלכות סלח על אר"ם. וכן ממנו מכתב סלח שלמר כלה הולך אז הולך.

וכו שלע"פ שלום רבינו נלכת עם חמורה ליה גם על איה כי רק אחרי שכתב לא מוצא נעלמו שום נקודה טובה שתהא אחרי לתקנות שיפר אז שיק עתק איה אמיתי שמהפך את האופק לאור. את המלכות לכת. ענין שיק קח חיל נט וכן ענין תורה נקן תורה רכס איה לא ללמד עפי תורה סד שיק עני מנין אפיקורסות, וזמורה איה למו שפכ ביו שיק עליה תשובה ואיה למו שפכ לוי שיהא מתהלך הכנסי.

האש מהנהר) ומנהיגי הדור הם בחי' רוח כ"ש (במדבר כז) איש אשר רוח בו שיועד להלוך נגד רוחו של כ"א [א]. וישראל הם בחי' לבא כי ישראל הם לבא דכל עלמא וזהר פנחס רכא: וצריכין מנהיגי הדור לנשב בבחי' רוחם על כ"א מישראל שהם לבא דעלמא לנפח מהם העפרוריות, דהיינו מרה שחורה שנופל עליהם שע"ז אינו יכול האיש הישראלי שהוא בחי' לב ללדוק ולבעור להשי'. גם יש רשעים שהם בחי' ערב רב וכשהם נופלים על הלב דהיינו על ישראל זה ג"כ בחי' עפרוריות שע"ז אין יכול לבעור כנ"ל. וע"כ צריכין מנהיגי הדור לנפח העפרוריות מן הלב דהיינו מכ"א מישראל והורין ונתחברין הלקי האש שבכ"א וא' מישראל ונתקשרין ישראל ביחד ונעשין בחי' לב. וכ"א וא' מישראל נעשה בחי' לב למקום שצריך שיהי' שם בחי' לב, והזור ובוער להשי' כנ"ל.

אך לפעמים כשמנשב רוח סערה אזי הוא מבעיר האש מאד חוץ מן המדה כמו כן לפעמים יש שנמשב בהאדם בחי' רוח סערה ומבעירו ביותר חוץ מן המדה שזה בחי' הריסה בחי' (שמות יט) פן יחרסו לעלות אל ה' וכו' [א] כי במופלא ממוך אל תדרוש [א] ואסור להרום לעלות אל ה' מה שאינו ראוי לו לפי בחינתו. ע"כ כשהאדם רואהו שבוער ביותר חוץ מהמדה, דע שזה מבחי' רוח סערה כנ"ל. ואליהו ה' יכול להכניע זאת (ע' זוהר פנחס רכז) ובוהר הדש על רות [א]. וזה בחי' איש אשר רכב על סוסי אש בסערה [א], שהיה רוכב ומכניע סוסי אש בסערה. דהיינו האש הדולק ביותר מן המדה שבא ע"י הסערה כנ"ל ה' אליהו רוכב על זה ומכניעו. כי הרוח צריך לנשב במדה כדי שידלק האש שכלב במדה ע"פ מוג השוה כנ"ל:

י [א] מה שהעולם רחוקים מהשי' ואינם מתקרבים אליו ית', הוא רק מחמת שאין להם יישוב הדעת ואינם מיישבין עצמן. והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב, מה התכלית מכל התאוות ומכל 'ענייני העוה"ז. הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחיון לגוף כגון כבוד, ואזי"א בוודאי ישוב אל ה' : **אך** דע שע"י מרה שחורה א"א להנהיג את המוח כרצונו, וע"כ קשה לו ליישב דעתו [א]. רק ע"י שמחה, יוכל להנהיג המוח כרצונו ויוכל ליישב דעתו. כי שמחה הוא עולם החירות בבחי' **בי בשמחה תצאו** (ישעי' נה) שע"י שמחה נעשין בן חורין ויוצאין מן הגלות וע"כ כשמקשר שמחה אל המוח אזי מוחו ודעתו בן חורין ואינו בבחי' גלות ואזי יוכל להנהיג את מוחו כרצונו וליישב דעתו מאחר שמוחו בחירות ואינו בגלות כי ע"י גלות אין הדעת מיושב כשרדו"ל (מגילה יב ע"ב) על בני עמון ומואב דמייכתא דעתייהו מחמת שלא הלכו בגלות שנאמר (ירמי' מו) **שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך על בן עמר מעמו בו וכו' :**

ולבא לשמחה הוא ע"י מה שמוצא בעצמו איה נקודה טובה עכ"פ כמבואר ע"פ אומרה אלקי בעודי [ב] בליקוטי הראשון

בסי' רפב) ע"ש. ועכ"פ יש לו לשמוח במה שזכה להיות מזרע ישראל שלא עשני גוי [א] וכמו שאנו אומרים [א] ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו וכו' ונתן לנו תורת אמת וכו' מכל זה וכיוצא בזה ראוי לו ליקח לו שמחה לשמה דעתו כנ"ל. וזה בחי' (שבת עז) בדיחא דעתי' שהוא דבר גדול דהיינו שמקשר השמחה למוחו ודעתו ואזי המוח משוחרר ויש לו יישוב הדעת כנ"ל. וגם למעלה נעשה מזה יהוד גדול ע"י בדיחא דעתי' [א]:

יא [א] כשהאדם מתפלל בשדה אזי כל העשבים כולם באין בתוך התפילה ומסייעין לו ונותנין לו כח בתפילתו. וזה בחי' שנקראת התפלה שיהא בחי' [א] **שיח השדה** [א] שכל שיח השדה נותנין כח וסיוע בתפילתו. וזה בחי' **ויצא יצחק לשוה בשדה** (בראשית כד) שתפילתו היתה עם סיוע וכן השדה שכל עשבי השדה נתנו כח וסיוע בתפילתו כנ"ל שבשביל זה נקראת התפילה שיהא כנ"ל. וע"כ בקללה נאמר (דברים יא) **והארמה לא תתן את יבולה** כי כל יבול הארץ צריכין ליתן כח וסיוע בתוך התפילה, וכשיש פגם ועיכוב על זה, אזי נאמר **והארמה לא תתן את יבולה**. כי אפי' כשאינו מתפלל בשדה נותנים ג"כ יבול הארץ סיוע בתפילתו. דהיינו כל מה שסמוך אל האדם כגון אכילתו ושתייתו וכיוצא. רק כשהוא בשדה שאזי סמוך להם ביותר אזי כל העשבים וכל יבול הארמה נותנים כח בתפילתו כנ"ל. וזה **יבול ר"ת ויצא יצחק לשוה בשדה** שכל יבול השדה התפללו עמו כנ"ל: [א] (זה הענין מבואר היטב במאמר תקעו בחודש שופר המתחיל בדרף א'. ע"ש [א]):

יב [א] כשאדם הולך אחר שכלו והכמתו יוכל ליפול בטעותים ומכשולות רבים ולבא לידי רעות גדולות ח"ו ויש שקלקלו הרבה כגון הרשעים הגדולים מאד המפורסמים שהמען את העולם [א] והכל ה' ע"י חכמתם ושכלם. **ועיקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות בלי שום חכמות. ולהסתכל בכל דבר שעושה שיהי' שם השי' ולכלי להשגיח כלל על כבוד עצמו רק אם יש בזה כבוד השי' יעשה ואם לאו לאו.** ואזי בוודאי לא יכשל לעולם. ואפילו כשנופל ח"ו לספיקות ויש שנפילתו גדולה מאד מאד ר"ל שנופל לספיקות והרהורים ומהרהר אחר השי'ת. אעפ"כ הנפילה והירידה היא תכלית העליה [א]. כי דע כי שורש כל הבריאה הוא הכבוד כי כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו כ"ש [א] **כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' (יומא לה).** ומאחר שהכל נברא בשביל כבודו ית' נמצא שכבודו יתברך הוא שורש כל הבריאה. ואף על פי שכולו אחד על כל זה בהבריאה יש חלקים ובכל חלק וחלק מהבריאה יש בו בחי' כבוד מיוחד שהוא שרשו כנ"ל. וזה בחי' (אבות פ"ה) בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא בשביל שכר ועונש נברא בעשרה מאמרות [א]. ובכל מאמר ומאמר יש בו בחי' כבוד מיוחד שהוא שרשו כי הכבוד הוא

¹ מתורג-ו התפילה
² כ"א * בראשית ב'
³ עיין ברכות כו:
⁴ גם בדפוס ירושלים, ומתורג-ו נתון
⁵ הערה זו נמצאת כבר בדפוס
⁶ תורה א' תנינא אתא יא [א] [ב]
⁷ תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקס"ח בחזרתו מלובין (לעמבערג שנסע לקסח לירושלם). ועיין תורה זו מהור"ג סימן כט שאחר האמרת וירא וכו' רבינו שהיא התחלת הספר השני דהיינו לק"מ תנינא שאין בו תורות מכת"י רבינו ולבד מתורה פג ופד) כי כבר היה חולה ולא כתב בעצמו.
⁸ עיין חיי מוהר"ן סימן נא ועיין פעולת הצדיק תשדד. והוכייר צדיק ומקובל גדול שטעה אחר החכמות עד שאמר שהח"ל
⁹ מתורג-ו כשאדם
¹⁰ לשון ברכת השחר. עיין ליקוטי עצות ערך שמחה אות כס שהוסף כאן ביאר. עיין חיי מוהר"ן סימן סה. ועיין פרי צדיק לר' צדוק הכהן חג שבועות אות יג ש"כ על הבערדישבויער שם. ועיין מכתבי מהור"ג סימן יז וכה ולק"ה ברכת הודאה' לה וברכת השחר ג' ג'
¹¹ לשון סתוקי ובה לציון שאומרים בשריות אסורי תהנון. ועיין חיי מוהר"ן סימן ג' ומכתבי מהור"ג סימנים -שמה שצו תיב תכא תכב ולק"ה פריקה ועיניה ז' סוף אות יז. ואות כ'.
¹² עיין לק"ה פרי"ו ואישות ג' ג'
¹³ תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלובין (לעמבערג) ועיין שיתות הר"ן סימן קמד וסימן צח
¹⁴ מתורג-ו כשאדם
¹⁵ במוזר אליהו הנביא שזמורים כמוצאי שבת
¹⁶ תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלובין (לעמבערג) ועיין חיי מוהר"ן סימן ג'.
¹⁷ עיין לק"ה ר"ה הלכה ו אות ז שמתורה ולא תורה זו היו תורה אחת אצל רבינו וז' וזיגן לקבל מננה רק פסקי פסקי וע"ש בהמשך ההלכה הג"ל קשר התורות האלה. (עיין לק"ה מנחה ז נג שלא עשני גוי הוא שיר פשוט בחי' י'
¹⁸ מתורג-ו נוני
¹⁹ מתורג-ו ואז
²⁰ עיין קיצור לק"מ השלם מאות ד' ובהנה שם ובתורה מה תנינא
²¹ מתורג-ו השמחה
²² נוסף בתקפא

¹ אינו סובל קדושת הוקן ופאות וכו' ע"ש.
² מתורג-ו השי"ת
³ וכן הלשון לעיל תורה כב אות יא [א] [ב]. ולע"ה האם תכלית ממש או לתכלית ולשון ספרי החסידות האחרים ירידה צורך עליה עיין בעש"ט ע"ה בראשית במקור חיים שם אות ס' בשם צואת היריב"ש. דגל הלשון פתח אפ"ר פירש ויצא בשם זקנו הבעש"ט. ואור המאיר לרבי ולקח מוישומרי תלמיד המגיד פירש שמת. ועיין בראשית ב' יח-כב לא טוב היות האדם לבדו...ויפל תרומה ויקח וכו' ויבן ה"א את הצלע וכו' וביאה אל האדם. ועיין חולין ס' לכו מעטי עצמך ובקדוש הלבלה וללכנה אמר שתתחדש. ישעיהו מג ז'
⁴ עיין דעת ותבונה פ"ח ע"ט מו.

¹ * מדרש רבה פרשת פנחס [כא טו] ומואב בפרשי' אש (במדבר כו יח) [גם] ועיין ספרי פנחס אות ש וילקוט שמעוני במדבר רמז תשעו]
² בתקפא (ברכות ג ע"ב) (בתשכ"ח מחק וכח) [א] וציין לנסח כ"ל
³ בתקפא (שמות כ) ובתשכ"ח נתוק
⁴ רבינו הוסיף תיבת לעלות וכן הוסיף גם לתיב בתורה כח אות ח דף לו.
⁵ * תנינא ג' מיטרא דבן סירא שם
¹ מתורג-ו כשרואה אדם (בקרן הירוביץ החדש נתוק)
² מאמר ריען ה' את איוב מן הסערה (דף כו. מהדרת ניו יורק תשמ"א)

ליקוטי

איה מקום כבודו יב

מוהר"ן תנינא

כ.

שורש הכל כנ"ל. וזה בחי' (תהלים כט) **והיכלו בלו אומר כבוד** שבכל מאמר מלוכש בו כבודו ית' שעי"ז נברא העולם, כי **מלא כל הארץ כבודו** [א]. ואפי' בעבירות ודברים רעים ח"ו ששם אין כבודו ית' בבחי' (ישעי' מב)[ב] **וכבודי לא אחר לא אתן** שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם. ואע"פ **שמלא כל הארץ כבודו** עכ"ז יש גבול כשמגיע למקומות הנ"ל שלא יצא לשם בבחי' **וכבודי לא אחר לא אתן** כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד שמלוכש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל שלא יתפשט למקומות החיצונים כנ"ל. אבל דע כי אע"כ בוודאי גם הם מקבלים חיות ממנו ית' ואפי' מקומות המטונפים או בתי ע"ז צריכין גם כן לקבל חיות ממנו ית'. אך דע כי הם מקבלים מבחי' מאמר סתום שהוא **בראשית** מאמר [ג] סתום וע' הא"ג שבת קד" ד"ה מם סתומה מאמר סתום) שהוא כולל כל המאמרות וכולם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה ומשם הם מקבלין חיות כי מבחי' הכבוד והמאמרות המתגלים א"א להם לקבל חיות משם בבחי' **וכבודי לא אחר לא אתן** כנ"ל [ד] רק מהמאמר סתום שהוא נסתר בתכלית ההסתרה משם מקבלין חיות [ה] ודבר זה אי אפשר להבין ואסור להרהר בזה כלל. וע"כ כשאדם נופל חס ושלום לבחי' מקומות אלו דהיינו לבחי' מקומות המטונפים ונופל לספיקות והרהורים ובלבולים גדולים ואזי מתחיל להסתכל על עצמו ורואה שרחוק מאד מכבודו ית' ושואל ומבקש **איה מקום כבודו** [ו] מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו ית' מאחר שנפל למקומות כאלו ר"ל [ז]. וזה זה עיקר תקונו ועלייתו [ח] בבחי' ירידה תכלית העליה המובא בספרים [ט]. כי א"ה מקום כבודו זה בחי' הכבוד עליון של המאמר העליון דהיינו המאמר סתום בראשית כנ"ל [י] שמשם נמשך חיות למקומות האלו נמצא כשמבקש ומהפש א"ה מקום כבודו בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון שהוא בחי' א"ה שמגודל הסתרתו והעלמו הוא מחי' מקומות הללו ועכשיו על ידי שהוא נפל לשם ואזי מבקש א"ה מקום כבודו ובוה חוזר ומדבק עצמו לשם ומחי' את נפילתו ועולה בתכלית העליה [יא]. וזה בחי' קרבן עולה שמכפר על הרהור הלב כמו שאמרו רז"ל (מ"ר ויקרא פ' ז [ב]). כ"ש [ג] **והעולה על רוחכם**, שעולה מכפר הרהור. כי יש בחי' (תהלים לח) **לבי סחרחר** כי יש קליפה שהיא מעקמת ומסכבת הלב בעיקומים וסיכוכים ובלבולים הרבה והיא בחי' קליפת נוגה. וע"כ נקרא **סחרחר** תרגום של **פביב** סחור סחור בחי' **ונוגה לו פביב** (יחזקאל א [ב]). כי היא בחי' תרגום כמוכא (ע' בליקוטי א' סי' יט [ג]), ועל כן כתיב בלשון תרגום. וכשאדם נופל לשם שזה בחי' מקומות המטונפים ואזי מבקש וצועק א"ה מקום כבודו וזה בעצמו

תקונו כי חוזר ושכ אל הכבוד העליון שהוא בחי' א"ה כנ"ל. וזהו בבחינות עולה, בחי' **וא"ה** [ד]: **השה לעולה** (בראשית כב), שבחי' א"ה היא בחינות שה לעולה לתקן ולכפר הרהור הלב שבא ממקומות המטונפים כנ"ל כי ע"י בחינות א"ה נתקן ועולה משם כנ"ל. וזה בחינות מ"ש בסוף תקונים (תיקון תנינא ד' א [א]) **בראשית** ברא תיש דהיינו השה [ב] לעולה שנעשה ע"י בחי' א"ה שהוא בחינות **בראשית** מאמר סתום כנ"ל. וזה בחינות תשובה כי זה עיקר התשובה כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך ומתגעגע ושואל ומצטער א"ה מקום כבודו וזהו בעצמו תשובתו ותיקונו כנ"ל. והבן היטב : ויש בזה עוד הרבה דברים, כי כשאדם הולך בדרך או כשהולך בדרכים ברוחניות אזי התורה הולכת לפניו בבחינות **בהתהלך תנחה אותך** (משלי ו) כי יש בזה כמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות ספיקות הנ"ל. כגון בחיודושי תורה קודם שמהדשין יש כמה ספיקות ובלבולים קודם שמכרר ומלבן הדבר כראוי [ב]. ואלו הספיקות הם בחי' **עין הדעת מורר** [ג] שהוא בחי' נוגה וכשמגיע אל התורה בעצמה זה בחי' **עין החיים** וכו' :

שייך לעיל

וזהו בחינות (ירושלמי תענית פרק א') אם יאמר לך אדם היכן אלקיך תאמר לו בכרך גדול של רומי שגם שם שמלאים גלולים וע"ז גם שם מוסתר הוא יתברך כנ"ל [ג]. והכלל כשנופל לשם ח"ו אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדושה. כי חיות הקליפות הוא רק מההסתרה מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תיכף כשמבקשין איה מקום כבודו נמצא שיודעין עכ"פ שיש אל"ף יתברך רק שהוא נסתר ונעלם וע"כ מבקשין איה מקום כבודו ובוה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו. כי איה הוא בחינות מאמר סתום שהם מקבלין חיות משם. רק שהיות הקליפות הוא מההסתרה, אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדושה במקום נפילתו על ידי הבקשה והחיפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל. ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדושה בעצמה דהיינו במקום התגלות כבודו יתברך כי עיקר הקדושה שיתגלה כבודו יתברך : ברוך ה' לעולם אמן ואמן [ג].^[א] (וזאת התורה וגם מאמר המתחיל אלו המתפארין עצמן וכו')^[ב], וכל מה שנאמר בדרך וכו' [ג] כגון הקשו וכו' [א] הכל אחד [ב]. כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרומוזים ונסתרים בדברי רז"ל (שבת דף עז) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל ר' זירא את ר' יהודה כד הוי בדיחא דעתא ואיבע"ל מינ"י כל הללי דעלמא וכו' [ג].

^א ישעיה ו' א'

^ב וישעיהו מוה א'

^ג עין מגילה כא: ובעש"ט עה"ת בראשית ג' ובהעלותך ג'

^ד בתרוי קג ובתשכט תוקן

^ה עיין שער הפסוקים כי תבוא סימן כז הקליפות מקבלות חיותן מרחוק לכן הן במספר יא ולא י' ע"ש

^ו לק"ה נפילת אפים הלכה ו' אות ד' כי כל הבראה היתה ע"י אותיות ודברים שהם העשרה מאמרות. וכמ"ש (תהלים לג), בדבר ה' שמים נעשו וכו', אבל בראשית, שהוא מאמר סתום, שם אותיות הדבור בהעלם נפלא, בבחינת כבוד פה הנאמר במשה. ומגודל ההעלמה, מה שדיקא וינקים מקומות המטונפים עד שנעשים אצלם אותיות ודברים של שקר וכו'. ע"ש כל ההלכה.

^ז יו פעמים בעמוד זה. ז"פ איה ועשר פעמים א"ה. ובמקודים "איה"

^ח לשון הקדוש של מוסף שבת ר"ה וי"ש ובוהר משפטים ק: ורע"מ קדושים פב. כי תצא רפא. תיקון ה דף כ. תיקון י' דף כד: תיקון כא דף סא: תיקון כ דף עא: תיקון לד דף עז: תיקון מז דף פג: תיקון ע דף קלא:

^ט רחמנא ליצלן - השם ישמרנו ויציילנו. ועיין לק"ה הלכות ערב הלכה ג' אות א' שיעיקר הוא הרצון ובשביל זה ירדה הנשמה לעה"ז המרוחק כל כך והשוין. וע"ש באות ד' - ובאמת כשיש להאדם ירידה קדם העליה הוא אז בסכנה עצומה, כי הרבה נשקעו בירידת רחמנא ליצלן כמוכא בספרים. ולכאורה הדבר תמוה ואינו מובן מדוע על - ידי הירידה דיקא וזכה לעליה. אך ע"ש הנ"ל מובן וכו' והעיקר שלא ישכח מעלתו וכו' ע"ש.

^י ועיין שיש"ק ח"ד סימן מט.

^א צ"ע כנ"ל בעמוד הקודם ועיין עוד לק"ה הלכות ערב הלכה ג' אות ד'

^ב עיין לק"ה ר"ה ו' ז' ביאר עפ"י הסוד שמחמת העונות נופלת המלכות בבחי' תורה פלאים ומסתלקים ממנה כל המדרגות ולא נשאר אלא בחי' הכתר שבה דהיינו בחי' איה וע"י החיפוש "איה וכו'" אזי ירדתו תכלית העליה דהיינו לשרש המלכות לכתר עליון ע"ש. ועיין שרש עיין זה וביאר המשנה בעשרה מאמרות נברא העולם הנ"ל, באוצרות חיים שער המלכים פ"ב.

^ג עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ו' ובפרט אותיות ב' ה' ו'. רבינו הפליג מאד בחשיבות שתי העיצות אומרא בתורה רפב (שאמר בניסיעתו ללעמבערג) ואיה בתורה יב תנינא (שאמר בתורה מלעמבערג) שעל ידן עיקר ההתחזקות לישראל על עמדו ולא ליפול. ועיין שיש"ק ח"ד סימן מט שיעצה זו מעלת יותר שהיא אפילו לזה שכבר לא מוצא בעצמו שום נקודה טובה. דייקא ע"י ירידה כזו יכול לעלות למדרגה הגבוהה ביותר.

^ד פסקא ג' ובירושלמי פ"ה הלכה ז'. ולעיל תורה קת.

^ה יחזקאל כ' לב

^ו פסוק ד' ופסוק כז

^ז אות ה' ועיין ג' לקמן תורה מז תנינא

^ח בדפור' ובתקפא ובתרו' ובתרוצ- וא"ה : השה לעולה. בתרו' וא"ה . השה לעולה. בתשכס- וא"ה, השה לעולה. במשן תנחל- וא"ה השה לעולה. בתורת נצח- וא"ה השה לעולה

^ט גם בדפור' איה, מתרוצ- וא"ה

^י מתרוצ- תיקונים

^{יא} ברפ"ם שלנו דף קלט.

תורה אור

תהלים כט (ט) קול יְהוָה יְהוּלֵל אֵילֹת וַיִּחַשֵּׁף יַעֲרֹת וַיִּבְחֹקְלוּ כָּלֹּ אֲמֹר כְּבוֹדִי: שְׂעִירוֹ ו' (ג) וַיִּקְרָא הָ אֵל הַזֶּה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ יִקְוֶן צְבָאוֹת מִלֵּא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

שְׂעִירוֹ מִב (ח) אֲנִי יְהוָה הוּא שֵׁט וַיִּבְכְּדוּ לְאַחֵר לֹא אֶתָּן וַתִּהְלְתִי לְפִסְלִים:

בְּרֵאשִׁית א' (א) בְּרֵאשִׁית כָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ:

יִחְזַקְאֵל כ' (לב) וַהֲעֵלָה עַל יְהוֹשֻׁעַ הָיוּ לֹא תוֹרָה אֲשֶׁר אֲתָם אֲמַרְיִם נִקְחָה כְּגוֹיִם מִכְּשִׁפְחוֹת הָאֲרָצוֹת לְשֶׁרֶת עַצְוֹן:

תְּהִלָּה לַה (יא) לְבִי סִמְרָה תְּהִלָּה לַה כִּי יֵאָרֵר עֵינֵי גַם הֵם אֵין אֲתִי:

יִחְזַקְאֵל א' (ד) וַאֲרֵא וְהִנֵּה רִיחַ סַעֲדָה בָּאָה מִן הַצִּפּוֹן עָנַן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקְחֶתת וְגַהֵר לֹו סָבִיב וּמְתוּקָה כְּעֵין הַחֶמְסֵל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

בְּרֵאשִׁית וִירָא כִּב (ו) וַיֵּאמֶר יִצְחָק אֵל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֵּאמֶר אָבִי וַיֵּאמֶר הֲנִינִי כִּי וַיֵּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהַעֲצִים וַיֵּאֵה הַשָּׁה לְעֹלָה:

מִשְׁלִי ו' (כב) בְּהַתְחַלְּכֶן תִּנְחַח אֲתָן בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ וְנִקְיָצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶי: בְּרֵאשִׁית ב' (ט) וַיִּצְטַח יִקְוֶן אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נִחְסַד לְמִרְאָה וְטוֹב לְמֵאֲכַל וְעַץ הַחַיִּים מִתּוֹךְ הַגֵּן וְעַץ הַיְּצֵעַ טוֹב יָרֵעַ:

^א ואך קולא לתוס טס עיין חקים עה"ת יס פ' בלאשק

^ב עיין לק"ה נפילת אפים ו' ב'

^ג בראשית ב' ט'

^ד שם

^ה עיין מה לעיל בתורה לג ועיין לק"ה פורים ד' אות ב' שמאמר סתום המבואר כאן הוא בחי' אהבה שבדעת המבואר שם.

^ו ועיין ודרשות חת"ס לשבת שובה תקצ"ה דף קח טוף טור ב'

^ז הסופה זו בסוגריים כבר נמצאת בדפור'

^ח לקמן תורה טו

^ט עיין שיחות הר"ן סימן קמד וימי מוהרנ"ת סימן כט כשחזר מלעמבערג היה חלש ויהיה יוצא לטייל ואז בדרך אמר כמה תורות.

^י לקמן תורה טז

^{יא} כמבואר בלק"ה ר"ה הלכה ו' אות ו' שהתורות י' עד יז שאמר רבינו כשחזר מלעמבערג היו אצלו תורה אחת ורק לנו נתן אותן פסקי פסקי.

^{יב} גם בדפור' ותורלד- ואיבע, ומתורלו- ואי בני (כלשון הגמ')

^{יג} שם בגמ' שבת עז: רבי זירא ראה את רב יהודה שדעתו מבודחת והבין שאם ישאל אותו על כל דבר המצוי בחלל העולם (וישבנו) ושאל אותו שש שאלות, וביאורן של כב שמות.

תורה אור
תורה יג
תהלים קלח (ח) אם אפק
שמים שם אָמַת וְאֶצִּיעָה
שאל הנביא:
שמות בשלח יד (ו) וּפָרַעַה
הַקְרִיב וַיִּשְׂאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
עֲרִיבָהּ וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעִ
אֲחֵרָיִם וַיִּרְאוּ מֵאֵד וַיִּצְעֲקוּ
בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה:
תורה יד
תהלים טו (ג) שָׁאֲפוּ שׁוֹרְרֵי
כָּל הַיּוֹם כִּי רַבִּים לַחַמִּים לִי
מְרוֹם:

תורה טו
ירמיה מט (לה) כֹּה אָמַר
יְהוָה בְּקִצְוֹת הַיָּבֵשׁ שֶׁבַר אֶת
קִשְׁתֵּי עֵלִים רֶאשִׁית גְּבוּרָתָם:
ירמיה כח (טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה
הַנְּבִיא אֶל הַנְּבִיא הַנְּבִיא שְׂמֵעַ
נָא תִנְנֶה לֹא שְׁלֹחַךְ יְהוָה
וְאֵת הַבְּטָחָה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה
עַל שְׂקֵךְ:
תהלים קט (קח) נִדְבָּוֹת פִּי
רָצָה אָנֹכִי וַיִּדְרֹךְ וַיִּמְשָׁקֵנִי
לְפָדְנִי:
תהלים קיד (ח) הַחֹפְכֵי הַגִּזְרִי
אָגַם מִיָּם תִּחְלִישׁ לְמַעֲנֵי:
מִיָּם:

תהלים עג (כו) פֶּלֶא שְׂאֵרִי
וְלִבִּי צוּר יְהוָה וְיִחְלֶקֶת
אֱלֹהִים לְעוֹלָם:
יחזקאל לו (כו) וַנִּתְּנִי לְכֶסֶם
לֵב חֵזֶק רִוּחַ תְּדַשֶּׁה אֶתְּךָ
בְּקַרְבְּכֶם וְהִסְרִיתִי אֶת לֵב
הָאָדָם מִבְּטוּחֶם וְנִתְּנִי לְכֶסֶם
לֵב בָּשָׂר:
ישעיהו מו (יב) שְׂמֵעֵי אֱלִי
אֲבִירֵי לֵב הַרְחוּקִים מִצְדִּיקָה:
איכה ב (יט) קוֹמֵי רֵנִי בְּלִלְךָ
וּבְלִלְתָּהוּ לְרֹאשׁ אֲשֵׁמֹת
שִׁפְכֵי כְּפִים לִבְךָ נִחַח פִּנִּי
אֲדֹנָי שָׂא אֲלֵיךְ כְּפִיךָ עַל
גִּפְשִׁי עוֹלֵלֶיךָ הַעֲטוּפִים בְּרָעֵב
בְּרֹאשׁ כָּל חֲצוּצוֹת:
עמוס ה (כד) וַיִּגַּל כְּפִים
מִשֶּׁשֶׁת וַצְדִּיקָה כִּנְחַל אֵימָן:
קהלת יא (א) שֶׁלֶחַ לַחֲמֶךָ עַל
פִּנִּי הַיָּמִים כִּי רַבֵּב הַיָּמִים
תִּמְצָאנִי:

דברים כז (כד) וְכִי תִצָּא כָּגוֹן (כד)
מוֹצֵא שְׂפָתַיךָ תִּשְׁמַר וְעִשִּׂיתָ
כְּאִשֶּׁר נִדְרַתְּ לִיקוּק אֱלֹהֶיךָ
נִדְרָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: כ
ישעיהו מה (כג) בִּי נִשְׁפָּעֵתִי
יָצָא מִפִּי צְדִיקָה דְבַר יְהוָה
וַיִּשְׁוֹן כִּי לִי מִכְרַע כָּל בְּרִךְ
תִּשְׁבַּע כָּל לִשׁוֹן:
דברים זאת הברכה לג (יז)
בְּכוֹר שׁוֹרֵךְ הַדָּבָר לֹא יִקְרָנִי
רָאשׁ תִּקְרָנִי בְּהֵם עֲמִים יִנְחָה
יִתְּנוּ אִפְסֵי אֲרָץ יְהוָה רִבְבוֹת
אֲפִרִים וְהֵם אֲלֵפֵי מִנְשָׁה:
דברים כז (יז) כִּי אֵת
הַבְּכֹר בֶּן הַיִּשְׁבָּעָה יָבִיר לְתֵת
לוֹ פִי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִצְטָא
לוֹ כִּי הוּא יִבְרָא אֲנֹכִי לוֹ
מִשֶּׁשֶׁת הַבְּכָרִים: כ
בראשית א (ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יִקְוֶה הַיָּמִים מִמַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל
מִקוּם אֶתְךָ וַתִּבְרָא הַבְּבִשָׁה
וַיְהִי כֵן:

בראשית א (כ) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
יִשְׂרָצוּ הַיָּמִים שְׂרָץ גִּפְשׁ תִּהְיֶה
וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל
פְּנֵי רִקְעַת הַשָּׁמַיִם:
במדבר נשא ה (יז) וְלִקַּח
הַכֹּהֵן מִיָּם קִדְשִׁים בְּכָלֵי יָדָיִךְ
וּמִן הַקֶּפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְבְּךָ
הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וַיִּתֵּן אֶל
הַקְרִיבִים:
ירמיהו יח (כג) וְאָמַת יִקְוֶן
יִדְעַת אֶת כָּל צְעָתָם עַל־
לְקוֹת אֶל הַכֶּפֶר עַל עֲוֹנָם
וְתִשְׁאָתָם מִלִּפְנֵיךְ אֶל תִּמְחֵהוּ
וְהָיוּ וַיְהִיו מִכְשִׁלִּים לְפָנֶיךָ
בְּעַת אֲשֶׁר צִוִּיתָ בְּהֵם:

מה הטעם שור וזכו ארוך
מה הטעם שתרנגול כשעוצם עיניו עולה העפעף
התחתון לכסות העין ולא כמו אצל האדם שיוודע
העליון למטה.
בתורה י' תנינא
מתורגם - הש"ת
ע"ן לעיל תורה טד
בתורה ז' תנינא
בסוף תורה ז' תנינא
וע"ן לק"ה ע"ת הלכה ו' אות ה' ביאור מוהר"ת
על שאר הקישוטים ש

כ:

ליקוטי

יב יג יד טו

מוהר"ן תנינא

ושאל אותו כמה שאלות והם פליאות נשגבות מאוד. כגון מ"ט
תורה אריכא גנובתיה וכו' [א] מ"ט תרנגולא מידלא עינא וכו'
[ב] וכל השאלות הנאמרות שם כולם הם פליאות גדולות מאד.

ושם מרומו ונסתר כל הנ"ל. ומ"ש לעיל [ג], בענין שמחה
ובדיחה דעתיה שייך ג"כ לזה. ומרומו ג"כ באגדה הנ"ל שנאמר
שם בעת שהיה בדיחה דעתיה: גם מ"ש במאמר הזה על
פסוק ואיה השה לעולה, מרומו באגדה הנ"ל. שנאמר שם, אי

בעי מיניה כל הללי דעלמא, זה סוד בחי' הלל הפנוי שהוא
כביכול פנוי מאלקותו ית' ובאמת בוודאי א"א שלא יהיה שם
ג"כ 'הש"י' [ד], כי א"כ מהיכן יקבל היות. אך זהו בחי' הנ"ל
שמקבל היות מבחי' מאמר סתום בחי' בראשית וכו'. גם מ"ש
לקמן [ה] בענין יראה ירא שבת שייך ג"כ לכאן. כי כל יראה יש
לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל כולם וכו' כנ"ל. גם מ"ש לקמן
[ו] בענין השגחה שייך ג"כ לזה על אגדה הנ"ל מאי טעמא
תרנגולא מידלי עינא. ולא זכינו לשמוע ביאור כל זה [ז]:

יג [ח] 'פשהולקין' על האדם נמצא שרודפין אותו והוא
בורח בכל פעם להש"י וכל מה שהולקין עליו יותר מקרבין
אותו 'אלהש"י' כי הש"י 'בכל מקו' בבחי' (תלים קלט) אם אפק
שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, נמצא שבכל מקום בורח
להש"י. וזה בחי' [ט] ופרעה הקריב שהקריב את ישראל
לאביהם שבשמים (מ"ר בשלח פ' כא [י]) שעי' רדיפתו אותם
נתקרבו יותר להש"י כנ"ל:

יד [יא] רבים לזחמים לי מרום [יב], היינו שיש לו שונאים
למעלה במרום וכשארז"ל (ע' סנהדרין מד: ובדף קג[ו]) כשם
שיש צרים מלמטה כך יש צרים מלמעלה.

טו [יג] אלו המתפארין עצמן בשקר בגדולות ונפלאות
וכאלו אין שום דבר נמוע מהם והכל בידם, ויש מהם שהם
מנהיגי הדור [יד]. הנה עיקר כחם ויניקתם הוא רק מהצדיקים
הגדולים. כי יש צדיקים אמתיים גדולים במעלה ויש להם פה
קדוש ודרכם לדבר גדולות ונפלאות [טו]. והם באמת יכולים
לעבוד ה' בכל דבר שבעולם באכילה ושתיה ושאר דברים [טז]

וכמוכא בכוונות [יז] שלפעמים ממתקין דינים ע"י אכילה
ושתיה. ויש צדיקים אמתיים שיכולין לעשות פדיון ע"י אכילתם
[יח] וכיוצא ומהמת התפארות של אלו הצדיקים הגדולים
שיוצא מפיהם הקדוש, מזה בא שנמצאים צבועים שקרנים
שמתדמים עצמן כקוף ומתפארין עצמן ג"כ כמוש באלו
הלשונות של התפארות שיוצא מפה קדוש של הצדיק האמת.
וכעין שמצינו בנביאים שירמיה היה מתנבא בשוק העליון,
הנני שובר את קשת עילם וכו' (ירמיה מט) והנניה בן עוזר
נביא שקר [יט] היה מתנבא בלשון זה ממש להיפך [כ], כמו כן
מתנהג עכשיו כנ"ל. אבל עיקר יניקתם רק מצדיקים כאלו
שהולכים בגדולות ונפלאות כנ"ל. כי מצדיקים פשוטים עובדי
ה' בפשימות בתורה ותפלה ומעשים טובים, אין להם שום כח.

מאחר שהצדיקים בעצמן אינם מדברים גדולות ומתנהגים
בפשימות בעבודה תמה. ע"כ אין להשקר והגדלות שלהם
אחיזה בהם כ"כ ואע"פ שגם בזה אפשר קצת שימצאו שקרנים
צבועים בדרך זה, כמו שנמצא שיש אנשים שיושבים מעוטפים
במלית ותפילין כל היום והם צבועים [כ]. עכ"ז אין להם כח
להטעו העולם כ"כ כמו אלו המתפארין בגדולות כנ"ל. כי דע
שהצדיק האמת הנ"ל מקבל דיבור פיו הקדוש מבעלי צדקה.
וזה בחי' (תהלים קיט) נדבות פי רצה נא ה' שהצדיק מקבל
דיבור פיו מנדיבו לב דהיינו בעלי צדקה. וצדקה היא בחי' מים
בבחי' (שם קיד) הוהפכי הצור אגם מים. הצור זה בחי' צור
לכבי (תהלים עג) כי יש לב אבן [כג] דהיינו אבירי לב הרחוקים
מצדקה [כד]. וזהו הוהפכי הצור אגם מים דהיינו שנתהפך ללב
רך, בחי' שפכי כמים לבך נוכח פני ה' (איכה ב) היינו לב רך
להתנדב לצדקה ובשכיל זה נקרא צדקה מים, כ"ש (עמוס ה)
וצדקה כנחל איתן וזה בחי' שלח להמך על פני המים הנאמר
בצדקה (קהלת יא). וע"י הצדקה נעשה פה קדוש של הצדיק
כנ"ל. וזה בחי' [כז] בפוך זו צדקה (ר"ה ו ע"א) שעי' צדקה
נעשה הפה של הצדיק כנ"ל. והצדיק הוא בחי' בכור שורו הדר
לו (דברים לג) ובכור נטל פי שנים [כח], היינו שדיבור פיו
הקדוש יש לו שני משמעות ומוזה בא שיש כח ויניקה להצבועים
הנ"ל לינק מהם להפוך דבריהם אל השקר שלהם [כט], מאחר
שהדיבור הקדוש בעצמו יש לו שני משמעות בבחי' פי שנים
כנ"ל:

אבל באמת הוא טובה להצדיק האמת מה שנמצאים אלו
השקרנים המתדמים אליהם. כי יש רשעים שנותנין צדקה
לצדיקים, וע"י הצדקה נעשה בחי' יבך היינו יהוד ברכה
קדושה [ל]. וכל ג' בחי' אלו נאמרו במים שהוא בחי' צדקה
כנ"ל. יהוד כמ"ש (בראשית א) יקו המים מתחת השמים אל
מקום אחד. ברכה, כמ"ש (שם) ישרצו המים שרין נפש היה
וכו'. קדושה, כמ"ש (במדבר ה) מים קדושים. ומהמת זה
נמצאים בעלי צדקה שהם נואפים, כי הם יונקים מבחי' היבך
הנ"ל ובחי' היבך בקדושה הוא בחי' וזוגין דקדושה ואצלם
נתקלקל זאת היניקה ונעשה אצלם נואף ר"ל. וע"כ הצדקה
שלהם היא רעה אצל הצדיק, כי הצדיק מקבל דיבור פיו הקדוש
מן הצדקה, וכשנתקלקל אצלם כנ"ל גורם פגם לדיבור פיו של
הצדיק שמקבל משם כנ"ל וע"כ הוא טובה מה שנמצאים
השקרנים הנ"ל שאזי אלו הרשעים הנותנים צדקה פונין אליהם
ונותנין להם. וכמאמר ירמיה הנביא [לג] הכשילים בעניים
שאינם מהוגנים כמו שדרז"ל (ב"ק מז ע"ב) ואזי ניצול הצדיק
האמת מפגם הצדקה שלהם כנ"ל. אבל עיקר כח יניקת
השקרנים הנ"ל הוא רק מאלו הצדיקים הגדולים ההולכים
בגדולות כנ"ל. אבל מאלו העוסקים בתורה תמיד ומתנהגים
בפשימות אין להם יניקה וכן כנ"ל:

תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף
שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג)
מנוקד בתקפא
א' גם בתרלד- אותו להש"י, ומתולד - אותו יתור
להש"י
ב' בתקפא- בכלמקו (תיבה אחת)
ג' שמת יד י'
ד' פסקא ה'
ה' תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף
שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג)
ט' תהלים נו
י' עיין לעיל תורה לט
יא תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף
שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג)
יב עיין לק"ה ערלה ב' ד' מש"כ שם בשם הוהר

לשה"כ תהלים קלא א' כדלקמן. עיין חיי מוהר"ן
חלק גדולת נוראות השגתו מסיון רמא עד רצ.
כ" עיין לעיל תורה נו אות ב'
כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

כ" עיין פרי עץ חיים יום הכפור פ"ג, ובשער
המצוות אמצע פרשת עקב ור"ה גם תכוין בענין
השניים הפתויים, ובחי' מוהר"ן סימן רמג. ועיין
לעיל תורה סב שעי' אכילה בקדושה וזכים יהוד
קב"ה ושכינתיה פב"פ.
כ" עיין תורה ז' תנינא ע"י האכילה וזכה להארת
הרצון, ועיין לק"ה פדיון הכבוד ה' אות ד' ואתו ו'
שעיקר הפדיון הוא כשנותן לצדיק כזה שבאכילתו
מאיר הרצון שע"ז המתקת כל הדינים.
כ" ירמיהו כח
כ"ג * סנהדרין פט. [ע"ש מהרש"א]
כ"ד עיין זכריה יג ד' ופרש"י שם, (כנראה משם
הביטוי מתעטף בשלית שאינה שלו כנון בשו"ת
מהרלב"ח סימן לא)

12 * יחזקאל לו כו
13 * ישעיהו מו יב
14 כמבואר בראש השנה ו. ובתוס' שם ש"בפ"ך
הכתוב בדברים (ככ כד), לרבות צדקה כנדר דכתיב
בישעיו (מה כג) "יצא מפי צדקה". ועיין לעיל סוף
תורה יג, ותורה כט סוף אות ט', ותורה רכח.
15 בתקפא (ר"ה ו ע"ב) ובתשכ"ט תוקן
16 דברים כא יז
17 עיין פרש"י ירמיהו כח א' שדברי ירמיהו הטעו
את חנניה בן עוזר.
18 פרי עץ חיים שער התפלה פ"ו ושער הברכות
פ"ו. של"ה הקדוש שער האותיות אות ק' קדושת
היווג (במהדרת תשלה ירושלים ח"א דף עג. ד"ה
וכשכא החתן) ועיין קהלת יעקב ערך יבק.
19 ירמיהו יח כג בפתוס כתוב יהיו מוכשלים לפניך
וכו' וחז"ל דרשו הכשלים בעניים וכו'

מאמר איה מקום כבודו

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

*

זמן אמירת התורה

תורה זו נאמרה בברסלב בסוף שנת תקסח.

פתיחה

בתורה זו מבאר רבנו באופן נפלא וחיזוק עצום את סוד הירידה תכלית העליה, המבואר בספרים, וצ"ע שכותב כמבואר בספרים ואעפ"כ שינה מלשונם שהם אמרו "ירידה צורך עליה"¹ ורבנו אומר "ירידה תכלית עליה". (ולשון ירידה צורך עליה לא נמצא כלל בספרי רבינו ולא אצל מוהרנ"ת) ואם כוונתו לאותו עניין מדוע שינה מלשונם? ונ"ל שבוזה דייקא טמון כל סוד השגתו הנפלאה בתורה זו, שהיא חיזוק נפלא שלא נמצא בשאר ספרים, כי גם הם מבארים שא"א לעליה בלא ירידה, ושהעליה שאחר הירידה אינה לאותו מקום שנפל ממנו אלא גבוה יותר. אבל גודל ההתחזקות שיש דייקא בירידה, זה לא מבואר אצלם, אלא רק שמעלה ניצוצות שנפלו לשם. אבל שדייקא בירידה אם הוא צועק איה בכאב לב על שכל כך נתרחק ממנו ית' ומכבודו, מעלה כבוד להקב"ה מה שאפילו צדיק לא יכול להעלות, וממשיך חיות משרש הבריאה לכל העשרה מאמרות, זה לא נמצא בספרים אחרים, אולי לכן לא אמרו שהירידה תכלית העליה, אלא רק צורך העליה. דהיינו שרבנו מחדש שיש בדיעבד איזה בחי' תכלית ומעלה עצומה בירידה עצמה הרבה יותר מהמבואר אצלם. לכן העצה שלהם היא להמתין עד יעבור זעם בבחי' המבואר ביבמות קכ"א.² על כל גל וגל נענתי לו בראשי, דהיינו להוריד את הראש ולהכנע בשעת הנסיון ולהמתין שיעבור³, אבל צעקת איה מקום כבודו דייקא שם, וגודל המעלה שבוזה שמיד נקשר לשרש הבריאה וממשיך משם חיות נפלאה, זה חידוש של רבנו כן נ"ל. ואולי חששו שלא ח"ו נבוא להתחכם ולבקש ירידה, שזה סט"א ממש, כי כל מעלת העצה של איה היא רק עד כמה שמרגיש שהריחוק ממנו ית' אפילו רגע אחד, הוא נורא.

¹ טו בסלו תשי"ט. יד טבת עד ב שבט תשע"ח ירושלים

² עיין בעש"ט על התורה בראשית אות עא במקור מים חיים שם אות ס' – בשם צוואת הריב"ש דף ז' ע"ב, וזה לשונו, פעמים שנופל אדם ממדרגתו מחמת עצמו, שה' יתברך יודע שהוא צריך לכהן, ופעמים העולם גורמים שיפול אדם ממדרגתו, והירידה הוא צורך עליה, כדי לבוא למדרגה יותר גדולה, כמו שכתוב (תהלים מ"ח, ט"ו) הוא ינהגנו עלמות, וכתוב (בראשית י"ב, י') וירד אברם מצרימה וכתוב (שם י"ג, א') ויעל אברם מצרים (עיין לקמן בפרשת לך אות י"ט) אברם הוא הנשמה, ומצרים הוא הקליפות, עד כאן לשונו, וכן הוא בספר ליקוטים יקרים דף ב' ע"ב.

ובספר ליקוטים יקרים דף י"ז ע"א וזה לשונו, בגמרא (שבת ל"א א) מעשה בגר אחד שבא לפני שמאי ואמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה בשאני עומד על רגל אחת, דחפו באמת הבנין שבידו וכו', ויש לומר על פי מה שאמרו חז"ל (פסחים פ"ז ב) לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל אלא להוסיף עליהם גרים, כי הצדיק רוצה להיות במדרגה שלו תמיד, כי הוא רוצה להיות תמיד לפני אדוניו לשרתו, אך מפני מה הוא נופל לפעמים ממדרגתו, כדי לברר ניצוצות שנפלו בקליפות, כמשל המלך ששלח את בנו להביא לו אוצר שנאבד לו, וצוה להביא לו ממדינה אחרת, אם בן מוכרח הבן להחליף מלבושיו בכדי שלא יכירוהו, וכן עשה, והביא את האוצר, ואז הוא עובד יותר למלך בזה, מקודם, במה שהיה עומד לפני המלך, והם נקראים גרים כידוע (עיין לקמן פרשת לך אות ו' ושם בהגה). וזהו הפירוש שאמר הגר שילמוד את כל התורה על רגל אחת, על מדרגה ועמידה אחת, ודחפו באמת הבנין, הוא שבעת ימי הבנין כי הכל אחד יש ערב ובוקר טוב ורע (עיין לעיל בפרשתנו אות ל"ו) אם כן צריך הצדיק לירד ממדרגתו לפעמים בכדי לברר ניצוצות אלו שנפלו בקליפות, והלל אמר לו מה דעלך שני לחברך לא תעביד, פירוש אילו לא נפל הצדיק ממדרגה שלו לא היה לך עלייה, ואם כן מה דעלך שני לחברך נמי לא תעביד, עד כאן לשונו:

ובשפתי צדיקים פרשת וירא, וזה לשונו, נודע דברי הרב הקדוש איש אלקים הבעש"ט ז"ל נבג"מ באותו הגר שאמר להלל גיירני על מנת שתלמדני כל התורה בשאני עומד על רגל אחת, והשיב לו מה דעלך שני לחברך לא תעביד, שלפעמים צריך הצדיק ליפול ממדרגתו בשביל טובת הרשע להעלותו, רק שהעבירה אינו עבירה גמורה חס ושלום, רק כאילו, על דרך משל כל המתגאה כאילו בא על אשת איש (סוטה ד' ב) וכל הכועס כאילו עובד עבודה זרה (זוהר ח"א כ"ז ב), ובוזה עומד הצדיק עם הרשע במדרגה אחת בעמקי הקליפה, וכשעושה הצדיק תשובה על שלו מעלה גם כן להרשע, והוא בסוד נפילת אפים כידוע, והנה הגר לא רצה בזה שיעטרך ליפול לפעמים ממדרגתו, ואמר גיירני על מנת וכו' על רגל אחת, כלומר שלא אצטרך ליפול, והשיב לו דעלך שני וכו' פירוש אם היית נופל ממדרגתך בודאי היית חפץ שיפול איזה אדם אצלך להעלותך ואם כן גם לחברך לא תעביד וכו', עד כאן לשונו הקדוש. אמנם יזהר מאוד שחס ושלום בנפילתו לא ישאר בהקליפה לירד לעמקי הקליפה עד שלא יוכל להעלות אחר כך וכו', והתקנה לזה שלא יסתכן בסוד נפילת אפים הנזכר בשם הרב הבעש"ט ז"ל נבג"מ, התחברות בצדיקים מפורסמים אז זכות הצדיק יגן עליו להצילו מסכנה וכו' עד כאן לשונו. ועיין בספר אמתחת בנימין קהלת בפסוק יש הבל וגו', ובספר אור המאיר משפטים בד"ה ואם יאמר, ובספר פרי הארץ פרשת וישב עיין שם.

³ יבמות דף קכ"א. תניא אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנסברה והייתי מצטער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי עקיבא וכשעליתי ביבשה בא וישב ורן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נודמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם ינענע לו ראשו. עי"ש שוטנשטיין לא יתגרה במ אלא יכנע והצרה תעבור.

⁴ עיין בזה סוף תורה עב כשנופלים לו מחשבות כפירה בזמן התפלה, העיצה שם שימשיך להתפלל כאילו אינם אבל העיקר שיוכר עצמו כדי שלא יבואו כלל. ותורה זו נאמרה בשנת תקסח, ואולי בתקסח היה מוסיף ליעץ לו גם לצעוק איה מקום כבודו. דהיינו כיון שאתה כבר נפלת למקום כזה שהוא הסתרה מחלל הפנוי, תנצל את ההודמנות שיש לך להתקשר לחלל הפנוי ולהאיר שם קו אלוקות ע"י צעקת איה מקום כבודו.

ועיין לק"ה (נפילת אפים ו' ב') שרק ע"י הצדיקים שמורידים עצמם למקומות מטונפים, יש כח לאלה שנפלו לשם, לעלות משם, ועי"ש כמה קשה לעזור לבעל בחירה, ואע"פ שגם זה כבר כתוב בבעש"ט עה"ת הנ"ל, אבל כנראה שבזה עלה רבנו על כולנה. וצ"ע אולי אפ"ל שיש בזה בחי' שהתחדש אצלו דייקא בחזרתו מלעמברג/י.

תורה זו אמר רבינו למוהרנ"ת שהיא התחלת הספר השני, כי היה בסוף שנת תקסח, אחרי הדפסת הספר הראשון, והיא אחת משמונה תורות שנדפסו מסימן י' עד יז, בליקוטי תנינא (אבל אצלו הייתה תורה אחת/ו) שאמר כשחזר מלעמברג (שנסע בתקסח מכג תשרי עד ח' תמוז/ו) ומוהרנ"ת שיבא אותה מאד וזה לשונו/ו' והיא עמקה מאד ומאד ומחיה נפשות מעמקי שאול ותחיתות מאד מאד לחיותם לחיי עולם וכו'. ועיין לק"ה ערובי תחומין (הלכה ו' אות ו' ואות ז'), דברים נפלאים כיצד שתי התורות אומרא בחלק א' סימן רפב ואיה בחלק ב' סימן יב, הן בחי' ב"פ אלף, בחי' אלפים אמה תחום שבת, עי"ש. ועיין חיי מוהר"ן סימן נט/ו שאומרא נאמרה בתחילת שנת תקסח בנסיעתו לאותה נסיעה נעלמת הנ"ל ללבוש היא לעמברג. ולפי המבואר שם בלק"ה תחומין הנ"ל נראה הבדל נפלא בין שתי ההשגות האלה, שלפני ואחרי הנסיעה, דהיינו שלפניה, גילה חיזוק נפלא למי שעדין מוצא בעצמו נקודה טובה, ובחזרתו גילה חיזוק נפלא למי שאפילו נקודה טובה לא מוצא בעצמו/ו' (שיש"ק ד' מט). ומגלה כאן רבנו כיצד ירידה כזו נוראה, היא בעצמה נהפכת לעליה נפלאה, אם מקיים אז עצה זו של צעקת איה אמיתית, כי דייקא בחושך הכפירות והיריחות יש אפשרות בצעקה אחת אמיתית

^ה יש לעיין בזה כי גם בתורה כב אות יא נקט לשון זה של ירידה הוא תכלית העליה והיא נאמרה בתקסה.

^ו שיחות הר"ן קמו מספר כיצד נאמרו בדרך הליכתו לטייל לרפואתו כשחזר מלעמברג, ובלק"ה ר"ה ו' ז' כתב – וצריכין לבאר קצת לחבר התורות שנדפסו בליקוטי תנינא סמוכים זה לזה מסימן יוד עד סימן י"ז שמבואר שם שאצלו ז"ל היה תורה אחת ולא זכינו לקבל רק פסקי פסקי.

^ז ובלעמברג היה חולה מסוכן מאד (חי"מ קסח) ועסק ברופאים ותיקן בזה מה שתיקן עיין חי"מ קפא, ואתנו דייקא מאז הוהיר מהם מאד. ואז הדפיס את הליקוטי מוהר"ן ח"א שהיה בחי' הנגלה שלו ושלח לשרוף את הספר הנשרף שהיה בחי' הרזין שלו ועוד היה לו ספר הגנוז שכתב בשנת תקסו שהוא רזין רזין שרק משיח יבין אותו ויאמר בו פירוש (חי"מ קעא). ועיין חי"מ קעה – ועתה בוא וראה והבן מה השיג אחר כך פי כבד התפאר כמה וכמה פעמים שהוא אינו עומד על מדרגה אחת לעולם ואמר שאם היה יודע שעומד היום על מדרגה של אומלול אינו צריך את עצמו כלל, ובכל פעם אמר שאינו יודע כלל מחמת שרצה להשיג יותר ויותר: ועתה בין תבין את אשר לפניך עד היכן עצמו השגותיו כי חי אחר כך חמש שנים רצופים גם היו לו יסורים קשים ועצומים אחר כך והיה בכל העירות והטלטולים של נסיעות נאוריתש אחר כך וגם בבגראד ולמברג היה אחר כך שעל ידי כל זה פעל ועשה הרבה מאד והשיג הרבה מאד ומי שיש לו מח בקדקדו יוכל להתנוצץ לו איזה התנוצצות על ידי זה מגדלת רבנו וזכרנו לברכה אשר לא היה דגמתו בעולם:

^ח ימי מוהרנ"ת ח"א כט – אחר שבא מלמברג נסע על פי רב לטיל מחמת עצם חלישותו ובנסיעות אלו לטייל שמענו כמה תורות נפלאות ונראות ופעם אחת נסעתי עמו ודבר עמי מעיני הספר שלו שנדפס בסמוך ושבו אותו מאד ואמר מאחר שכבר נדפס צריכין ללמד אותו מאד עד שיהיה שגור בעל פה וכו' כמבאר במקום אחר (חי"מ מוהר"ן שמו) ואחר כך ענה ואמר צריכין לחבר עוד ספר אחד שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון ואחר כך בהיותי עמו בשדה וכבר בקש לעלות על הענלה לישוב עליה לחזור לביתו, נתגלגל מתוך שיחתו הקדושה שגלה לפני התורה הנוראה על פסוק ואיה השה לעולה (לקוטי תנינא י"ב). והיא עמקה מאד מאד ומחיה נפשות מעמקי שאול ותחיתות מאד מאד לחיותם לחיי עולם וכו', כמבאר למען שם בספרו הקדוש ובדברינו מה שזכרנו השם יתברך לחידוש ולכבוד בדברי התורה הזאת עין שם. ואחר כך בשחזרתי עמו לביתו ענה ואמר לי זה יהיה לך על הספר השני הינו מה שאמר תחלה שצריכין עוד לחבר ספר שני וכו' כנ"ל עתה העיר אונן שיש לי התחלה על זה הספר השני ובוה חזק אותי ביותר לעסק בנריות והתאמצות לכתב כל חדושי הקדושים וכן היה עד שזכיתי לחבר מחדושי ספר הקדוש לקוטי מוהר"ן תנינא פי מיום שבא מלמברג הכרחתי להתנגע בכמה וניעות לכתב בעצמי כל חדושי פי מקדם שהיה בלמברג היו כמה חדושים שכתבם בעצמו וגם כל התורות כתבתם לפניו כנ"ל אבל אחר שבא מלמברג לא כתב בעצמו דבר ולא כתבתי לפניו כלל, רק היה לי כמה וניעות קדם שכתבתי תורותיו שלא בפניו ובפרט התורות הארכות שאמר בומנים הקבועים לקבוצ, כמו בראש השנה ושבת חנכה ושבעות שנאמרו באריכות נפלא בהמשך גדול מאד והשם יתברך עזרני שהעתי פני נגדו והטרחתי שחזר עמי רב המשך הדברים מהתורות אחר שאמרם בריבים ואחר כך כתבתם שלא בפניו ואחר כך הבאתם לפניו והראיתם לי והוטבו בעיניו בעזרת השם וכל מה שעברו מניעות קדם שכתבתי כל תורה ותורה אי אפשר לספר ברוב הנותן לעיני פח שעזרני בדרךיו הנפלאים לכתב על הספר תורות כאלה ברוב המקום מעפר דל לזכות לקבץ ולכתב דברים נוראים כאלה דברים שפסה עתיק יומין, לזכות בהם את הרבים לדורי דורות ברוב הוא ומברך שמו תמיד לעולם ועד.

^ט חיי מוהר"ן אות נט – מאמר בקמים עלי סימן רע"ז ומאמר דע שעל חלף טוב וכו' בקנאו את קנאתי וכו' וסימן רע"ח ומאמר אומרה סימן רפ"ב נאמרו בשמיני עצרת תקס"ח, ואחר סכות בנסיעתו ללבוש (היא לעמברג) בשעה שלוו אותו מקראסנע גלה אז ענין המשכן והתינוקות וכו' שהוא גמר מאמר אומרה הנ"ל.

^י עיין חיי מוהר"ן סימן רמג שמשמע שם שבשחזר רבנו מלעמברג היה בהשגה הרבה יותר גבוהה ממה שהיה בנסיעתו לשם, כי מבואר שם שבחזרתו עסק הרבה בשמיעת דברי חול עי"ש. זה לשונו שם – ומי שזכה לעמד לפניו בקביעות, אף-על-פי שלא היה מי שיבין עניני הנהגותיו אפלו כטפה מן הים, אף-על-פי-כן היה אפשר להבין איזה רמז בעלמא עד היכן מגיע סוד שיחתו בעסקי העולם ובמלי דשטותא. כי כמה פעמים זכינו לשמע תורה נפלאה מעין השיחה והספורים שספרנו עמו מקדם. ואי אפשר לבאר כל זה בכתב. בענין השיחה והספור עמו שיחת חלין. ומי שזכה לעמד לפניו ראה בזה חדושים נפלאים ונוראים, וכמה וכמה צרופים שנתגלו על-ידי-זה. מלבד הנסתרות. כי לא גלה אפלו כטפה מן הים כי היה סתום ונעלם מאד בתכלית העולם. ועדין אורו הגדול סתום ונעלם מאד מן העולם עד שיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, אז ידעו גדלתו ותפארתו. וביותר ויותר קדם הסתלקותו כשבא מלמברג עד שנסתלק שהיה משך שתי שנים ויותר שאז היה לו החולאת הכבד שלו, אז היו מספרין לפניו יותר ויותר מעסקי העולם. ובקש שישפירו לפניו בכל פעם חדשות, ואמר שאינו יודע איך אפשר לחיות בלא חדשות. והיה דרפו על-פי רב שרב היום היה סגור ומסגר. עכ"ל.

ועיין תורה י' תנינא שנאמרה ביחד עם תורה זו שגם בה נותן את העצה של אומרא. כדי להיות בשמחה, משמע שזה עוד חילוק בין שתי התורות האלה אע"פ שגם אומרא מבואר בתורה רפב שהיא עצה לעלות מדרגה, אבל נראה שלעלות מדרגה ביתר שאת זה ע"י איה ואילו אומרא היא יותר עצה איך לא ליפול לעצבות.

להתחבר לשרש הבריאה, היכן שיצא איש מאין, בהחלל הפנוי^א, דהיינו לבחי' "בראשית" מאמר סתום, דבר שא"א לזכות לו בימי עליה, נמצא אע"פ שאסור לאדם לדרת בעצמו למקומות המטונפים האלה, אבל בדיעבד אם משמים הפילוהו^ב, לא רק שאין לו להישבר ולהתיימש, אלא אדרבה יש לו לשמוח שכעת דייקא על ידי לב נשבר שלו שמרגיש מרוחק כל כך יכול להיות מחובר מאד אליו ית' ולתקן תיקונים ולהעלות כבוד להקב"ה מה ששום צדיק לא יכול.

ראש פרקים ושאלות

- ראשי פרקים ממ"ק
- א. להזדרז מחודשי תורה שסותרים הלכה
 - ב. תמימות
 - ג. כבוד השי"ת ולא כבוד עצמו
 - ד. ירידה לצורך עליה
 - ה. לכבודי בראתיו שורש הבריאה
 - ו. עשרה מאמרות לגלות עשרה מיני כבוד
 - ז. כבודי לאחר לא אתן
 - ח. מאמר סתום מחייה הקליפות והחיצונים
 - ט. מאמר סתום שורש וכלל כל המאמרות
 - י. מאמר סתום היינו סתום מגילוי כבודו ית'
 - יא. אסור להרהר בזה שהחיצונים מקבלים חיות מהמאמר הסתום
 - יב. מי שנופל לספיכות והרהורים היינו העלם כבודו צריך לשאול איה מקום כבודו
 - יג. איה היינו מאמר סתום
 - יד. ע"י איה זוכה לתיקון ועליה לתכלית העליה
 - טו. קרבן עולה על הרהור לב, וזה בחי' ש"איה" הוא "השה לעולה"
 - טז. קליפת נוגה בחי' לבי סחרחר מעקמת הלב (תורה ט"ח)
 - יז. איה זה עיקר התשובה
 - יח. בתורה ועבודה לפני כל חידוש יש ירידה לצורך עליה היינו העלם הכבוד וצריך לצעוק איה לגלותו
 - יט. וזה בחי' עץ הדעת טו"ר בחי' קליפת נוגה שלפני עץ החיים
 - כ. היכן אלקיך בברך גדול של רומי
 - כא. איה היינו א"יך דהיינו שידוע שנמצא אלא שנעלם ממנו
- א. צ"ע שבתורה ז' תנינא "איה מקום כבודו" הוא עיצה דייקא לדרי מעלה, וכאן נראה שהוא לדרי מטה^ז

שאלות משנת תשמ"ז

- א. כיצד מתגלה כבודו ית' בעשרה מאמרות
- ב. מה פירוש כבודי לאחר לא אתן
- ג. מה פירוש שמאמר סתום מחייה את הט' מאמרות הנגלים
- ד. ולמה דווקא ע"י גדול הסתרתו מחייה
- ה. מה הם הדברים הרעים
- ו. ומה פירוש שנבראו הרי הם רק ע"י מחשבת וכוונת האדם ולא רע בעצם
- ז. מדוע אם היה נברא העולם במאמר אחד לא שייך שכר ועונש והאיכא איה שאפשר על ידו לגלות אלוקות וכבודו ית'
- ח. מה פירוש שהכבוד מחייה את ה" מאמרות
- ט. מדוע צריך לאבד את הרשעים עד כדי כך ששינה בבריאת העולם
- י. למה אסור להרהר בזה שמהמאמר הסתום מקבל הרע חיות
- יא. מה פירוש שמאמר הסתום הוא בחי' איה מקום כבודו
- יב. לסיכום מה פירוש ירידה צורך עליה שרבינו מבאר באריכות כאן
- יג. מה פירוש כבודי לאחר לא אתן הרי את כבודו לאף אחד לא נתן
- יד. איך הכבוד נתחלק לתשע אעפ"י שהקב"ה אחד
- טו. איך יש גבול לכבודו אע"פ שמלא כל הארץ כבודו
- טז. מה פירוש שיש גבול לכל כבוד וכבוד שמלוכש בכל מאמר ומאמר
- יז. מה היה אם היה נברא העולם במאמר אחד
- יח. עיקר תיקונו ועלייתו בבחי' ירידה צורך עליה מה הועילה ירידתו ועלייתו
- יט. איה ספיכות והרהורים מתכווין רבינו שנפל להם
- כ. ומה מתרץ באיה, כי מה מועיל איה לספקות והרהורים
- כא. איך השאלה איה מקום כבודו היא בחי' כבוד ומדוע הוא סתום ונעלם.

ליקוטי הלכות

או"ח א דף לג ציצית ב ו אותיות ציצית של צמר בחי' ושער רישי כעמא נקי בחי' איה מתקן הרהור הלב ד' כנפות מד' צדדים לתקן בחי' ונוגה לו סביב פשתן בחי' מקומות המטונפים שגם הם מקבלים מבחי' עמר נקי מאמר סתום אבל זה בהעלמה לכן אסור לחברם (ה)איה"כ כלליות י' מי תשובה בחי' איה אז אומרים בשכ"מ בקול רם כי מתגלה שהחיצונים מקבלים מהמה"ט

או"ח א דף רט: נפילת אפים* ו ט אותיות (ד)קדש הקדשים ועואזל היינו שני השעירים שא"א להבין איה מהם לה' כי שניהם בחי' איה בחי' מאמר הסתום ידה"כ והיודי שמוכר העוון כדי שימחל לו זה בחי' ירידה צורך עליה ביאור נוסח היודי שאין אנו עוז פנים לומר צדיקים אנחנו בחי' חיפוש ע"י איה (ו)יג מידות בחי' מאמר הסתום לכן נתגלו דייקא אחר חטא העגל שכולל כל החטאים שנאמר

^א כמבואר בסוף התורה ובלק"ה ע"ת הלכה ו' אות ז' ואות ח'. וזה דבר נפלא עיין תורה סד כמה מזהיר רבנו מהקושיות הבאות מהחלל הפנוי, שהן סכנה נוראה ורק צריך לדלג עליהן, ורק צדיק גמור יכול לעיין בהן (שם אות ג) ומתקן ע"י ניגון של ראש אמונה (שם אות ה) ע"ש. והנה כאן מבאר שמי שנפל לתוכן, דהיינו גם מי שבוודאי עדיין לא צדיק גמור יכול דייקא על ידו להתקשר באיה אמיתי דייקא מתוך החלל הפנוי הזה ולהתקשר אל הקב"ה אל בחי' האחד שברש הבריאה היכן שהוא יצא מקודם הבריאה, עיין תורה נא. אבל בוודאי כל המעלה של איה זה רק אם הוא מבין היטב עד כמה נורא הריחוק הזה שנפל אליו, אבל הצועק איה בלא שמבין וכואב מאד מאד על הריחוק שנפל אליו זה לא איה. אלא מן השפה ולחוץ.

^ב באמת בשעת הנסיון צריך לחשוב שהכל תלוי רק בו, אבל אם נפל מאיזה סיבה שתייה, אסור להאשים עצמו ולפול לעצבות אלא לחשוב שמשמים הפילוהו. ולחפש את תיקון שיכול לעשות מזה ע"י שיצחק על הריחוק. ובאמת זה בחי' שמשמים הפילוהו, אפילו שנדמה לו שבחר בזה, כי מרוב חולשת הנפש בחר בזה, ולא אמרו חז"ל שהאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בירו לשוב, אלא מי שמתחכם להיות מעלה ניצוצות ומתקן את הקליפות, שזו השבתאות האסורה. והיא הטעות שטעה שלמה המלך ושמשון הגבור, אלא שאצלם היה מרוב צדקות ושלמות המדות כמבואר בר' צדוק, ואילו אצל שבתאי צבי היה התחכמות נגד התורה. אלא שבוודאי כל זה בדיעבד אבל לכתחילה בשעת הנסיון כנ"ל חייב לעשות כל שיכול כדי להנצל מזה, כי בוודאי פגם העבירה הוא נורא גם אם יש לו איה טעם ללמד על עצמו וכוונתו. וכפי שיתבאר בסוף ההקדמה שכל עצלות בעבודת ה' היא בחי' כפירה.

^ג התירוץ שלדרי מעלה מראים איה כדי שלא יחשבו שכבר זכו לתכלית המעלה אלא ימשיכו לחפש אותו ית', ולדרי מטה הארה כזו תפיל אותם לגמרי, אבל אצלנו אין הכוונה שמאירים להם בחי' איה, אלא שנפלו מעצמם ע"י עונות למקום מטונף שחיותו רק מאיה, וא"א להאיר להם "מלא כל הארץ כבודו" כיון שיצאו לגמרי מגבול הקדושה, ורק ע"י שהם יצחקו איה מקום כבודו וימשיכו לעצמם אור מראשית הבריאה אפשר להם לצאת משם ואז יאיר להם הצדיק בחי' מלא ועוד חיזוקים. ויותר נראה שזה בעצמו שיש להם את העצה של איה זה בחי' הארת מלא שמאיר הצדיק לדרי מטה. דהיינו שמאיר להם שאפילו שם יש בחי' כבוד נעלם מאד וע"י איה יתחברו אליו.

עיין לק"ה דגים הלכה ב ב' (ע"פ תורה ז' תנינא) – כי איתא בְּדַבְרֵי רַבְנָה, נְרוּ יְאִיר (בְּלִקוּטֵי תַנִּינָא סִימָן יב); שְׁסֻטְרָא דְשִׁמְיָה יוֹנְקָת מִבְּחִינַת אֵין, מְחַמַת שְׂבָחִינָה זוּ נְעֻלְמַת וְנִסְתַרְתָּ מְאֹד, עַל פֶּן הֵם מְקַבְּלִים מִשָּׁם חַיּוּת וּמְסִתִּירִים וּמְעַלְמִים לְגַמְרֵי אֱלֻקוֹתוֹ יְתַבְרָךְ. נִמְצָא, שְׁעַקְר הַשִּׁמְיָה וְהַכְפִּירָה יְנִיקְתָּה מִבְּחִינַת אֵין, כִּי עֵקֶר בְּחִינַת אֵיהָ אֵין וְכֹלִים לְקַבֵּל כִּי אִם דְרֵי מַעְלָה וְגַם הֵם צְרִיכִים לְהַכְלִיל בְּבְחִינַת דְרֵי מִטָּה, בְּחִינַת מְלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אֲבָל דְרֵי מִטָּה בְּשִׁמְקַבְּלִין בְּחִינַת אֵין לְבַד, אֲזִי נַעֲשֶׂה אֶצְלָם, חֵס וְשְׁלוֹם, כְּפִירָה לְגַמְרֵי, חֵס וְשְׁלוֹם,

בו אמחה את שמם מחני נא ושבירת הלוחות בחי' אחת שרצה לעלות לבחי' איה לחפש שם רחמיו ית' ולא להשאר בלי ישראל ולחיות במאמרות הגלויים (ח)הקב"ה מתעה את הצדיקים כדי שיחפשו וימשיכו מהגבוה ביותר או"ח א דף רלב ביהכנ"ס ב אות אחת ירידה צורך עליה היא בעוה"ז כדי לבטל הקיטרוג כמבואר בתורה טז אבל בעוה"ב אין ירידות וזה בחי' מעלין ואין מורידין הנאמר בתשמישי קדושה איה בחי' אני ראשון ואני אחרון כתר דעלין מלכות דתחתון כל העליות וירידות הם רק במלכות וכשהיא בתכלית הקטנות היא בסוד נקודה בחי' כתר בחי' איה

או"ח ג דף עב תחומין ו לא אותיות שמחה והתחזקות ע"י אזמרא ואיה (ו) אלפים אמה תחום שבת הן ב"פ אלף אזמרא ואיה. אזמרא אלף אורות שבשבת מחזיר משה לישראל בבחי' לימוד זכות, (ז) איה בחי' אלף אמה מגרש פנוי בחי' חלל הפנוי, (ח) מ"ט קרנא דקמצא רכיכא (יא) מ"ט האי תימרא דתרנגולא מידלא לעילא (לא) קברי צדיקים כי הסתלקותו לאיה

או"ח ג דף רבי: ר"ה ו יד אותיות ע"י איה ששאל יצחק נתהווה האיל שקרב תחתיו שהיה נסבך בקרניו דייקא רמו לשופר שהוא בחי' קרן ותוקעין בו בא' ד' ימי התשובה בחי' מאמרות שהראשון בהם כולל כולן בחי' איה מאמר סתום לכן נקרא בכסה ליום חגנו כי הוא מכוסה ונעלם שורש היום הזה שהוא שורש התשובה ואז מתחיל החיפוש, איה, בחי' נחפשה דרכינו ונשובה (ז)מבאר קשר התורות שנאמרו עם איה. גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שהוא איה שהוא שרש כסא הכבוד.

או"ח ג דף רמח חנוכה ה' א עפ"י תורה כא השכל המקיף מחמת שא"א להשיגו בעוה"ז ע"י מקבלים כל הכפירות והס"א את כוחם ממנו וכשירדעים שכל קושיותיהם נמשכים משם ושרק בעוה"ז א"א להשיגם ע"י נופלין כל הקושיות ואדרבה עוד זוכים להבין שיש קדושה גבוה ממנו שלעתיד נזכה לה

או"ח ג דף רנז: פורים ד עפ"י תורה לג ח אותיות אהבה שבדעת בחי' איה בחי' אורייתא דעתיקא סתימאה דעתידה לאתגליא לע"ל בחי' ורב חסד בחי' מרדכי והלעומת זה בסט"א היא קליפת המן עמלק (ז)אסתר בחי' קדושה גבוה מאד שיכולה להכנס בתוך הקליפות ואע"פ שממנה מקבלים חיות אין להן נגיעה בה כלל, כתורה רמג,

יוד א דף עט: תולעים ג אותיות תולעים בחי' מקומות המטונפים ותולע אותיות עולת בחי' איה השה לעולה לכן כל זמן שלא יצא ממחיצתו לפרוש מהפרי שזה בחי' שעדיין מחפש ושואל איה מקום כבודו יש לו תיקון. מבאר ענין מקום. איה בחי' למעלה מהמקום. (ג)מבחי' איה עיקר המחילה והסליחה כי הוא בחי' כתר בחי' יג מדות של רחמים ע"י איה מהפך מתולע שהיא קליפה קשה וחזקה שמתגברת בכל יום לכלות את העולם ח"ו לעולת התמיד בחי' השה לעולה וזהו סילוקא דקרבינן עד א"ס עד איה. (ד)קין עשה תשובה בבחי' איה וע"י זרח לו קרן במצחו

יוד א דף צו בשר וחלב ג אותיות

יוד א דף קיז תערובות ג אותיות מבאר ענין ביטול איסור ברוב או שישם דייקא ע"י שאינו ניכר כי אע"פ שנפל למקום שנפל אבל ע"י איה שהוא בחי' ביטול יכול להכלל במקום הגבוה ביותר והעיקר כמ"ש בתורה בתחילה שלא ישיגה כלל על כבוד עצמו

יוד ב דף מב: כבוד אב ואם ד אותיות שום מדרגה לא יכולה להשפיע אלא ע"י שמקבלת ממדרגה למעלה ממנה עד שורש הכל מאמר סתום כבוד סתום משם נמשך כבוד לכל המאמרות הגלויים וכל ההולדות הן שיתגלה כבוד הש"י בעולם ועיקר כבודו ע"י האדם ולכן נאחזה תוקף הסט"א בכל הזווגים כי יניקתה משם משורש כל ההשפעות כי א"א לעלות לבחי' מאמר הסתום אלא ע"י שיווד ללקט ניצוצות בעמקי הקליפות ורק ע"י ששם צועק איה יכול לעלות להמשיך נשמה מבחי' איה מאמר סתום. (ג)עבוה"ש ע"י כבוד או"א (ד)אריכות ימים מאיה בחי' אריך לכן דורות ראשונים האריכו ימים וגם הרשיעו הרבה (ה)בראשית מאמר סתום נאמר בו תהו ובהו וחשך ורוחו של משיח מרחפת שם דייקא וע"י א"ח וכי יהי אור במאמר הגלוי (ז)עיקר התיקון לנשמת המת הוא רק ע"י איה לכן אומרים דווקא הבנים כי נמשכו ע"י בחי' איה וכן קדיש דווקא שהוא למעלה מכל הקדושות בחי' איה שורש התורה שורש התשובה כמובא באדרא עת לעשות לה' הפרו תורתך דא אורייתא דעתיקא

יוד ב דף ס תלמוד תורה ב אות אחת איה בחי' דרי מעלה הנזכר בתורה ז' ח"ב איה א"א להאיר לדרי מטה אע"פ שממנו הם יונקים

יוד ב דף קכו: שילוח הקן ב אות אחת

חור"מ א דף מח: גבית חוב מיתומים* ג כד אותיות (ז)קדושת המשכן בחי' איה (ט)ע"י מלחמת עמלק שהרימו עיניהם למעלה לבחי' איה זכו למתן תורה מאיה (י)הגאולה היא ע"י בחי' איה לכן קודם לה יתר קושי השיעבוד (יא)אחרי גלות מצרים זכו לתורה שבכתב וגלות בכל לתורה שבע"פ (יב)קרקעות בחי' מלא כל הארץ כבודו ומטלטלין בחי' איה (יד)גפש בחי' מלא ונשמה בחי' איה (טו)גדר ושבועה בחי' איה (יז)ספירת העמר בחי' איה (יט)רשב"י זכותו וכוחו ניתן כח לנפלים לחפש איה ר"ע תורתו וענינו בחי' איה לכן תלמידיו פגמו בכבוד (כג)דוד ע"י שהרבה לחפש כמבואר בכל התהילים ע"י זכה למצא מקום הביהמ"ק ששם עיקר התגלות מכה"כ ולכן לא גילה לאברהם היכן המקום כי א"א לזכות לקדושת ביהמ"ק אלא ע"י חיפוש דייקא

שיחות השייך לתורה זו

סימנים: י, י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז, נאמרו: בסוף שנת תקס"ח ב'חזון'תו מ'לבו: (- חיי-מוהר"ן, סימן נ"ט).

התורה "איה מקום כבודו" ב'לקוטי תנינא סימן י"ב, המפתח: "ב'שאדם הולך אחר שכלו וחקמתו, ויכל לפל ב'טעותים ומכשולים רבים" - זאת התורה נאמרה לענין שיהיה, שהיה מדרב עמי מענין טעותים ומכובות הרבה וקלקולים גדולים, שבאים על-ידי שהולכים אחר שכלו וחקמתו. והזכיר אז את בעל המחבר וכו' (ראה בשו"ת חת"ס ח"א חאו"ח ססי' קנ"ט/י), ש'טעם ו'ענין מאד על-ידי חקמתו, שאמר, שהענין גבוה כל-כך, עד שחויץ-לארץ אינה יכולה לסבל אור קדשת העין, (והגם פי פ'נתו גם-כן להתייר בחוץ-לארץ על-ידי סם או במספרים כ'עין תער, אבל מכל-מקום פ'נה חזק את ידי עוברי עברה, המגלחים וקנים במדינות אשכנז). ואחר-כך התחיל לומר את התורה הנזכר-לעיל, עד שגמר אותה. ואז היה זה אצלי לדבר פלא, כי אז לא שמעתי עדין מעולם שהמחבר הנזכר-לעיל

י' שו"ת חתם סופר חלק או"ח סוף תשובה קנט - והוא דבר דלא נמצא בש"ס ופוסקים וגם לא בשום ספר מספרי חזונים שיהי' הפרש בין ישראל לאינו ישראל בגילוח הזקן כי אז גם כל האומות היו מגדלים וקניהם, ויעיין בש"ס שבת קנ"ב ע"א תלת אמרת לי תלת שמעת וכו', וברבה בראשית פ' י"א ס' ז' פילוסוף שאל את ר' יהושע וכו' מפני מה אותו האיש מגלח פאת ראשו ומגדל זקנו וכו' יע"ש, אבל לא נמצא בשום מקום שיהיה בזה משונה מנהג גוים. ומה שרמזו לספרי מקובלים שכתבו שלא להושיט ידים בדקני כלל. אין לי עסק בנסתרות, אבל מהם וממהומם הותרה הרצועה לגמרי בכל ארץ אטלי' שכל חכמיה מגולחי זקן ונתלים באילן גדול ר' מנחם עורי' בעל עשרה מאמרות אבי המקובלים שהוא היה מגולח מבלי השאיר שיערה א', וכן העיד עליו הישר"ר מקאנדיא באילים שלו, והיה אומר שעפ"י חכמי המקובלים אין חוץ לארץ ראויה לכך, ומה אאריך במה שאין לי יד ושם בו, אבל אבותינו הנדיגו עצמם כן על צד ההכרח הגדול ולא מקור משחת ח"ו אלא בקדושה יתירה, והוא בימי גזירת תתנ"ו, והרועים וכדומה התיירו גדוליהם להמכתתים רגליהם לשנות מלבוש ולגלח זקנם שלא יכירו האויבים כי אז כבר גלחו הגוים וקניהם עפ"י מעשה ממלך פולין א' שהי' סריס כמבואר בספרי הימים והתירו חז"ל שהיו בימים ההם לעשות כן, ולהיות גלוח הזקן דבר שאי אפשר להשתנות והיו נכלמים מאוד האנשים ההמה בשום לביתם, על כן נשתרבו המנהג שלא לגדלו כלל רק סימנא בעלמא שזה יגולח ויגדל בקוצר זמן שכן לילה היה ורק אך מופלגי תורה היושבים בביתם הם מגדלים אותו, ואותן שלפני גזירה ההיא שברחו לארץ פולין לא באו לכלל זה.

אמר טעות כזה, ה' יסלח לו, אף אחר-כך דברתי עם אנשים הבקיאים בספרים ובספורים כאלה, ואמרו לי, שהוא דבר מפרסם שאמר כן בעל המחבר הנזכר-לעיל. גם שמעתי, שבספר שאלות-ותשובות ב"ע מביא שטות סברה רעה וכוזבת הנזכר-לעיל, וכבר מחאו לו במאה עובלי (= מאה מכות ברצועה שבראשה ברזל - רש"י כתובות נג.) כל צדיקי וחכמי אמת (ראה בשו"ת הלכות קטנות ח"א, סי' י; ובדרכ"ת יור"ד קפא, ז). ובוהו יכולים לראות איך דעת האדם פוזבת (עפ"י לשה"כ בתהלים קטו, יא), ואיך שאסור לסמוך על שכלו כנגד תורת משה שבכתב ובעל-פה אפלו פחות השערה, מכל-שכן בדבר כזה, שמפרש בתורה אסור גלות הזקן, ורבותינו זכרונם לברכה אמרו (מכות כ. כא.), שעוברין על חמשה לאוין, וכבר הלכה פסוקה (עיין קידושין לו: לוז). שכל דבר שהוא חובת הגוף, אין חלוק בין ארץ-ישראל לחוץ-לארץ כלל. ויוכל למצא אחד, שעל-ידי חכמתו ודעתו יאמר סברה שאינה אמתית, שיתגלגל על-ידי זה, שיבואו להתיר חס ושלום אסור כזה, חמשה לאוין בתורה, ולחזק על-ידי זה עוברי עברה, אשר ראוי לכל מחבר ספר לצעק על זה בכל מיני קולות, וצעקת שבר יעורר על פריצה הזאת שנעשה בישראל זה קרוב במדינות אשכנז לעבר בכל יום חמשה לאוין, כי גם במדינות אשכנז אין המנהג הרע הזה מימות עולם חס-ושלום, רק הרבה יותר מאלף שנים אחר חרבן בית שני התחילה הרעה הגדולה הזאת לצמח בהם, כי שמעתי מרבנו זכרונם-לברכה שגם אמות-העולם לא היו מגלחים זקנם בימי קדם (ראה שו"ת חת"ס שם; וראה רד"ק ש"ב י, ה), וזה סמוך איזה מאות שנים, שהתחילו אמות העולם לגלח זקנם, ואחר-כך, בזמן רב בתקופה מרירות הגלות, התפשטה הסטרא-אחרא והתגרה היצר-הרע גם בכני-ישראל, ונתערבו בגויים ולמדו ממעשיהם (מלשה"כ תהלים קו, לה), והתחילו איזה רשעים גדולים מפרסמים לגלח זקנם, וכן למדו אחד מחברו, עד שנתרבה הפרצה, בעוונותינו הרבים, ונעשה להם כהתר (עיין יומא פו: ושי"ג). באשר רואים גם עכשו, שהכשרים באמת אינם מגלחים זקנם גם באשכנז, וגם במדינות הסמוכים לאשכנז עדין לא נתפשטה הרעה הזאת כמו באשכנז, רק כי הרשעים הגדולים מתחילים בזה, ואחר-כך טועים בזה גם הבשרים קצת. וגם עתה, בשמוכחים אותם שעוברים על חמשה לאוין בתורה, הם עונין, שמגלחים זקנם גם שמתר באמת, ומי שנהוג כן, יש לו התר על-פי הדין (ראה שו"ת שאל ח"א, סי' נ"ב; וע"ע בדרכ"ת יור"ד קפא, ב יז-יט), ולא על-פי כתבי האר"י וזכרונם לברכה וזהר הקדוש (וזהר ח"ג קל: שער המצוות וטעמי המצוות פר' קדושים). אכל בוחן לבות יודע, שרבים עוברים במידו ומגלחים בשאט-גפש בידיים בתע, ומאחר שהם בעצמם מודים שבתע אסור, כי אינם יכולים להכחיש המפרש בתורה ובגמרא, והם בעצמם בנפשם יודעים האמת אם מגלחים בתע או בסם. כמה יש לבכות ולצעק במר נפש, ולבכות כנחל שוטף מאין הפוגות, על הפרצה הזאת אשר נעשה בישראל, עד שהתחילה לצמח הרעה הזאת סמוך למדינתנו, שנמצאים גם שם רשעים כאלו, הפורקים על ומגלחים זקנם. השם-יתברך ירחם על פלשת עמו, ויציל הפלטה הנשארת בכחו הגדול והנורא. ויביא לנו משיח צדקנו, ויגלה האמת בעולם במהרה בימינו, אמן: (- חיי מוהר"ן, סימן נ"א).

אחר שבא מלמברג, נסע על-פי-רב לטיל מחמת עצם חלישותו, ובנסיעות אלו לטיול שמענו כמה וכמה תורות נפלאות ונוראות. ופעם אחת נסעתי עמו, ודבר עמי מענין הספר שלו, שנדפס בסמוך, ושבח אותו מאד, ואמר: "מאחר שבכר נדפס, צריכין ללמד אותו מאד, עד שיהיה שגור בעל-פה" וכו', כמבאר במקום אחר (חיי"מ סי' שמ"ו). ואחר-כך ענה ואמר: "צריכין לחבר עוד ספר אחד, שיהיה נאה ויפה עוד יותר מהראשון! ואחר-כך, בהיותי עמו בשדה, וכבר בקש לעלות על העגלה לישיב עליה לחזר לביתו, נתגלגל מתוך שיתו הקדושה, שגלה לפני התורה הנוראה על הפסוק: "ואיה השה לעולה" (ליקו"מ ח"ב, סי' י"ב), והיא עמקה מאד מאד, ומחיה נפשות מעמקי שאול תחתיות מאד מאד להחיותם לחיי עולם וכו', כמבאר למעין שם בספרו הקדוש ובדברינו (בליקו"ה בכ"מ), מה שזכני השם-יתברך לחדש ולבאר בדברי התורה הזאת, עין שם. ואחר-כך, בשחזרתי עמו לביתו, ענה ואמר לי: "זה יהיה לך על הספר השני", הינו מה שאמר תחלה, שצריכין עוד לחבר ספר שני וכו' כנזכר-לעיל, עתה העיר אני שיש לי התחלה על זה הספר השני, ובוהו חזק אותי ביותר לעסק בוריות והתאמצות לכתב כל חדושי הקדושים; וכן היה, עד שזכיתי לחבר מחדושי ספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן תנינא", כי מיום שבא מלמברג, הכרחתי להתנגע בכמה יגיעות לכתב בעצמי כל חדושי, כי מקום שהיה בלמברג, היו כמה חדושים שפתבם בעצמו, וגם כל התורות פתבתי לפניו כנזכר-לעיל, אבל אחר שבא מלמברג לא כתב בעצמו דבר, ולא כתבתי לפניו כלל, רק היה לי כמה יגיעות קדם שפתבתי תורותיו שלא בפניו, ובפרט התורות הארפות, שאמר בזמנים הקבועים לקבוצ, כמו בראש-השנה ושבת-הנפקה ושביעות, שאמרו באריכות נפלא בהמשך גדול מאד - והשם יתברך עורני, שהעזתי פני נגדו והטרחתיו, שחזר עמי רב המשך הדברים מהתורות אחר שאמרם רבים, ואחר-כך פתבתי שלא בפניו, ואחר-כך הכאתים לפניו והראיתים לו, והוטבו בעיניו, בעזרת-השם-יתברך. וכל מה שעברו מניעות קדם שפתבתי כל תורה ותורה - אי אפשר לספר.

ברוך הנותן ליעף כח, שעורני בדרךיו הנפלאים לכתב על הספר תורות כאלה; ברוך המקים מעפר דל לזכות לקבץ ולכתב דברים נוראים כאלה, דברים שפסה עתיק יומין, לזכות בהם את הרבים לדורי-דורות; ברוך הוא, ומברך שמו תמיד לעולם ועד: (- ימי מוהר"ן, סימן כ"ט).

גם התורה של "איה מקום כבודו" על פסוק "ואיה השה לעולה" (בליקו"מ ח"ב) בסימן י"ב, והתורה על מאמר: "מאי טעמא גמלי זוטרי גנובתי ותורא ארוכא גנובתא", המתחיל: "אלו המתפארין בגדולות", (בליקו"מ ח"ב) בסימן ט"ו. והתורה המתחיל: "הקשו מפני מה שבאחד מבקש פרנסה וכו' (בליקו"מ ח"ב) בסימן ט"ז, כל זה שמענו על הדרך בשעת הטיול (בחזרתו מלמעמבערג, עיין בפנים), ועוד שארי תורות. וכל המאמרים הנזכרים-לעיל, ומה שאמר על "בדיחא דעתה" (בליקו"מ ח"ב, סימן י'), וכל מה ששמענו אז על הדרך, הפל מקשר ומרמז במאמרי רבותינו זכרונם לברכה באגדה הפליאה ששאל רבי יהודה לרבי זירא בעת שהיה בדיחא דעתה: "מאי טעמא תנגולא מדלי עינא?" וכו' (המובאת שם בתורה), ושם מרמז כל זה: (- שיחות הר"ן, סימן קמ"ד).

יש שירדו ונפלו מאד, עד שלבם בבחינת "לבי סחרחר" המבאר שם בתורה י"ב חלק ב', שהקלפה שנדבק בהם בעוונותיהם, מעקמת ומסבבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, וכמו שאמר אז בפרוש בלשון אשכנז: "עס פאר דרייט דאס הארץ": (- ליקו"ה או"ח ח"ג, הל' ראש-השנה, תחילת הל'; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף נ"ח).

אמרו אנשי-שלומנו, לענין העצות והדרכים הנפלאים והנוראים שלמדנו רבנו, דהינו העצה המבארת על הכתוב, "אזמרה לאלקי בעודי", שבלקוטי מוהר"ן ח"א סימן רפ"ב, והעצה המבארת בלקוטי מוהר"ן ח"ב סימן י"ב על הכתוב "ואיה השה לעלה" - שזו העצה השניה גבוהה היא יותר מהראשונה, כי עצה הראשונה נאמרת לאדם שיש בו עדין איזה טוב כל שהוא, בבחינת "אזמרה לאלקי בעודי", אולם בעצה השניה מבאר רבנו עצה למרחק עצום כזה, שאפלו נקודה טובה אחת שלמה שעשה אי פעם, גם זה אין בו, אך-על-פי-כן גם הוא לא יתיאש לגמרי חס-ושלום, אלא יזעק הרבה הרבה "איה מקום כבודו", ואז יאיר עליו אור ה"מאמר סתום" שקבעו השם-יתברך כבר בראשית ותחילת ההיה, ובוהו יש תקוה לכל אחד ואחד, יהיה איך שיהיה: (- שיש"ק ח"ד, סעיף מ"ט).

הקדמה

יסוד תורה זו נ"ל שהיא כבוד שמים, שהכל נברא לכבודו ית', דהיינו כדי שבעל בחירה/טו יגלה כאן בעולם הזה, עולם העשייה שרובו רע והסתרה, את בעל הבירה הנעלם. ותחילה מדבר על ההולך אחר חכמתו, ובעיקר מזהיר מהטעות להכניס את השכל בקיום המצוות, דהיינו לעשותם או לבטלן עפ"י הבנתו בסוד הדברים, שיכול לטעות ולהטעות מאד. ואח"כ מבאר העיצה כיצד להינצל מזה ע"י שילך בתמימות ובכל מעשה יסלק שכל הבנתו בטעמי וסודות המצווה ורק יברר לעצמו היטב, אם יש בזה כבוד שמים או לא. (ואינו נכנס כאן להזהיר מפני המתלבש במצוות מה שכבר האריך לבאר בתחילת הספר בתורה א').

ועיקר התורה היא שמאריך בהתחזקות למי שכבר נפל לחכמות ומרגיש לפי מדרגתו שנאבד מהמלכות שלו כל קומתה ולא נשאר בה אלא נקודת הרצון/טו, דהיינו שמרגיש שאין ממנו שום כבוד שמים לפי השגתו את הקב"ה. ולא מוצא שום נקודה טובה להתחזק בה, דהיינו איזה נקודת כבוד שמים שיש בו, ולאחוז בה כדי לעלות מהיכן שנפל/טו, ועל כן עצתו היא לצעוק איה מקום כבודו ית', דהיינו לפנות לשרש הכבוד הנעלם ב"בראשית" של הבריאה.

אל מי מדבר כאן רבנו

רבנו מלמד כאן התחזקות עצומה ונפלאה אפילו למי שנפל להרהורים רעים בעיקר של כפירה ומי שנפל מעבודת ה' לחלישות הדעת כזו שאין לו חיות וכח בנפשו לקיים שום מצווה ולא נשאר לו אלא רצון בלבד שרוצה לשוב ומרגיש שאין בכוחו לעשות זאת, ועל כן נפל לייאוש מתשובה רק בליבו חרטה ועצבות. וכפי שיתבאר בהמשך זה שייך בכל מדרגה וגם צדיקים שבמדרגה שנמצאים בה לא מוצאים את הקב"ה ומרגישים שנפלו לשאל תחתיות לפי מדרגתם, (עיי' חיי מוהר"ן רלט/טו) שהתורה תעיתי כשה אובד היה ההתבודדות של רבנו)

בתחילת התורה מדבר מרשעים שהולכים אחר חכמתם ומשמע שמדבר מאדם שנפל לעבירות ממש ואותו מחזק רבנו שכשמתעורר לשוב לא יתייאש שכיון שרבו עוונותיו אין לו אפשרות לשוב, כי אדרבה הצועק איה מקום כבודו ממקום כזה רחוק יכול לקבל סיעתא דשמיא גדולה ביותר וגם הכבוד שמעלה ע"ז הוא הגדול ביותר.

ובסוף התורה שמדבר מלבי סחרחר וקליפת נגה משמע שמדבר רק ממי שנפל להרגל ההיתר ולא לעבירה ממש, ועליו מבאר רבנו את התורה הזו שחיותה של הטעות הזו היא בראשית מאמר סתום ועצמו לצעוק איה מקום כבודו וכנ"ל. ואמנם גם הרגל ההיתר מכנה הרמב"ן נבל ברשות התורה (בריש פרשת קדושים), ועוד שזה בעצמו בחי' כפירה בו ית', שהרי אם היה מרגיש שהוא ית' נמצא מאד וסמוך לא היה עושה זאת. וכן בשיחה עם מוהרנ"ת שהזכיר רבנו את המחבר שהתיר לגלח את הזקן בחו"ל, שם הכוונה בדרך היתר ע"י סם, או מספרים.

עוד בסוף התורה מוסיף רבינו לבאר שיש בחי' כזו גם אצל עובדי ה' המחדשים בתורה שלפני כל חידוש נופלים לחלישות הדעת מעין הנ"ל, וצריכים התחזקות הנ"ל.

עוד עיי' לק"ה גבית חוב מיתומים הלכה ג' אות ב' שבכל מדרגה א"א לעלות למדרגה גבוהה יותר אלא רק ע"י ירידה וצעקת איה, כי כשעולין מדרגא לדרגא זהו בחי' התחדשות הנשמה שמתחדש עכשיו ונעשה כאיש אחר ע"י שיצא ממדרגה הראשונה ונכנס למדרגה השניה. וא"א לחדש עצמו ולצאת ממדרגה למדרגה כ"א ע"י שחוזר ועולה לתכלית השורש שהוא בחי' איה שהוא השורש של כל העשרה מאמרות שבהם נברא העולם שבהם כלולים כל העולמות וכל הנשמות וכל מדרגות שבעולם. ... שם יכולין לחדש נשמתו ולצאת מדרגא לדרגא וכנ"ל.

עוד עיי' לק"ה ערובי תחומין ו' ח' – מי שרוצים להכניסו בדרכי הקדשה באמת אי אפשר לו להכנס בשלמות כי אם כשמנסין אותו בבחינה זאת שנופל למקומות כאלו וכשמחזק את עצמו על פי הדרך של איה הנ"ל אז יזכה שתהיה

^{טו} בעל בחירה דווקא כי רק מבעל בחירה יש כבוד. ועיי' לק"ה כבוד אב ואם הלכה ד' אות א' – כי עקר החיוב להוליד בנים הוא בשביל כבודו יתברך כדי שיהיה קיים העולם שישארו בניו אחריו מדור לדור לגלות כבודו בעולם שבשביל זה נברא הכל. כי הכל נברא רק בשביל הכבוד, כמו שכתוב, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' כנ"ל. ועקר התגלות כבודו הוא רק על ידי האדם, כי אין מי שיגדל ויקדש כבודו יתברך כמו האדם, שבשבילו נברא הכל כדי שהוא יודיע הדר כבודו יתברך שיש בכל פרטי הבריאה, (פמוכא כל זה במקום אחר)

שם אות ב' – וכן תלוי עקר עבודת האדם, כי עקר עבודת האדם הוא לגלות כבודו יתברך כי רק בשביל זה נברא כנ"ל,

^{טז} עיי' לק"ה ר"ה ו' ז' ביאור עפ"י הסוד שמחמת העונות נופלת המלכות בבחי' ותרד פלאים ומסתלקים ממנה כל המדרגות ולא נשאר אלא בחי' הכתר שבה דהיינו בחי' איה וע"י החיפוש "איה וכו'" אזי ירידתו תכלית העליה דהיינו לשרש המלכות לכתר עליון ע"י ש"ש. ועיי' שרש ענין זה וביאור המשנה בעשרה מאמרות נברא העולם הנ"ל באוצרות חיים שער המלכים פ"ב.

^{טז} **הכוונה** שהוא במצב שלא מצליח לחזק עצמו ע"י העצה של אזמרא, עיי' לעיל בשיחות שיש"ק ד' מט. וצ"ע בזה שנמצא לפ"ז חרוש בתורה רפב שלא שייך התחזקות ממדרגה למדרגה, וכפי המבואר שם שנקודה טובה היא לא איזה שבח שיש בי אלא איזה נקודת התגברות על היצה"ר, שעל ידו מתחזק ללמד על עצמו זכות שעדיין לא הניח את כלי הקרב מידי ויש אפשרות שיעלה ממדרגתו. ולכאורה לכל אחד יש איזה התגברות על היצה"ר, וא"כ מתי עצתו רק איה? אלא שהכוונה לפי מדרגתו. וצ"ע.

^{טז} **חיי מוהר"ן** אות רלט (ו) שמעתי מפי הרב רבי נתן זכרוננו לברכה שאחר שאמר רבנו זכרוננו לברכה מאמר תעיתי כשה אובד וכו' אמר לו שזה הענין הוא התבודדות שלו בעתים הללו. עמד והתבונן על גדל ענותנותו ופשיטות ותמימות של עבודתו הקדושה כל ימי חייו. שאף על פי שזכה למה שזכה, אף על פי כן היו התפלה והתבודדות שלו בינו לבין קונו ברוח נמוכה ולב נשבר כזה. עוד שמעתי ממנו זכרוננו לברכה, שפעם אחת שאל אותו אחד מפני הגעורים הקטנים איך להתבודד, ולמד אותו לומר לפני השם יתברך רבנו של עולם רחם עלי וכו' כי היתכן שיעברו ימי בהבל כזה וכי בשביל כך נוצרתי (ובלשון אשכנז כי היתכן אז סע זאל מיר אזוי אונעק געהין דיא וועלט בין איך דען פון דעסט וועגין באשאפען גינארן) וכו'. אחר כך באיזה עת עמד זה האיש אחר פתלי רבנו זכרוננו לברכה, ושמע שרבנו זכרוננו לברכה בעצמו שפך את לבו לפני השם יתברך בדבורים כאלו:

הירידה תכלית העליה וכו' כנ"ל, אבל צריך להיות חזק מאד מאד בדעתו ועקר ההתחזקות הוא שידע חסרון דעת האנושי שבאמת אין לנו שום שכל כלל, כמו שכתוב, "כי בער אנכי מאיש וכו'". ואנו מחייבים להשליך ולבטל שכלנו לגמרי רק להאמין בדברי הצדיקי אמת שבאמת יש חיות אלוקות בכל המקומות הרחוקים מאד מאד, אפילו במקומות המטנפים וכו' שנאמר עליהם, "וכבודי לאחר לא אתן". רק שאי אפשר בשום שכל אנושי למצא שם כבוד אלקותו יתברך מאחר ששם פנוי מאלקותו יתברך בבחינת וכבודי לאחר לא אתן, רק צריכים שם לחפש ולבקש איה מקום כבודו וכו' וכנ"ל. ורק על ידי זה יעלה בתכלית העליה וכו'ל:

ירידה תכלית העליה

ורבנו מגלה כאן חיזוק נפלא שירידה היא תכלית העליה, דהיינו שבדיעבד יש מעלה עצומה לירידה שאפשר על ידה להתקשר לאלוקות נפלאה גבוהה ועצומה מאד של ראשית הבריאה, היכן שהכל אחד פשוט, הנקרא בראשית מאמר סתום.

וכדי לבאר התכלית שיש בירידה עצמה מבאר רבנו טוד הכבוד הנעלם בבראשית מאמר סתום ומבאר רבנו שכל דבר גשמי ורוחני ואפילו מחשבה המציאות שלה משתלשלת מראשית הבריאה מבחי' בראשית שהוא מאמר סתום שבו הכל עדיין רק בכח, נמצא שאפילו האפשרות ח"ו לכפור, משם מקבל חיותו (שאין הכוונה לחיות האדם הכופר אלא הכוונה לעצם הכפירה שאפשר שיעלה בדעתו להכחיש מציאות הקב"ה, זה גם נמשך משם, אבל חיות האדם הכופר היא ממאמר הגלוי של "נעשה אדם" שזה טבעו כך וכך/ט' דהיינו עליות וירידות).

וצ"ע בזה כי האפשרות להכחיש את מציאותו ית' נמשך מהחלל הפנוי ואילו המאמר הסתום לכאורה הוא כבר בחי' היש מאין בחי' הקו המאיר בחלל הפנוי. כפי שיתבאר.

כדי לחזק את הנמצא בירידה, מבאר רבנו מהיכן נמשך המחשבות והרהורים רעים שלו. ולזה חוזר לבאר מ"בראשית ברא ה' אלקים את השמים ואת הארץ/י, דהיינו כיצד נברא העולם, שתחילה ברא בראשית דהיינו עולם הנפרד ממנו ית' דהיינו שכיון שרצה לגלות כבודו וטובו, וא"א שיכבד את עצמו דאין בזה לא כבוד ואל גילוי, לכן ברא זולתו שיכבד אותו, (ראשיתה נעלמת בחי' מלכות דא"ס), ועי"ז יוכל להיטיב הטבה שלימה לאותו נברא המכבדו והמגלה כבודו בחושך. כי רק מרוחק יכול לכבד, אבל אף אחד לא יכול לכבד את עצמו וכמאמר חז"ל אין נחתום מעיד על עיסתו שהיא טעימה כי יש לו נגיעות אבל אם המרוחק ממנו, יעיד, או שונאו, זה ראייה גדולה שבאמת עיסתו טעימה. וזה הפירוש שעיקר הכבוד מהרחוקים דייקא כמבואר בריש תורה י'. וכן לא שייך כבוד אלא מבעל בחירה כי מי שמכריחים אותו לכבד אין זה כבוד. על כן כדי שיחזור כבוד להקב"ה הוכרח לברא מציאות שהיא זולתו שע"י שיש לה אפשרות שלא לכבד ואעפ"כ היא מכבדת זה כבוד.

ותחילה היה הכל אין סוף אלוקותו ית', וכדי לברא עולם, צמצם את א"ס אלוקותו באופן שיהיה מקום לומר שיש חלל וריק מאלוקותו ית'. ומהחלל הזה נמשך האפשרות לומר שח"ו אין אלוקים, כדי שתהיה בחירה, לכבד את הקב"ה מי שיתגבר על האפשרות הזו, ומגלה את כבודו ית'.

ובתוך החלל הזה המשיך אור אלוקות מצומצם, בבחי' קו שראשו בא"ס וסופו בתוך תוך החלל, והקו הזה מכונה בקבלה אדם הקדמון. וכל העולמות הן אורות שיצאו ממנו, תחילה יצא אור הפה בבחי' אורות עקודים שבו כלול כל פרטי העולם בהעלם, ואח"כ יצאו מעיני א"ק אורות הנקודים, והיו גדולים מהכלים ושברו אותם ונעשה עולם השבירה/כ"א, ואח"כ ממצח א"ק יצא אור חדש שהתיישב היטב בכלים הוא עולם התיקון וממנו עולם האצילות לשון אצלו ית'. שעל כן ממנו אין כבוד, כי כנ"ל הכבוד הוא מזלותו דייקא, ועל כן כתוב "כל הנברא לשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" ורמז בזה ג' עולמות בריאה יצירה ועשייה שהקב"ה ברא כדי שיחזור מהם כבוד, אבל עולם אצילות לא נזכר כי ממנו אין כבוד כנ"ל, וג' עולמות אלו עולמות בי"ע נקראים בכלליות עולם הפירוד, בריאה רובו טוב, יצירה רק חציו טוב, ועשייה רובו רע, שע"כ כתיב בו אף עשיתיו, לשון חרון אף שיש בו יותר משאר עולמות, נמצא שעולם העשייה ממנו עיקר הכבוד, וזה בחי' (וזהר יתרו סט). כד אתי יתרו (ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים) כדן איתייקר שמא דקודשא בריך הוא. דהיינו דווקא יתרו שהיה כומר לכל העבודות זרות שבעולם ובא מתכלית הטינוף ומקומות המטונפים כשהוא הודה שהקב"ה הוא הגדול מכולם זה היה כבוד גדול מאד/כ"ב.

^ט כי גדר אדם שעלול לטעות, שעל כן הקדים הקב"ה לברוא את התשובה לפני בריאתו, להקדים תרופה למכה. ועיין סנהדרין לח: כשבא הקב"ה כביכול להתייעץ על בריאת האדם, שאלו מה מעשיו, וענה כך וכך מעשיו. ושמעתי (מהריצ"ח) מבארים שהכוונה כפשוטו, שכך הם מעשיו, פעם כך ופעם כך, כי זה בעצמו הגדר אדם להבדיל ממלאך. ובאמת על כן המלאכים לא הסכימו שיברא האדם עי"ש.

ועיין הקדמת הרמב"ם לפרוש המשניות על פרקי אבות – וכאשר השלים מוסר הדיינים, החל לבאר שגאותם, כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם, אי אפשר שלא יטעה ויחטא. ולפיכך סידר הוריות אחר אבות,

^ז בזוהר פסוק זה נקרא כח אתון דבראשית, בחי' כח מעשיו הגיד לעמו, הובא בתורה מד ועוד.

^{כא} מהענינים דייקא שעל כן יש תיקון נפלא בשמירת העינים, יותר ממה שאסור, ורמזו הצדיקים (שמעתי מהריצ"ח) בפסוק (בראשית לח כא) "איה הקדש"ה הוא בעינים על הדרך". שעיקר הקדושה היא שמירת העינים בדרך, ומי שנפל מזה צריך לצעוק הרבה "איה". דהיינו שעיקר צעקת "איה" צריך להיות, איה קדושת העינים שלי כשאני בדרך, שע"ז אזכה לכבודו ית'.

^{כב} ואע"פ שאמר גדול ה' מכל האלקים דהיינו שנתן גם להם מציאות אלא שהקב"ה גדול מהם, אעפ"כ היה בזה כבוד עצום עד שכל מתן תורה נתאפשר מכח הכבוד הזה כמבואר שם בדף סז. ואולי אדרבה אם כבר היה במדרגה שאין עוד מלבדו כבר נחשב בבחי' אצלו ונכלל בו ושוב אין ממנו כל כך כבוד שהרי גם משה רבנו היה באותו זמן ואעפ"כ הכבוד היה דייקא מיתרו, כיון שבא מרחוק.

וזה שתחילה ברא ראשית דהיינו את הזמן והמקום, ע"י שברא יש מאין וכל יש הוא תחת הזמן והמקום, ועדיין הכל בחי' אחד וכל פרטי הבריאה כלולים במאמר בראשית, ואח"כ פרטם לתשע מאמרות גלויים דהיינו שהכבוד מהם נגלה.

נמצא שמי שנפל מכל מדרגות ההמלכה שלו את הקב"ה ונפל למחשבות כפירה על הנהגת ה', אזי חיות הכפירה שלו היא מהחלל דבראשית/כ"ו ולא נשאר בו אלא נקודת הרצון שאינה עוזבת את איש ישראל, כי היא שרשית בנשמת ישראל שהם בחי' מלכות דקדושה. וע"י הרצון הזה שרוצה להיות מהממליכים את הקב"ה, אזי כשצוה להקב"ה מעומק הלב איה מקום כבודו, עי"ז מגלה את הקב"ה במקום ההסתרה, אזי הוא בחי' שממשיך קו אלוקות בתוך החלל בעצמו, וממשיך חיות ממקום גבוה ביותר משרש הבריאה מבראשית ששם כלול כל הבריאה, משם ממשיך חיות לתשעה מאמרות הנגלים (כמבואר בלק"ה בשר בחלב ג'י"א, הובא בתורת נתן אות א') ועי"ז הוא מרחיב את גבול הקדושה/כ"ה, כי המחפש את האמת במקום הסתרה וכפירה, מאיר לשם אור אמת גדול, ומוציא משם נצוצות קדושות והעיקר את נשמתו שלו, ואין הכוונה שע"י איסור נעשה התר, כי זה א"א שהרי יש גבול לכל כבוד, מאידך מלשון מוהרנ"ת הנ"ל שזה מרחיב את גבול הקדושה אולי אפ"ל שכוונתו שע"י צעקת איה נמשך לשם אור, ונשאר ממנו רושם גם לאחר זמן, שיעורר שם לצאת משם מי שנפל לשם וצ"ע.

ובזה מבואר שתירה הנ"ל שאינה החלל הפנוי ואינה הוא הקו הנמשך תוך החלל. ובארנו שאת הכפירה של האדם הנמצא שם מחייה החלל הפנוי, ולשם פונה צעקת איה, כי שם הוא נמצא, אבל משמעות הצעקה היא היכן כבודו ית' זה בעצמו בחי' גילוי אלוקות בחלל, שזה בחי' קו, הנמשך לתוכו, וכן משמע גם מלשון מוהרנ"ת שע"י איה ממשיך חיות לכל המאמרות משמע שזה בחי' קו. אלא שיש לשון בלק"ה שמשמע שהכוונה לא"ס אלוקות שנמצא בחלל כמו לפי הצמצום שעל כן הקב"ה נשאר א"ס תמיד, כי אמר שם שהנופל לשם צריך לדעת שגם שם יש אלוקות, ולכאורה הכוונה בזה לאלוקות שיש בחלל עצמו עוד לפני הקו הנמשך לתוכו, שהוא כבר בחי' גילוי. אמנם מביאור מוהרנ"ת בהלכות תחומין ו' אות י' שמדבר שם מהקו הנכנס לחלל שתחילתו כקרני חגבים, ומאידך מבאר שאינה הוא בחי' חלל הפנוי, ומתוך שזה עניין אחד, ולא מבאר כי כבוד אלקים הסתר דבר. ונ"ל כוונתו להנ"ל שבאמת הצוהק איה הוא בחלל, ואינה מעורר בחי' קו לתוך החלל, אלא שאינה פונה לראשית הקו הנכנס לחלל בנקודת החיבור לא"ס שחוץ לחלל. שם בחי' הבריאה היכן שמחובר לקודם הבריאה, לכן איה סובל שתי הגדרות חלל וקו. וידוע שבין כל עולם ועולם ובין כל מדרגה יש בחי' כוז של חלל וקו.

בחי' זו של בראשית מאמר סתום שמאיר למי שנפל למקומות המטונפים מבאר מוהרנ"ת/כ"ו שזה בחי' "ועברתי בארץ מצרים" אני ולא מלאך (הגש"פ), כי במקומות כל כך מטונפים רק קדושה הגדולה ביותר יכולה להסתתר בחי' הסתרה

^{כ"ב} אע"פ שאנו בעשיה והחלל כנ"ל קדם לאדם הקדמון אבל הכלל הוא שבין כל עולם וכל מציאות חדשה יש חלל וקו שבונה עולמות בתוכו, ואפילו בטבע הגשמי כך הוא חק הטבע כמו אפרוח היוצא מביצה רק אחרי שנסרחה כמבואר בגמ' ביצה וכו' צמח צומח מורע שנוקב דייקא. שזה בחי' חלל שיש בין מציאות למציאות חדשה.

^{כ"ג} לק"ה בשר בחלב ג' ב' - כי באמת אף על פי שאסור לסתור ולפרוץ הגבול חס ושלום, אף על פי כן צריך כל אחד לראות ולהשתדל להרחיב גבול הקדושה, דהיינו שגבול הקדושה יתפשט ויתרחב וימתח ויתגדל מאד, וזה עיקר קיום העולם כי לא תהו בראה לשבת יצרה. כי לצאת חוץ לגבול אסור, אבל בתוך הגבול צריכין להשתדל שיהיה נמתח ויתפשט הגבול הרבה מאד כי גבולי הקדושה הם בבחי' ארץ ישראל שיכולה להתפשט הרבה מאד. ויש לכל אדם להמתיק הגבול והצמצום עד שכל גבול וגבול יהיה נמתח ויתפשט הרבה מאד. כי כך ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו שיהיה כח הזה לכל אחד בבחינת וימתחם כאהל לשבת. ואמר רבותינו ז"ל (חגיגה יב) בתחילה בראן כמין ב' פקעיות של שתי ואחר כך תיקן וכו'. וזה הכח נמשך בכל הבריאה כולה שהם נמתחין ונתרחבין על ידי קדושת ישראל, שיש להם כח להרחיב ולגדל גבולי הקדושה שיהיו נמתחין ומתרחבין והולכין. וזה בחינת (ישעיה נד ב' ג') הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי וכו', כי ימין ושמאל תפרוצי וכו'.

...כי הצמצום הוא קיום העולם ובלא זה לא היה קיום לעולם כלל. ועל כן בשעת בריאת העולם אמר השם יתברך לעולמו די וכו' שלא יתפשט יותר מדאי חוץ לגבול חס ושלום, אבל אך על פי כן אף על פי שצריכין להצמצום דייקא, אף על פי כן צריכין לראות להמתיק ולהרחיב הצמצום שתתפשט ותתרחב הקדושה שבו הגבול הרבה לאורך ולרוחב שיתפשט גבול הקדושה ויהיה נמתח מאד כנ"ל.

שם אות ג' - כי כל אחד על ידי עוונותיו חס ושלום הוא וסתר את גבולי הקדושה ויורד אל החיצונים חס ושלום כפי עוונותיו, ואזי הוא רחוק מכבודו יתברך. כי יש גבול לכל כבוד וכבוד שלא יתפשט לחוץ לגבול וכו' כנ"ל, וכשהאדם נופל לשם חס ושלום ואזי כשמתחיל לחפש ולבקש איה מקום כבודו, אזי זוכה על ידי זה לתכלית העליה לבחינת איה וכו' שמשם מקבלין חיות כל בחינת הכבוד של כל העשרה מאמרות וכו' כנ"ל ואזי חוזר ונבנה העולם מחדש. כי אחר כך חוזר ומתפשט חיותו יתברך מבחינת איה לבחינת חלקי הכבוד וחוזר ונתגלה כבודו יתברך שזה עיקר קיום העולם כי העיקר שיחזור ויתגלה כבודו יתברך (כמבואר שם במאמר הנ"ל בסופו עיי' שם). ועל כן אחר התשובה כשזוכה לחזור ולגלות כבוד על ידי בחינת איה כנ"ל, אזי מרחיבין עכשיו יותר ויותר כי עכשיו נתגלה אלוקות יתברך גם במקומות החיצונים על ידי בחינת איה הנ"ל נמצא עכשיו גבולי הקדושה נתרחבו מאד מאד, עד שגם כל מקומות החיצונים נתהפכו ונכנסו אל הקדושה, כי עכשיו נעשו מחיצות וגבולי הקדושה גם שם על ידי בחינת איה וכו' כנ"ל.

^{כ"ד} **כך הלשון שם** ובוודאי אין הכוונה שעושה מאיסור היתר, אלא לכל היותר מהיתר מצווה, כי הרחבת הקדושה היא בחי' קדש עצמן במותר לך שהיא ברור קליפת נוגה והעלת הטוב שבה לקדושה כידוע. אבל באמת נ"ל הכוונה שרק מאיר אור בחושך האיסור ולא שמהפך אותו להתר, שהרי אדרבה צריך לברוח משם מהר בבחי' בעל תשובה, אעפ"כ בדיעבד זכה להמשיך אור עצום למקום הקליפות ולהוציא משם נצוצות קדושים והעיקר את נשמתו, וגם זה נקרא בחי' הרחבת הקדושה. והעיקר שמקבל אור גדול לנשמתו שמכוחו שב ביתר עוז בתשובה.

^{כ"ה} **לק"ה גטין הלכה ג** כא - וכמוכן בדרבי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות שבעת תקף שליטת הסטרא אחרא, דהיינו בתקף הגלות, בתקף הירידה של נפש מישראל כשנופל מאד, חס ושלום, לטטרא דמסאבא חס ושלום, אז דיקא אינו יכול לקבל חיות משום קדושה פרטית כי אם מבחינת הקדושה העליונה מאד שהיא יכולה להתעלם ולהסתתר גם במקומות הטמאים לגמרי, ולהחיות הנופלים לשם חס ושלום, בבחינת ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך. שבארץ מצרים שהיתה מלאה גלולים וטונפים וישראל היו משקעים שם במ"ט שערי טמאה, אז דיקא לא היתה להם חיות כי אם מהשם

שבתוך ההסתרה (תורה נו). ודייקא עי"ז מי שמצליח להתגבר עליה ולחפש אותו ית' דייקא אפילו שם ממשיך לשם אור נפלא של הקב"ה בעצמו, בבחי' אני ולא מלאך.
 עוד מבאר מוהרנ"ת שכל ההולדות הן המשכת נשמה מבראשית מאמר הסתום^{כ"ו} על כן צריך הרבה לצעוק איה לפני כל הולדה, וכן לפני אכילה, ששתייהן נקראות אכילת לחם, מלשון מלחמה, כי היא מלחמה עצומה ביצה"ר, כי צריך לרדת לצינור של התאווה ולצאת בשלום. וכן לפני כל איזה עבודת ה' שלא ברור לו כיצד לעשותה באופן שיתגלה בה כבוד ה' ביותר, צריך לצעוק איה להמשיך מהמאמר הסתום חיות אל המאמרות הגלויים.

צעקת "איה" היא בתוקף ההסתרה, כמבואר באוצרות חיים שער המלכים פ"ב (עיין לק"ה ר"ה ו' ז) שהמלכות כשהיא בקטנות ביותר, אזי לא נשאר בה אלא ספירה אחת שבה נבראה, וכל האחרות שבאו לה כתוספת, עזובה מחמת העוונות. ובבחי' אני ראשון ואני אחרון ספירה זו היא הכתר^{כ"ח}, דהיינו בחי' רצון, וזה בחי' מה שאומרים העולם אין דבר העומד בפני הרצון, דהיינו שאת הרצון א"א לקחת ממני גם בגלות והריחוק הגדול ביותר, כי לרצות קדושה תמיד אפשר ולזה פונה עצת רבינו לצעוק "איה" שאין בזה גילוי שום מידה, ולא המלכה, כי כולן נפולות אצלו, והן פונות לצד אחר, ורק מידה זו של רצון עדין יכולה לקשור אותו לאמת לרצות את הש"י, ואת התגלות כבודו בעולם.

במצב החשוך ביותר רבינו אומר שאין עיצה ואין תבונה אלא לצעוק איה, דהיינו לשורש הקדושה, לכתר בעצמו, למאמר הסתום, כי זה כלל שא"א לזכות לכלום בלי אתערותא דלתתא, וזה שלא מוצא בעצמו כלום נקודה טובה, או עיצה מכאן ולהבא להיות יותר טוב, דהיינו כשנראה לו שאין לו שום דבר לעלות למעלה, כדי לעורר אליו השגחה טובה, לזה מייעץ רבינו שיצעק איה, דהיינו שיעלה את עצם הכאב על הריחוק.

ולפי מה שנתבאר לעיל שצעקת איה שייך בכל מדרגה, לכאורה זו תימה הרי איה פונה למקום שמחיה את הכפירה, ולכאורה כפירה שייך רק לרחוקים ביותר. אבל באמת אין אדם שאין בו בחי' של כפירה, כי כל אחד אם היה לו יותר אמונה היה מתנהג אחרת ממה שמתנהג, ולדוגמא אדם יושב בביתו רגל על רגל, וכשנכנס רב חשוב שהוא מכבודו, מיד מתיישר, כי לא מכובד לשבת כך כשאדם גדול נמצא בסמוך לי, והרי הקב"ה נמצא מאד ומשגיח מאד ואיך יתכן שאנו

יתברך בעצמו, בכיבול, שהוא בחינת קדושה העליונה מאד בחינת שכל הכולל וכנ"ל. וכמבאר בהתורה "וביום הבפורים" הסתרה, שבתוך הסתרה וכו' (סימן נו), עין שם, וכן מובן ומבאר בהתורה על פסוק "ואיה השפה לעולה" (בלקוטי תנינא סימן יב) עין שם, שהיה בחינת ירידה תכלית העליה, עין שם:

שם אות כב ועל כן באמת ירידה היא תכלית העליה, כי מאחר שעל כל פנים באמת מקבלין בעת הירידה והגלות מהקדושה העליונה מאד, על כן אין שום יאוש בעולם כלל, כי מכל המקומות הרעים והטמאים שבעולם יכולין לחזור אליו יתברך, כי אדרבא, שם דיקא מלבש ונטרם ונעלם קדושה עליונה מאד, ועל כן אם יזכר אדם זאת בתקף ירידתו ונפילתו ויאמין זאת באמונה שלמה שדיקא במקומו מסתיר את עצמו השם יתברך בעצמו להחיותו, ומרמז לו ומזים מרחוק לשוב אליו בנקל בשב ואל תעשה לבד, אז בודאי יכול לזכות להתקרב אליו יתברך מכל מקום שהוא ולהפך הירידה לעליה, וכמבאר במקום אחר.

^{כ"א} לק"ה אב ואם הלכה ד אות א – וכן קיים כל הבריאה כל מה שנוגד בכל עת הן צמחים הן חיות והן בני אדם, כל נפלאות נוראותיו יתברך שהוא עושה בכל עת שנותן כח שיצמח אילן כזה מרגעין אחר או שהבהמה תוליד בדומה לה וכן הולדת האדם, שרש הכל הוא הפכוד כנ"ל. ועקר הוא האדם שכל פכודו יתברך מלוי בו כנ"ל. ועל כן כל כח ההולדה של האדם נמשכת מפכוד כנ"ל, אבל חלקי הפכוד המלכשין בכל אחד אין להם כח להוליד עד שיקבלו משרשם, דהיינו משרשי חלקי הפכוד המלכשין בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם ועל ידם כל ההולדות שבעולם שהם קיים העולם. וגם אלו חלקי הפכוד אין להם כח להוליד עד שיקבלו משרשם העליון שהוא שרש כל המאמרות, שהוא המאמר סתום בראשית שהוא שרש הכל. ומשם מקבלין כל חלקי הפכוד של כל העשרה מאמרות לקיים העולם לתן כח להמשיך כל ההולדות שבעולם. ובפרט הולדת האדם שהוא עקר הכל, שאי אפשר להמשיך נשמתו וחיותו כי אם משרש הכל שהוא בחינת איה, בחינת בראשית מאמר סתום כנ"ל. וכן מובן בכתבי הארי" ו"ל שאי אפשר להמשיך נשמות הוויגים כי אם בשמקבל מחיין מבחינת גבה יותר, וזאת הבחינה מבחינה גבה יותר, וכן למעלה מעלה עד שרש הכל. ומשם נמשך תוספת הארה אל המחיין מדרגא לדרגא עד שנוגדה הנשמה ונמשכת למטה וכו', עין שם. הינו כנ"ל שצריכין להמשיך ההולדה משרש הכל שהוא בחינת בראשית מאמר סתום כנ"ל. ומאחר שמבחינת המאמר סתום משם דיקא יונקים החיצונים ומקומות המטנפים מגדל ההעלמה וההסתרה וכו' כנ"ל, על כן בזה העולם על פי רב נאחות תקף הסטרא אחרא בכל הוויגים של רב בני האדם וכמו שאיתא בזהר, כי אי אפשר להאדם שיעלה לשם לבחינת מאמר סתום וכו' כי אם כשיגיד תחלה לברר ניצוצות מעמקי הקלפות שהם בחינת מקומות המטנפים שנופלו לשם כמה ניצוצות ונשמות אדם הראשון. וכשיורד הוא מחפש ודורש איה מקום פכודו ואזי עולה בתכלית העליה וממשיך הנשמה משם מבחינת איה מאמר סתום שהוא שרש הכל כנ"ל. ועל כן יש בענין הוויג מלחמה גדולה ונוראה מאד פידוע. והעירין אנון שזוכין לניצח מלחמה זו בשלמות. ויש בזה אלפים ורבות בחינות, כי יש צדיקים נוראים מאד שאף על פי שיורדים להעלות ניצוצות ממקום שצריכין להעלות אף על פי כן בגדל כחם הם מתגברים שלא תהיה נאחו בהם שום אחיזה מזהמת של מקומות המטנפים, שמשם תקף התגברות התאווה הזאת רק יוצאין משם בשלום. ועל כן באמת ממשכיין נשמות גבוהות מאד ממקום שמשכיכין, אבל על כל פנים איך שהוא מאחר שהוא בהתר בדת התורה הקדושה, נמשכין נשמות גבוהות וקדושות בכל הולדה, אף על פי שיש בו איזה אחיזה מהזהמת, כמו שכתוב, הן בעוון חולתתי וכו', עם כל זאת נמשכת הנשמה ממקום גבה מאד מבחינת מאמר סתום כנ"ל, הינו בבחינת הנ"ל בבחינת ירידה תכלית העליה.

^{כ"ב} כך כתב מוהרנ"ת, אבל באוצרות חיים (שער המלכים פ"ב) מבואר שהמלכות נבראת נקודה ונוספו לה טשע ספירות וזעיר אנפין נברא ו' ספירות ונוספו לו ג' ראשונות דהיינו המוחין, וע"י העונות מסתלקים ממנו המוחין, ובאמת היה גם במלכות צריך להיות כמו ב"א שהתוספת הן הספירות העליונות, אלא שאם היה כך במלכות, לא היה בכוחו לחזור ולהתקן (שהכי היה לנין המלכה נפועל כזי לסתמקן) לכן הוצרך לתקן שהחלק הקבוע בה הוא הכתר ואליו נוספו ט' תחתונות וכשגורם העוונות אז מסתלקים ט' שהן תוספת כדי שלא יגיע אליהם הפגם, ונשאר הכתר לבד (דהיינו הלזון) שהוא עליון כל כך שלא יכול להגיע אליו הפגם. ובהו מבאר שם את המשנה באבות בעשרה מאמרות וכו' כדי להפרע מהרשעים ולתת שכר לצדיקים, כי יכול היה לברא את המלכות ואת ז"א שניהם בעשר חלקים קבועים ואז לא היה העוון פוגם בהם אלא שאז לא היה שכר לצדיקים ולא עונש לרשעים. נמצא שט' פעמים "ויאמר" חילק את המלכות שט' ספירותיה יהיו תוספת, ורק בראשית מאמר סתום קבוע בה תמיד, והוא הכתר בחי' רצון, בחי' איה.

מתעלמים ממנו ויושבים רגל על רגל. וכיו"ב יש המון דוגמאות לכל אחד לפי כוחו. מאידך מי שקופץ להתנהג בזה בקיצוניות שלא לפי מדרגתו או שמחקה איזה צדיק בהנהגות שלמעלה ממדרגתו, בדרך כלל נמשך מזה הפסד. אבל מאידך זה בעצמו יכול להיות מצד היצה"ר שמורה היתר לומר כל זה לא שייך לי. וצריך בזה הרבה ישוב הדעת. ועיין תורה קח שאדם שמתפלל ולרגע אחד יש לו איזה פניה וחושב על דבר אחר זה כמו שתוך שיחה אם מישוהוא הוא מפנה לו את הגב, וזו כפירה וע"ז. ע"ש/ש"ב¹⁹ ואע"פ שאינו כפור ממש שהרי הוא מתפלל להקב"ה. וזה תלוי באדם עד כמה מרגיש לא בסדר מהפגם כפירה כזה, וכמה דורש מעצמו להיות מאמין. ורבנו כשהיה במדרגת אמונה נפלאה ואמר שאם לא היה מעלים את יראתו א"א היה לעמוד בד' אמות חוץ לביתו, אמר שההתבודדות שלו היא תעיתי כשה אובד, המבואר בתורה רו, ובחיי מוהר"ן סימן רלט כנ"ל.

כי לכל אדם יש כוחות עצומים שלא מנצל אותם, כי לא מאמין שהם קיימים בו או שאין לו רצון להתאמץ כל כך, אבל באמת בשעת לחץ מגלה בו כוחות של הכיר, וכל זה בחינות כפירה, כי לפי רוממות הקב"ה צריך לעבוד אותו במסירות נפש ממש וכמבואר בבעש"ט עה"ת (פ' עקב ממ"ח אות כא) שאחרי פטירת הבעש"ט שאל אותו בנו, איך עובדין את הבורא? ונדמה לו הר גבוה תחת השמים ואצלו עמק עמוק מאוד, ועמד על ראש ההר וזרק את עצמו לתוך העמק, ונתפרקו אבריו עד לפירורין, ואחר כך אמר לו כך עובדין את הבורא.

ומכל אחד דורשים קצת יותר ממה שכבר רגיל לעשות.

עד כאן ההקדמה

תורה יב [ל]

כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו, יוכל ליפול בטעותים ומכשולות רבים, ולבא לידי רעות גדולות ח"ו.

בוודאי אין הכוונה שצריך לקיים את המצוות בלא שכל, עיין תורה ס' /א"א שרבנו מאד מגנה את מי שעובר בלא שכל, ומכנה אותו ישן את ימיו, ואע"פ שדוד המלך אמר בתהלים (בשם אסף) "בהמות הייתי עימר" ורבנו משבח זאת בתורה קכג/ב²⁰ שצריך לסלק את השכל בעבודת ה', ולהיות כמו בהמה, אין הכוונה לעבוד בלי שכל לגמרי, אלא הכוונה לא להכניס את השכל בטעמי המצוות, עד שמקיים את המצוות לפי הבנתו ולא בביטול לחכמים, אבל להשתמש בשכל כדי לקיים דברי חז"ל בחיות יותר ולא כמצוות אנשים מלומדה.

ויש שקלקלו הרבה כגון הרשעים הגדולים מאד המפורסמים שהטעו את העולם [לג] והכל הי' ע"י

חכמתם ושכלם מהלשון רשעים גדולים נראה שכוונתו למשכילים, שבדרך של חקירות חכמות ופלוסופיות הכניסו שכלם בטעמי המצוות כדי לפרוק מעצמם עול מלכות שמים. אבל מדבריו הקודמים משמע שמדובר בכל אדם וכמה שהוא גדול יותר שרגיל יותר להשתמש בשכלו בלימוד התורה, כך קשה לו יותר לסלק השכל כשבא לקיום ועשית המצוות. וכמה שהוא מפורסם יותר כך עלול להטעות יותר אנשים. ובחיי מוהר"ן/ל"ד הביא לדוגמא צדיק מקובל גדול

¹⁹ **התורה שם** היא מהחברים וכנראה עוד לפני שמוהר"ן התקרב לרבנו, ושם העצה היא אנחה, אבל אצלינו לכאורה היא עיצה חדשה של אחרי כמה שנים שבכל יום השיג יותר ויותר ובפרט אחרי חזרתו מלעמברג, כנ"ל.

²⁰ תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב (לעמבערג שנסע לשם לרפואתו). ועיין ימי מוהר"ן סימן כט שאחר אמירת תורה זו א"ל רבינו שהיא התחלת הספר השני והיינו לק"מ תנינא שאין בו תורות מכת"י רבינו (לבד מתורה פג ופד) כי כבר היה חולה ולא כתב בעצמו.

²¹ **תורה ס' אות ו'** – כי יש בני אדם שישנים את ימיהם, ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את השם, ועוסקים בתורה ובתפלה, אף על פי כן כל עבודתם אין להם יתרון נחת מהם. כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. כי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תחיה את בעליה". ובשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות. אבל בשנופל לבחינת מחוץ דקטנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה: ויש שנפלו לבחינת שנה, על ידי תאוות ומעשים רעים. ויש שהם אנשים כשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על ידי אכילה. כי לפעמים כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על ידי זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש שממעטים שנה. כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינת שנה. וכשאוכל בקדשה ובטהרה, אזי הוא בחינת: "לחם הפנים" (ה). כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו". אבל כשאין אכילתו בקדשה, אזי אובד פניו, הינו השכל, ונופל לבחינת שנה.

²² **סוף תורה קכג** – והעקר העבודה, להיות תם וישר ירא אלקים וסר מרע, בלי שום חכמות. ושלמה המלך, עליו השלום, אחר שכתוב בו (מלכים א ה): "ויחכם מפל האדם", אמר (משלי ל): "כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם ל". וכן אמר אסף (תהלים ע"ג): "ואני בער לא אדע בהמות הייתי עמר". וכן פתיב (משלי כ"א): "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה":

²³ עיין חיי מוהר"ן סימן נא ועיין פעולת הצדיק תשד. והוכיר צדיק ומקובל גדול שטעה אחר החכמות עד שאמר שח"ל אינו טובל קדושת הזקן ופאות וכו' ע"ש. ובהשטות לח"מ כתב שהוא הצדיק הגדול הרמ"ע מפאנו שרבנו מצטט מספרו עשרה מאמרות בליקוטי מוהר"ן.

²⁴ **חיי מוהר"ן אות נא** – התורה "איה מקום כבודו" בליקוטי תנינא סימן י"ב המתחלת כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו יוכל לפול בטעותים ומכשולים רבים. זאת התורה נאמרה לענין שיחה שהיה מדבר עמי מענין טעותים ומכשולות הרבה וקלקולים גדולים שבאים על ידי שהולכים אחר שכלו וחכמתו. והזכיר אז את בעל המחבר וכו' שטעה ועות מאד על ידי חכמתו שאמר שהיין גבוה כל כך עד שחוצץ לארץ אינה יכולה לסבל אור קדשת היין. (והגם כי פנתו גם כן להתיר בחוץ לארץ על ידי סם או במקפריים כעין תער זהיינו שגשג קלח שיער כעווי המספרים ולא חתם לגמרי כמו נסכין אבל מפל מקום בזה חזק את ידי עוברי עברה המנלחים ונקם במדינות אשכנז). ואחר כך התחיל רבנו לומר את התורה הג'ל עד שגמר אותה:

מאד, שטעה להתיר לגלח את הזקן בחוץ לארץ ע"י סם, בטענה שחו"ל אינו סובל את קדושת הזקן, ורבנו מאד גינה את עצם העובדא שמשנים הלכה/ל"ו בגלל שמכניסים את השכל בטעמי המצוות/ל"ו, ועוד שע"ז מצאו אחרים סמך להקל לגלח גם בסכין שהוא איסור דאו"י. ואפילו למתירים מצד ההלכה בסם זה פגם עצום ונורא/ל"ו.

ואז היה זה אצלי לדרבן פלא כי אז לא שמעתי עדין מעולם שהמחבר הנ"ל אמר טעות כזו, ה' יסלח לו. אף אחר כך דברתי עם אנשים הבקיאם בספרים ובספורים כאלה ואמרו לי שהוא דבר מפרסם שאמר כך בעל המחבר הנ"ל. גם שמעתי שבספר שאלות ותשובות ב"ע מביא שטות סברא רעה וכוונת הנ"ל, וכבר מחו לו במאה עובלי כל צדיקי וחכמי אמת (עיינין שו"י ככה להחיל"א סימן קפ"א שו"י שריים ס"ס אות ט' מניח זכני הנל עסק שהתיר הגלות נח"ל ע"י הסוד ושחלקו עליו). וכוונת יבוליים לראות א"ף דעת האדם כוונת וא"י שאסור לסמוך על שכלו כנגד תורת משה שבכתב ובעל פה אפלו בחוט השערה. מכל שכן בדרבן כזה שמפרש בתורה אסור גלוח הזקן. ורבותינו זכרונם לברכה אמרו (מכות כ). שעוברין על חמשה לאוין וכבר הלכה פסוקה שכל דבר שהוא חובת הגוף אין חלוק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ כלל: ויוכל למצוא אחד שעל ידי חכמתו ודעתו יאמר סברא שאינה אמתית, שיתגלגל על ידי זה שיבואו להתיר חס ושלום אסור כזה חמשה לאוין בתורה, ולחזק על ידי זה עוברי עברה. אשר ראוי לכל מחבר ספר לצעק על זה בכל מיני קולות, וצעקת שבר יעורר על הפרצה הזאת שנעשה בישראל זה קרוב במדינות אשכנז לעבר בכל יום חמשה לאוין. כי גם במדינות אשכנז אין המנהג הרע הזה מימות עולם חס ושלום, רק הרבה יותר מאלף שנים אחר חרבן בית שני התחילה הרעה הגדולה הזאת לצמוח בהם. כי שמעתי מרבנו וכוונתו לברכה שגם אמות העולם לא היו מגלחים זקנם בימי קדם וזה סמוך א"יזה מאות שנים שהתחילו אמות העולם לגלח זקנם, ואחר כך בזמן רב בתקופה מרירות הגלות התפשטה הסטרא אחרת והתגרה היצר הרע גם בבני ישראל ונתערבו בגויים לגמולו ממעשיהם והתחילו א"יזה רשעים גדולים מפרסמים לגלוח זקנם, וכן למדו אחד מחברו עד שנתרבה הפרצה בעוונותינו הרבים ונעשה להם בהתרה, כאשר רואים גם עכשיו שהרשעים באמת אינם מגלחים זקנם גם באשכנז: וגם במדינות הסמוכים לאשכנז עדין לא נתפשטה הרעה הזאת כמו באשכנז, רק כי הרשעים הגדולים מתחילים בזה, ואחר כך טועים בזה גם הבשרים קצת. וגם עתה בשמוכחים אותם שעוברים על חמשה לאוין בתורה, הם עונין שמגלחין על ידי סם שמתר באמת, ומי שנוהג בו יש לו התר על פי הדין ולא על פי תב"י האר"י זכרונם לברכה וזה הקדוש. אבל בוחן לבות יודע שרוב עוברים במיד ומגלחים בשאט נפש בידים בתער, ומאחר שהם בעצמם מודים שבתער אסור, כי אינם יכולים להכחיש המפרש בתורה ובגמרא והם בעצמם בנפשם יודעים האמת אם מגלחים בתער או בסם, כמה יש לבבות ולצעק במר נפש ולבבות כנחל שוטים מאין הפיגות על הפרצה הזאת אשר נעשה בישראל. עד שהתחילה לצמוח הרעה הזאת סמוך למדינתנו שגמציאים גם שם רשעים כאלו הפורקים על ומגלחים זקנם. השם יתברך ירחם על פלטת עמו ויציל הפלטה הנשארת בכחו הגדול והנורא ויביא לנו משיח צדקנו ויגלה האמת בעולם במהרה בימינו אמן: וזו חיימה גדולה מה לרוא כל כך הרבה בני אדם להיות מתאמנים כל כך כל יום בקום ועשה לנלח זקנם ואפילו עלננים גדולים עכסה לכל דבר עקרושה, כזה טורחים בכל יום לנלח זקנם רק כדי להראות כמו חסד. לכן זה חלף ענת הילך הרע שממנו מקבלים כוז חיות לעסוק כזה יום יום. ומגולל הילך לזה ניכר גודל החשיבות שלא נלענת זקן.

ועיין שיחות הר"ן סימן רטז – אמר: מי שרוצה לחדש בתורה מתר לו לחדש ולדרש כל מה שירצה כל מה שיופה לחדש בשכלו, ובלבד שלא יוציא א"יזה דין חדש על פי דרושיו שדורש בדרך דרוש וסוד. והמובן מדבריו היה שאפלו בכונות האר"י זכרונם לברכה, ודרכי הקבלה מתר לחדש בהם כאשר ישיג שכלו, ובלבד שלא יוציא מהם שום דין חס ושלום:

וכעין זה בגמ' גיטין לו מפני שאנו מדמים, נעשה מעשה? ופרש"י – מדמין נראה בעיניו וכמדומין אנו כן ולא שמענו מרבותינו. (הגהת אבן שתיח)

ועיין שיח שרפי קודש ח"ב קלא – בששאל פעם אחד מאנ"ש את רבנו שפרש לו דבר בספר לקוטי מוהר"ן, לא ענהו רבנו כלום, רק אמר לו: "יכול הנה לקמט את ספרי כפי רצונה (לומר בו פירושים כלבבה) אולם אל תפגע בסעוף קטן שבשלחן ערוך!" "קענטס קנייטשן מיין ספר ווי אזוי דו ווילסט אבער זאלסט נישט טשעפען קיין סעוף קטן פון שלחן ערוך!"

עוד בזה עיין לק"ה בהמה טהורה ג' ט'

וגם היום שמעתי שיש שמבטלים סעודה שלישית בגלל גודל קדושת הזמן של רעוא דרעוין, שלא ראוי לעסוק בו באכילה. ויש מבטלים שינה בסוכה בחג הסוכות בגלל גודל הקדושה השורה בה, שלא ראוי לעסוק בה בשינה. ואם זה נכון נראה שזה בחי' הנ"ל של חוסר תמימות, וצ"ע לכאורה גם אותם שמשנים את נוסח תפילת מכניסי רחמים, וכן בזמירות שבת של בקר מחל מלאכה בו טופו להכרית. יש בזה עניין הנ"ל ואפשר לדחות.

עיין לק"ה גלוח הלכה ב אות ג' – על ידי הזקן הקדוש, על ידי זה מתגבר הארת הרצון, פי נכנע מצח הנחש ומתגבר מצח הרצון, שרש הרצון, ואזי זוכין ליראה שהוא הפאות שאצל הפרחת כנ"ל. וזה בחינת אסור גלוח הפאות והזקן, שהם מענין אחד, כי זה תלוי בזה כנ"ל. ועל פן כל היהדות תלוי בזה. ... ועל פן עקר היהדות תלוי בפאות וזקן, פי על ידי זה נתגלה בחינת הרצון, על ידי בחינת הזקן כנ"ל, בחינת זקן נשוא פנים כנ"ל. ואזי זוכין ליראה שהיא בחינת פאות כנ"ל, וכשזוכין ליראה אזי ממילא שופע החסד, פי החסד שופע תמיד, רק שצריכין בלי וצנוד לקבל על ידו את החסד, כמבאר שם. עין שם. נמצא, על ידי זקן ופאות זוכין ליראה, ואזי זוכין לקבל שפע החסד, ואזי אין צריכין לעסק בשום עסק, פי מתקנים העולם בחסדו, ואזי יכולין לעסק בעבודת ה' כל היום. וזה עקר תשוקתנו של ישראל להגיע לזה. ועל פן עקר היהדות תלוי בזקן ופאות כנ"ל. עין במאמר וביים הבכורים הנ"ל, עין שם היטב כל המאמר:

עוד עיין לק"ה גלוח הלכה ג אות ב) ועל פן עקר הדת ישראל ועקר היהדות תלוי בזקן ופאות ובהם נפר היהודי, פי הוא מזרע ברה' ה' מזרע ישראל. ומי שרוח אחרת עמו, חס ושלום, ורצה לכפר, חס ושלום, באלקי ישראל, תחלת הכפירה הוא, שמשל"י, חס ושלום, מעליו הזקן והפאות, פי באמת כל דת ישראל הקדוש הוא תלוי בזקן ופאות, פי כל דברי תורתנו הקדושה וכל המצוות כלם הם בחינת צמצומים להשגת אלקותו יתברך, כמבאר במאמר הנ"ל, פי כל אות ואת וכל תבה ותבה מתורתנו הקדושה שבכתב ובעל פה וכל מצוה ומצוה וכל מנהג כשר של ישראל עם הקדוש והנבחר, כלם הם שעורין וצמצומין, שעל ידם יזכו להשיג השגת אלקותו יתברך, כל חד לפום מה דמשער בלביה, כפי אשר יזכה על ידי עבודתו ויגיעו בתורה ומצוות ומעשים טובים, ויפרש ממעשים רעים, וכל אלו הצמצומים והשעורין בחינת שעורין דאתון דאריתא, כלם הם בחינת שערות כנ"ל, וכלם נמשכין משערות דדיקנא קדישא והפאות, פי כל שערה ושערה מהפאות ומהדיקנא קדישא ויקירא, כלם הם בחינת צנורות עליונים וצמצומים קדושים שמשם נמשך כל חכמת התורה הקדושה והמצוות, שעל ידם משיגים אלקותו יתברך, פי תליסר תקונא קדישא הם כנגד שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן, שהם כלליות התורה הקדושה, אוי למי שנוגע, חס ושלום, להשחית שערה אחת מהדיקנא קדישא והפאות בשאט נפש ובזדון ובמעל, אוי לו ואוי לנפשו, פי עוקר עצמו ונפשו מאלקי ישראל ואין לו חלק בתורת משה, אוי לנפשם פי גמלו להם רעה.

ובשביל זה נתפשטה בעוונותינו הרבים מאד חכמת הפילוסופיה והאפיקורסות במדינת אשכנז וסביבותיהם, שפרקו מעליהם באלו הדורות על מלכות שמים לגמרי והשליכו זקנם ורב הפאות ומלבישים במלבושיהם וכנ"ל.

לק"ה גלוח הלכה ד סוף אות ה' – ועל פן עקר היהדות של ישראל עם קדוש הוא על ידי הזקן והפאות, שכל זמן שאינו משל"י מעליו הפאות והזקן, אפלו אם הוא כמו שהוא, עדין יש לו סימן של ישראל ויכולין להאיר גם בו א"יזה בחינה מהאמונה הקדושה ויכול עדין לשוב לה' יתברך

אבל באמת יש אוסרים גם ע"י סם/לח.

בסוף התורה נראה שרבנו רומז לעניין זה, שמי שמחדש בתורה בהכרח שקודם שמכווין לאמיתה של הלכה, יעבור דרך עץ הדעת טו"ר, וצריך לצעוק שם איה מקום כבודו וע"י יזכה להארה של אמת משרש הבריאה שעל ידה יזכה לאמת שהוא עץ החיים ע"ש. ובוודאי מי שרואה שעפ"י הבנתו בסוד הדברים מתחדש לו חידוש נגד ההלכה בוודאי צריך לחשוש שנפל בעץ הדעת טוב ורע, ולצעוק הרבה "איה" כנ"ל.

ועיקר היהדות הוא רק לילך בתמימות ובפשיטות בלי שום חכמות. ולהסתכל בכל דבר שעושה שיהי' שם הש"י, ולבלי להשגיח כלל על כבוד עצמו/לט, רק אם יש בזה כבוד מ'הש"י יעשה ואם לאו לאו. ואזי בוודאי לא יכשל לעולם/מא.

בסמוך מבאר רבנו שזו עצה אפילו למי שנפל למקומות מטונפים בכפירה וכיו"ב ובלק"ה תחומין ו' ח' מבאר מוהרנ"ת שמי שרוצים להכניסו בדרכי הקדשה באמת אי אפשר לו לכנס בשלמות, כי אם כשמנסין אותו בבחינה זאת שנפל למקומות כאלו, וכשמחזק את עצמו על פי הדרך של איה שיתבאר לקמן, שלא מתייאש אלא צועק ומחפש את כבודו ית', אז יזכה שתהיה הירידה תכלית העליה וכו' כדלקמן, אבל צריך להיות חזק מאד מאד בדעתו. ועקר ההתחזקות הוא שידע חסרון דעת האנושי שבאמת אין לנו שום שכל כלל, כמו שכתוב, "כי בער אנכי מאיש וכו'". ואנו מחיבים להשליך ולבטל שכלנו לגמרי רק להאמין בדברי הצדיקי אמת שבאמת יש חיות אלקות בכל המקומות הרחוקים מאד מאד, אפלו במקומות המטונפים וכו' שנאמר עליהם, "וכבודי לאחר לא אתן". רק שאי אפשר בשום שכל אנושי למצא שם כבוד אלקותו יתברך מאחר ששם פנוי מאלקותו יתברך בבחינת וכבודי לאחר לא אתן, רק צריכים שם לחפש ולבקש איה מקום כבודו וכו' וכנ"ל. ורק על ידי זה יעלה בתכלית העליה וכנ"ל:

בנקל, אבל בשנתפקר, חס ושלום, עד שמשליך מעליו הזקן והפאות, הוא חשוד על כל התורה כלה ונתרחק מהאמונה בתכלית, כי עקר המשכת האמונה הקדושה הוא על ידי שערות הזקן והפאות כנ"ל: (אות ו) וזה שאנו רואים בחוש שבאשכנז ובסביבותיה, שבצעונוותינו הרבים, פרוצו גדר ישראל וחלפו חק, הפרו ברית; ומגלחים וקנים בשאט נפש, על פן נתרבה שם מאד האפיקורסות ועוסקים בספרים חיצוניים ורחוקים מהאמונה הקדושה מאד, במפרסם, כי הא ביה תליא,

^{לח} עיין שו"ת קול מבשר ח"א סימן יט – ועי' בס' פחד יצחק אות פ' ערך פאת הזקן שהרב פיאיטיא נטה לאסור ע"י סם גילוח הזקן יעו"ש. וכן הביא בשו"ת שמש צדקה חיו"ד סי' ס"א בשם חמיו הגאון ר' יצחק פירארי שהי' מצטער כל ימיו על המקילים בהיתר גילוח הזקן ע"י סם דאין לך השחתה גמורה יותר מזה ונסתייע מדברי הבית הלל הנ"ל לאסור עיין שם. ובשו"ת מכתם לדוד סי' כ"ח כתב דבין ע"י סם ובין ע"י מספרים כעין תער לא ימנע לפחות מאיסור דרבנן וקורב לבוא לידי איסור דאורייתא יעו"ש ועי' בשו"ת מן השמים לרבינו יעקב בעל התוס' ז"ל סי' ל"ו המשחיתים זקנם במספרים אם אסור וכו' והשיב לא שחית אמרה תורה בכל דבר שיש בו השחתה ואל המשחיתים תאמר אי' צור מלככם וצור מעוזכם וכו' ע"ש. ועי' בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' נ"ה דבמדינתנו אף אם מגלח במספרים או ע"י סם עובר על ובחוקותיהם לא תלכו וכו' וכ"ש אדם מסויים אשר עיני המון עם ה' אליו וכבר כתב רא"ם דמקרא דלא תחללו נוקב וירד עד תהום ועל לאו זה ידו כל הדווים כי חילול שם הש"י ישנו בכמה דברים ואין להם שיעור עכ"ל יעו"ש.

^{לט} לק"ה תערובות ב' ב' – וזה בחינת כל הרודה אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו, כי הרודה אחר הכבוד זה בחינת עבודה זרה, כי כל המתנגף, כאלו עובר עבודה זרה (כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, סוטה דף ד). ועל פן כל מה שרודה ביותר אחר כבוד עצמו, שהוא בחינת עבודה זרה, הכבוד בורח ממנו, כי הכבוד דקדושה בורח ומסתלק ממנו, כי אינו מקבל חיות מכבוד דקדושה. בבחינת וכבודי לא אתן. ואין לו חיות רק מבחינת הסתלקות הכבוד, מבחינת ההסתרה של המאמר הסתום, שהוא בחינת בריחת הכבוד, כי הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה ועל פן עקר התשובה היא ענוה בחינת בטול, כמו שנאמר, "בקשו את ה' כל ענוי הארץ", כל ענוי הארץ דיקא, כי בשהוא ענו ואינו חושש על כבוד עצמו, רק על כבוד ה' יתברך, אזי הוא יכול לבקש את ה', ואפלו בשיש לו ירידה הוא יכול לעלות בתכלית העליה, כי בשאינו חושש על כבוד עצמו כלל, רק על כבוד ה' יתברך, אזי גם בשנופל, חס ושלום, אזי הוא מתחיל לחפש ולבקש איה מקום כבודו. ועל ידי זה עליתו ותקונו כנ"ל. וכל זה על ידי הענוה והבטול, כי אזי בשמתבטל כבוד עצמו שהוא בחינת עבודה זרה, שעל ידי נסתור ונעלם כבודו יתברך ביותר ובשמתבטל זאת ואזי הוא מבקש כבודו יתברך, כי מתחלה בשיש כבוד אחר, חס ושלום, חוץ ממנו יתברך שהוא בחינת עבודה זרה, אזי נסתור ונעלם כבודו יתברך בתכלית ההסתרה. עד שאין יכולין אפלו לבקש ולחפש איה מקום כבודו יתברך, כי אין יודעין כלל מכבודו יתברך, כי נסתור ונעלם בתכלית ההסתרה על ידי התגברות כבוד אחר, חס ושלום, כנ"ל, אבל בשמתבטל כל מיני כבוד אחר ואין משגיחין על כבוד עצמו כלל, רק רוצין בכבוד ה' יתברך, אזי אף על פי שעדין הוא רחוק מכבודו יתברך, מחמת שנפל למקום שנפל, אף על פי כן על ידי שהוא מבקש ומחפש איה מקום כבודו, כי מאחר שאינו רוצה בכבוד אחר רק בכבודו יתברך, על פן אף על פי שהוא במדרגה התחתונה מאד, אף על פי כן הוא מחפש איה מקום כבודו, ועל ידי זה עליתו ותקונו כנ"ל. ועל פן דקדק רבנו ז"ל שם במאמר הנ"ל בתחלתו; שצריך שלא יחוש על כבוד עצמו כלל, רק על כבוד ה' יתברך ואז אפלו בשיש לו ירידה הוא עולה בתכלית העליה, כי דיקא בשאינו חושש על כבוד עצמו כלל, אז דיקא יכול לזכות לבחינת ירידה תכלית העליה, כי העליה היא על ידי בחינת איה. ואי אפשר לזכות לזה כי אם על ידי בחינת בטול, שיתבטל עצמו לגמרי ולא יחוש על כבודו כלל כנ"ל.

² מתרלו - השי"ת

^{מא} צ"ע כי בוודאי גם מי שמשנה את ההלכה לפי הבנתו טוען שאין זה כבוד שמים לנהוג אחרת. וכמבואר בתורה א' שהיצה"ר לפעמים מתלבש במצוות, ויש שבטוחים שמצווה וכבוד שמים לרדוף את פלוני. ועיין לק"ה בשר בחלב ה' ב' עפ"י שיחת רבנו שלכל אדם יש יושר ורק החילוק היכן הוא מתחיל ויש צדיקים שמהפכים ארחות יושר ואומרים שזה היושר שמצווה לרדוף את פלוני ע"ש.

ואפילו כשנופל ח"ו לספיקות/מב' ויש שנפילתו גדולה מאד מאד ר"ל שנופל לספיקות והרהורים ומהרהר אחר הנהגת השי"ת/מג'. אעפ"כ הנפילה והירידה היא תכלית העליה [מב'/מג'] רוצה לומר תדע שיש בנפילה עצמה בדיעבד תיקון עצום/מ"ו ובלבד שלא תישאר שם, ועל כן שינה רבנו מלשון שאר ספרים שכתבו הירידה צורך עליה, שמלשונם משמע שהירידה היא רק צורך עליה ואין בה תכלית בעצמה, אלא רק צריך להמתין עד יעבור זעם, ורבנו מחדש דע שבירידה עצמה אע"פ שאסור לאדם לומר אחטא ואשוב, אבל בדיעבד דע שמשמים הפילו אותך כי יש עבודה גדולה ונפלאה וחשובה דייקא בימי הרעה האלה ע"י הרצון/מ"ו לצאת משם ולהתקרב להקב"ה, שזו

מ"ק – וצ"ע כי לכאורה רבינו מדבר מקושיות מהחלל הפנוי שאין עליהם תירוץ שהם ממש בחי' מקומות המטונפים שאסור להרהר בהם בדברי תורה וכשנופל לשם אין לו עיצה אלא לצעוק איה כדי להתקשר למאמר הסתום שמחיה אפילו מקומות אלו כי הוא סתום ומשאיר מקום לומר גם ח"ו ההפך מהאמת למי שרוצה. וכן מבואר בלק"ה חנוכה ה' א' ושם לא נמצא שום כבוד גלוי שאפשר לעשות אלא החיפוש בעצמו שצועק איה מקום הכבוד. אבל סתם איזה דבר שספק אצלי אם כך רצון ה' או אחרת צ"ע וגם בזה יש שלש בחי' כי יש שרק ממני נעלם ואפשר לשאול אחרים וצ"ע כשלא נמצא את מי לשאול ויש שנעלם ממני ולא ידוע לאחרים וא"א אלא לבקש מהש"י שיאיר עיני אבל עכ"פ היא ידיעה שאפשר להשיג גם במדרגתי ויש עוד בחי' דהיינו שאפשר להשיג בעוה"ז אבל לא במדרגה שלי.

וכנראה הוונת הפרפראות היא דווקא כשמסתפק בדבר הידוע שגילו בו חז"ל איך לעשותו לכבודו ית' ואעפ"כ הוא חוזר ומסתפק בו מחמת נפילתו מהאמונה בהם וזו באמת נפילה גדולה.

מ"ו אולי אפ"ל בעיקר במלחמת האכילה והזיווג שם היצה"ר גדול לחשוב שאין בכוחי לקיימם רק לכבוד שמים, וזה בעצמו בחי' מהרהר אחרי ה'.
מ"ו וכן הלשון לעיל תורה כב אות יא [דף לג:]. ול"ע האם תכלית ממש או לתכלית ולשון ספרי החסידות האחרים ירידה צורך עליה עיין בעש"ט עה"ת בראשית במקור חיים שם אות ס' בשם צוואת הריב"ש. דגל מחנה אפרים פרשת ויצא בשם זקנו ובעש"ט. ואור המאיר לרבי וולף מויזשניץ תלמיד המגיד פרשת שמות. ועיין בראשית ב' יח-כב כל טוב היות האדם לבדו...ויפל וירדמה ויקח וכו' ויבן ה"א את הצלע וכו' ויביאה אל האדם. ועיין חולין ס' ל"ב מעט עצמן ובקדוש הלבנה וללבנה אמר שתתחדש.

מ"ה הגה, שייך לתורה יב הירידה תכלית העליה – גם עיין תורה נו שנתתי התורה מתגלים דייקא בהסתרה שבתוך הסתרה. ועיין תורה רו שדייקא הרחוק הוא קרוב ביותר. ובתורה לג היכן אלקיך בכרך של רומי דייקא ושם נעלמת תורה דעתיקא. וכן מבואר לקמן בהשמטה. וכן מבואר ממה שבמפרשים הוצרך הקדוש ברוך הוא בעצמו לרדת לפי שהיה מקום הטומאה ביותר (כמבואר בפרי עץ חיים שער חג המצות פרק ז'). ועיין קל"ח פתחי חכמה לרמח"ל פתח טז מבאר ענין התגלות הספירות שיוצאות מכתר ויורד ומחשיך עד המלכות ובחושך הגדול ביותר שם מאיר שוב הכתר וחוזר חלילה כמראה הבוקר רצוא ושוב וזה שהראה הקב"ה ליחזקאל כמראה בפרק א' סוד החיות רצוא ושוב. ועיין פתחי שערים נתיב צמצום פתח ז' שהמלכות שרשה במלכות א"ס ששם היה הצמצום וזה שכתוב בתקונים ובוזר דמלכות סלקא עד א"ס. וכן שמענו מהבבא סאלי שאמר כשלא הולך אז הולך. וזהו שאע"פ שציוה רבינו ללכת עם אומרה ציוה גם על איה כי רק אחרי שכבר לא מוצא בעצמו שום נקודה טובה שתהא אחיזה לתקוות שיפור או שייך צעקת איה אמיתי שמהפך את החושך לאור. את המלכות לכתר. עין שיש"ק ח"ד מט ונב עוד עיין תורת נתן תורה רפב אות יא לבאר עפ"י תורה סד שיש שני מיני אפיקורסות, ואומרה היא למי שנפל בזו שיש עליה תשובה ואיה למי שנפל לזו שהיא מהחלל הפנוי.

מ"ז אע"פ שרבנו אומר לקמן ירידה תכלית העליה כמו שכתוב בספרים, וא"כ הכוונה ירידה צורך העליה ולא שהירידה יש בה תכלית לעצמה. וכן לכאורה משמע בביאורו בלק"ה הלכות ערב ג' לקמן. אבל כיון ששינה מלשון הספרים שבכולם כתוב ירידה צורך עליה, ועוד שגם מוהר"ן בעצמו אע"פ שמתחיל דבריו שע"י הירידה אזי העליה היא בבחי' היכן שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גדולים לא עומדים משמע לכאורה שהירידה צורך עליה. אבל ממה שכל כך מדבר מגדול מעלת הרצון בשעת הירידה, ומאריך מאד באות א' שם בגודל מעלת הרצון אפילו יותר מהקיום למעשה, נראה גם שבאמת עומק כוונתו שהירידה היא בבחי' תכלית מצד שדייקא שם יש עבודה נפלאה שאין בעליה, אלא שצריך מאד להזהר לא להשאר שם כי כל מעלת הירידה היא רק עד כמה שהאדם רוצה לעלות ולצאת ממנה. וכ"ש שלא יורד בעצמו שזו שבתאות עליה הוזהרו חז"ל האומר אחטא ואשוב אין מספיקים בידו. ומבואר בגמ' מנחות כט שבלי סיעתא דשמיא א"א לעלות וכמבואר בתורה קיב.

מ"ח לקוטי הלכות חו"מ הלכות ערב הלכה ג אות ד נמצא, שהפ"ל הוא הרצון לה' יתברך, אשר רק בשביל זה בא האדם לעולם הזה והוא עקר התכלית של האדם וכו'. וזה בחינת תשובה שגדולה מאד. עד שיכלו לזכות על ידי התשובה שיתחבבו העוונות לזכות. וזהו בחינת ירידה קדם העליה שקדם שיש להאדם עליה בעבודת ה' צריך שיהיה לו ירידה קדם העליה, כי הירידה היא תכלית העליה פמובא. ולכאורה הדבר תמוה ואינו מובן מדוע על ידי הירידה דייקא יזכה לעליה? אף על פי הנ"ל מובן היטב כי עקר מה שבא האדם לעולם הזה הוא בשביל הרצון אשר בשביל זה הכרח ההשגחה לירד לזה העולם הרחוק ביותר. כדי שיתגבר הרצון ביותר לגדל ההתרחקות כנ"ל, על פן כשיורד ונפול, חס ושלום, לאיזה תאווה או עברה, חס ושלום, ואזי נתרחק יותר ויותר. ואזי אם יזכה אחר כך להזכיר את עצמו ולשוב בתשובה לה' יתברך, אזי אחר כך בודאי מתגבר הרצון יותר ויותר מחמת שידוע בעצמו גדל רחוקו מה' יתברך על ידי רבוי עוונותיו על פן בודאי רצונו חזק ותקפו ואמין מאד מאד לה' יתברך בלי שעור וערך ועל פן יכול לזכות על ידי זה דייקא למעלה יתרה, כי במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד, כי הם זוכין לרצון חזק יותר מחמת שנתרחקו יותר כנ"ל. ועל פן קדם שהאדם צריך לעלות לעליה גדולה יותר צריך שיהיה לו ירידה מקדם, כי כל העליות והמדרגות הם בבחינת הרצון, כמובן מדברי רבנו זכרוננו לברכה, ועל פן כשהאדם צריך לעלות לעליה גדולה יותר, הינו שיוזכה לרצון יותר ויותר, בודאי צריך שיהיה לו ירידה קדם העליה כדי שיתגבר הרצון ביותר כנ"ל, שעל ידי זה יזכה לעליה למדרגה גבה יותר, כי התגברות הרצון יותר וזהו בעצמו העליה כנ"ל: **ובאמת כשיש להאדם ירידה קדם העליה** הוא אז בסכנה עצומה, כי הרבה נשקעו בירידתם רחמנא לצלן פמובא בספרים, כי אף על פי שעל ידי הירידה וההתרחקות מתגבר הרצון ביותר, הינו אם יזכה לזכר את מעלתו ולבלי לשכח לכסף רצון חזק תמיד לה' יתברך, אבל יכול להיות, חס ושלום, שעל ידי שירד ונתרחק ישכח, חס ושלום, את ה' יתברך ויפל, חס ושלום, לרצונות דסטרא אחרא שהם תאוות עולם הזה. עד שיוכל לשכח את הרצון דקדושה לגמרי ועל פן באמת בודאי אשרי מי שלא חטא, כי גם האדם מה שהוא מלבש בעולם הזה לבד הוא גם פן בסכנה גדולה שיוכל לשכח את הרצון דקדושה, חס ושלום, על ידי הרצונות הפגומים של העולם הזה, אפילו על ידי הרצונות של היתר, מכל שכן וכל שכן כשחס ושלום נכשל באיזה עוון וחסא ונתרחק יותר ויותר, בודאי הוא מסכן מאד, כי יכול חס ושלום, לשכח לגמרי את הרצון דקדושה מחמת שנתרחק מאד, אבל מי שכבר נכשל באיזה חטא ועוון ואפילו אם הרבה לפשע מאד מאד, ואפילו אם עשה מה שעשה, אף על פי כן אם יתגבר את עצמו על כל פנים לבלי לשכח את ה' יתברך ועל כל פנים יזכר את עצמו בכל פעם וירגיל את עצמו לכסף ולהשתוקק לה' יתברך ברצון חזק תמיד זה עקר ההשגחה. ויכול לזכות על ידי זה לעליה גדולה וכל העוונות יתחבבו לזכות, כי יכול לזכות לרצון חזק מאד מחמת שנתרחק יותר כנ"ל:

עבודה עצומה ויקרה ויש בה כבוד שמים נפלא מה שא"א שיהיה בימי העליה, כי עיקר הכבוד מהרחוקים דייקא (כמבואר בריש תורה י"מ/י"ט), ובימי העליה שאנו צדיקים יש בוזה בחי' שהקב"ה מכבד את עצמו/מ"ט. ועוד גם בעלייתך יעלו אתך ניצוצות קדושים ששום צדיק לא יכול להעלות כאלו ניצוצות יקרות.

עתה יבאר מדוע הירידה תכלית העליה, ומבאר שאפילו ירידה הנוראה ביותר למקום כפירה והסתרה נוראה אעפ"כ יש בה תכלית ותועלת גדולה, בתנאי שעולים ממנה.

כי דע כי שורש כל הבריאה הוא הכבוד/כבודו ית', כי כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו דהיינו לגלות את מציאותו המרוממת מעל הכל ואת השגחתו ומדותיו ואת מלכותו, כ"ש [יא/גב] כל

שם אות ה) והכלל הוא, שאין שום יאוש בעולם כלל, ואפלו אם האדם הוא כמו שהוא כל זמן שעדין הוא זוכר את ה' יתברך ויש לו רצון לשוב אליו יתברך, אף על פי שזה כמה אשר הוא בוסף לשוב אליו יתברך ועדין לא זכה לתשובה, אדרבא, פגם יותר והוסיף חטא על פשע, חס ושלום, אף על פי כן יחזק עצמו לכסף ולהשתוקק לה' יתברך תמיד בכל עת, ועל ידי זה בודאי סוף כל סוף זכה לצאת משטותו, וזכה בודאי לתשובה בלי ספק ודרך זה הוא עצה טובה ונכונה לכל אדם שבעולם מגדול ועד קטן. הן צדיק גדול מאד או איש כשר באמת הצריך לצאת מדרגא לדרגא גבה יותר. והן אנשים הקטנים במעלה מאד, ואפלו המנחים בשאול תחתיות המלככים במעשים רעים מאד, אף על פי כן על ידי בחינת רצון הכל יכולים לעלות מתכלית דיוטא התחתונה עד רום המעלות. ואי אפשר לבאר בכתב עצם מעלת הרצון והכסופין דקדושה כפי מה שהבנו מדברי רבנו הקדוש זכרוננו לברכה, כפי מה שזכינו לשמע מפיו הקדוש בעצמו, כי בכתב אי אפשר לבאר אפלו קצה אפלו חלק מאלף. וכבר גלה כמה וכמה תורות גבוהות על זה אשר נדפסו כבר, אבל יותר מזה הבנו מפיו הקדוש ומתנועותיו הקדושים ורמיזותיו הנפלאים בעת שדבר מזה כמה וכמה פעמים. וצריך כל אדם כפי מה שהוא להרגיל עצמו מאד בזה לכסף ולהשתוקק תמיד לה' יתברך ברצון חזק ותקוף ודבר זה יכול בודאי כל אדם לקיים אפלו הפחות שבפחותים ואי אפשר לקלקל ולסתור עצה הזאת בשום אופן מי שירצה לקיימה, כי בשלמא כל הדברים והעצות שבעולם יכול הבעל דבר להתגבר לבלי להניח את האדם לעשותם, אבל רצון לבד זה אי אפשר לסתור בשום אופן כי יהיה אף שיהיה, אף על פי כן אני רוצה לשוב לה' יתברך ברצון חזק, כי מי פתי ומשגע שלא ירצה טוב האמתי והנצחי רק שקשה לו להתגבר על מה שצריך להתגבר, אבל על כל פנים הרצון של כל ישראל המאמינים בה' יתברך בודאי חזק מאד מאד לשוב אליו יתברך, רק מחמת שאין יודעין מעלת הרצון שהרצון בעצמו טוב מאד. על כן כשרואין שבמה פעמים רצו ברצון חזק לה' יתברך ואף על פי כן עדין לא זכו לעבודת ה' יתברך וגם קצת פגמו יותר על כן הם מתאיישים בעצמן ושוכחים לכסף יותר עד שנתעלם הרצון אצלם. ובאמת זה הפגם קשה יותר מן הכל, כי אף שהוא על כל פנים אל ירפה את הרצון ולא ישש ולא יעזב את הרצון, אדרבא, ירגיל עצמו לכסף ולהשתוקק בכל פעם יותר ויותר ברצון חזק יותר ויותר לה' יתברך וזה הרצון בעצמו טוב מאד ויכול לזכות על ידי זה לתשובה שלמה באמת ולעלות לכל המעלות דקדושה כפי:

מ"כ **כמבואר בריש תורה י' ובתורה יד אות ב.** ובתורה נט אות א. ובתורה ז' תנינא אות ד'. ובעלים לתרופה מכתב רב. והסברא מבואר בלק"ה (כבוד אב ואם ב' א')

כי כמו שאין אדם יכול לכבד את עצמו אלא רק כשאחרים מכבדים אותו זה נקרא כבוד וכלשון חז"ל אין נחתום מעיד על עיסתו. כך גם משה רבנו עם כל מעלתו הנפלאה אינו דומה הכבוד המתגלה על ידו לכבוד שמתגלה ע"י יתרו שעתה חזר מעסק העבודה וזה שלו כמבואר בזהר שדיקא מכח הכבוד הגדול שהתגלה על ידו היה מתן תורה. עיין ריש תורה י'.

עיין **זוהר יתרו דף סט.** וישמע יתרו וגו', פתח ואמר (תהלים יח ג) על כן אורך בגוים יהו"ה ולשמך אומרה, דוד מלכא אמר דא ברוח קודשא, בשעתא דחמא דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתליק בסליקו ולא אתייקר בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין. ואי תימא הא קודשא בריך הוא לא אתייקר בעלמא אלא בגנייהו דישאל, הכי הוא ודאי, דהא ישראל אינון הווי יסודא דשרגא לאנהרא, אבל כד שאר עמין אתאן ואודין ליה בשעבודא דיקרא דקודשא בריך הוא, כדן אתוסף יסודא דשרגא ואתתקף על כל עובדו, בחבורא חדא, ושליט קודשא בריך הוא בלחודו עילא ותתא. כגוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עלייהו מקמי קודשא בריך הוא, וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעון אחרנין, כדן אתתקף ושליט יקרא דקודשא בריך הוא על כלא, בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא ועו, וכלהו הוו מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעון דעלמא, כיון דחמו דאיהו אתא ופלא ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים, כדן כלהו אתרחקו מפולחניהו, וידעו דלית בהון ממשו, כדן אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סטרין, ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא, ושירותא דפרשתא הוה ביה ביתרו.

ועיין **זוהר יתרו דף סז:** וכיון דההוא מלך (פרעה שאמר ה' הצדיק וכו') וכהן (יתרו שאמר עתה ידעתי וכו') אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה, כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא עילא ותתא, ועד דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודו אלין קמיה, לא אתייהבת אורייתא כי לכה הקב"ה שמתנו הטורה כח לחי הכנעת כל החיטונים, עד לבתר דאתא יתרו ואודי ואמר עתה ידעתי כי גדול יהו"ה מכל האלהים, ברוך יהו"ה אשר הציל אתכם וגו', כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יתב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

מ"ק - לשון כבוד המשקל הפך הדבר הקל דהיינו שדבר חשוב ודבר שאינו חשוב נקראים כבד וקל והבריאה נבראה כדי לגלות דייקא מתוך העלם שיש מנהיג לבירה והוא לבדו יחיד בעל כל הכוחות כולם מנהיג את העולם ועיקר הכבוד הוא בבחי' והארץ האירה מכבודו דהיינו שיאיר בארציות דהיינו אצל הרחוקים כי בכל שיותר רחוק ובר דעת דייקא כן יותר כבוד מאיר על ידו. כי כבוד הוא דייקא ע"י זולתו כי א"א שיכבד את עצמו ולכן עיקר הכבוד ע"י בעל בחירה שהוא עיקר בחי' זולתו.

וכבוד היינו גילוי קו האור בתוך החלל הפנוי לכן עיקר הכבוד מרחוקים דייקא דהיינו כמה שהחלל יותר פנוי כן יותר מתגלה בו הקו אבל מאידך כבודי לאחר לא אתן לכן בעצם החלל לא מתגלה אור הקו כלל אלא רק באיזה כלי שיש בו דהיינו מי שרוצה להשיג אור הקו ולהשאר בחלל לא יכול להשיג. כי רק ע"י שעושה כלי ע"י מצוה מתגלה ונתפס האור, וזה כמשל אור הפנס שמכוון לחלל העולם אזי אין נראה האור שם רק אם יש איזה דבר להתפס בו אפילו אבק והנמשל שאפילו אבק של ביטול להשיג ולמצוותיו כבר מחזיר ומגלה איזה משהו כבוד

מ"י ישעיהו מג ז'

כ"י ישעיהו פרק מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו:

רש"י ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו - כל הצדיקים הנקראים בשמי וכל העשוי לכבודי יצרתיו אף עשיתיו תכנתיו בכל הצריך לו והכנתיו הכל כלומר אע"פ שעברו בגולה ובצרה כבר הכנתיו להם כל צרכי גאולתם:

הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וכו' /¹¹ הלשון "כל הנקרא בשמי" קצת קשה מה בא למעט, שהרי הכל ברא לכבודו, ונראה לפי המבואר לקמן שהכוונה למעט את עבודה זרה וכיו"ב שעליהם נאמר כבודי לאחר לא אתן וכפי שיתבאר לקמן **(יומא לח.) /¹²** שם אמרו חכמים כיוון שכל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו, לכן כיוון שכבוד שמים הוא שלא יתעפש הפת של לחם הפנים לכן החזירו המצווה לבית גרמו אע"פ שביקשו שכר רב. **ומאחר שהכל נברא בשביל כבודו /¹³** ית' נמצא שכבודו יתברך הוא שורש כל הבריאה. ואף על פי שכולו אחד כמבואר בתורה ב' תנינא שהוא ית' אחד פשוט וא"כ כבודו אחד פשוט על כל זה רוצה לומר אף על פי כן **בהבריאה יש חלקים ובכל חלק וחלק מהבריאה יש בו בחי' כבוד מיוחד שהוא שרשו כנ"ל /¹⁴** ולקמן יתבאר שיש כבוד כללי סיבת הבריאה בכלליות ויש כבוד פרטי שהוא סיבת כל חלק מהבריאה.

מלבי"ם באור הענין - (ז) כל - אומר לא לבד שאצוה לארבע רוחות השמים שיוציאו את הגולים, אבל דעו כי כל הנקרא בשמי - היינו כל הבריאה העליונים והתחתונים כל המתחס אל שמי שאני בראתיו, וכל אשר לכבודי בראתיו - שהוא כל הבריאה אשר בראתיה לכבודי שיתגלה ע"י המציאות כבוד ה', הנה כל המציאות כולו יצרתיו וגם עשיתיו רק למען:

מלבי"ם באור המלים - (ז) בראתיו יצרתיו אף עשיתיו - ההבדל ביניהם, כי ברא, היא הוצאת החומר ועצם הוא הגומר את הדבר ופועל הצורה הבלתי מתדבקת. הבריאה יש מאין בראתיו הכל לכבודי, ואח"כ תקנתי ועשיתי וגמרתי הכל שיהיו כלים עוזרים להוציא עם עוד:

11 **המשך הפסוק** בראתי יצרתיו אף עשיתיו, והם כנגד עולמות בריאה יצירה ועשיה, שנקראים עולמות הפירוד כי מעלם הבריאה מתחיל התערובת שיש בו כבר מעט רע וביצירה היצי רע ובעשיה רבו רע. ונראה שעל כן לא נקט עולם האצילות שכולו טוב כי ממנו אין כבוד, אלא מזולתו, אבל אצילות לשון אצלו וכאילו מכבד את עצמו וע"כ גם הכבוד מיתרו שהיה כומר גדול לכל העבודות זרות שבעולם היה כבוד עצום הרבה ותר מהכבוד שהיה מנמשה רבנו הצדיק העצום כי משה היה כל כך כלול בו ית' בבחי' אצלו ממש וכאילו הקב"ה מכבד את עצמו אבל יתרו המרוחק ביותר כשהוא בא ומודה עתה ידעתי כי גדול ה' מאד זה הכבוד הוא הגדול ביותר וכמבואר בזהר יתרו.

12 **יומא לח.** - ת"ר בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד. שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים, והיו יודעין לאפות כמותן, ולא היו יודעין לרדות כמותן, שהללו (אנשי אלכסנדריא) מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ (מחוץ לתנור וע"כ לא נאפה נשואה נטולו), והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים, (ועל כן) הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת. **בששמו חכמים בדבר, אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר (ישעיה מג-ז) "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" וחזרו (על כן יחזרו) בית גרמו למקומן.** שלחו להם חכמים ולא באו. כפלו להם שכן ובאו. בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה (זכו סטוס עלוס ונלללל חכונה כלל יוס נטלו לפני סכר שגתי של יב מנה. ה"ק"ט) ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה. אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד? אמרו להם יודעין היו של משפחתו בית אבא שבית זה עתיד ליחרב, שמא ילמוד אדם שאינו מדהוגן, וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך. ועל דבר זה (שיתפסק לקמן) מזכירין אותן לשבח מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם. שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניוונין לקיים מה שנאמר (במדבר לב-כב) והייתם נקיים מה' ומישראל:

13 **ובריש תורה מט** מבואר שברא העולם כדי לגלות מלכותו ובריש תורה סד מבאר שברא את העולם כדי לגלות רחמנותו. ובריש תורה יז אמר שברא את העולם בשביל ישראל ובשביל ההתפארות שקבל מישראל ע"ש.

14 **תורה עא תנינא** - ...מי שפוגם, חס ושלום, בכבוד השם יתברך, אזי על ידי פגם הכבוד של השם יתברך אין יכולין לקבל ולינק מהמחין של ארץ ישראל, וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם יתברך, כמו כן אינו יכול לקבל ולינק מהמחין של ארץ ישראל, ואזי נשארין המחין בבחינת מחין של חוץ לארץ ממש. וכשהמחין הם בבחינת מחין של חוץ לארץ, אזי אין יכולין להשוות דעתן יחד. וזהו בחינת המחלקת שיש בעולם, כי מחין של חוץ לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלקת כי אם בחוץ לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ ישראל יש מחלקת: **אך דע,** כי אלו המחין של חוץ לארץ, שנעשו על ידי פגם הכבוד כנ"ל, הם מבקשים לעצמן תקון. והתקון של אלו המחין של חוץ לארץ הוא בעת ששופע נעם העליון, שעל ידי זה נעשה התגלות הכבוד, אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ לארץ. כי כבוד הוא תקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה מ"ג): **"לכבודי בראתיו וכו' (יומא לח), הינו בשביל כבוד השם יתברך. כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר, שעל ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד, שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר. כי זה המאמר, שבו נברא חלק פלוני מהבריאה, היה בשביל כבוד זה, כדי שיגיע כבוד זה להשם יתברך, וכן מאמר אחר, שבו נברא חלק אחר מהבריאה, היה בשביל כבוד אחר, שיגיע אותו הכבוד להשם יתברך, וכן כל המאמרות, כלם היו רק בשביל כבוד השם יתברך, אשר בשביל זה נברא העולם כנ"ל: ועל כן כשאחד מישראל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, הינו כשיש לו איזה כבוד, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובדאי לאו כל אדם זוכה לזה, להרגיש בעצמו התגלות כבוד השם יתברך. אבל אלו שהם בהיכלא דמלכא, כשיש להם איזה כבוד, אזי אין לוקחין לעצמן כלל מן הכבוד, רק הם מעלין כל הכבוד להשם יתברך, כדי שיתגדל ויתעלה כבודו יתברך, כדי שיהיה על ידי זה תקון העולם כנ"ל. והם מבינים בהכבוד מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, שעל ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כ"ט): "ובהיכלו כלו אומר כבוד", הינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא כלו אומר, הינו כלו מאמר, כי הכבוד שיש להם הוא כלו רק בשביל המאמר, שנתהוה בשביל זה הכבוד, אשר על ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל: **וזה בחינת: "ואשר כח בהם לעמד בהיכל המלך" (דניאל א).** 'כח זה בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית' (תקוני זהר, תקון יח). בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. הינו שאלו שהם בהיכלא דמלכא, הם מגלין ומאירין כ"ח אתון הנ"ל על ידי הכבוד כנ"ל, וזהו: "ואשר כח בהם לעמד" וכו' - לפי פשוטו של מקרא, הינו כח ממש, כי בודאי צריך שיהיה להם כח וגבורה לעמד בזה, שיזכו להיות בהיכלא דמלכא, אשר שם הכבוד הוא כלו אומר, בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית כנ"ל: **ועקר הכבוד של השם יתברך נתגלה רק על ידי האדם. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עקר הבריאה היתה בשביל האדם (ברכות ו):** כי עקר התגלות כבודו יתברך הוא על ידי האדם. ועל כן על ידי ההולדה, כשנולדין ונתרביין בני אדם ביותר, על ידי זה נתגלה כבודו ביותר, כי עקר התגלות הכבוד - על ידי בני אדם כנ"ל:**

וזה בחי' מה שכתוב במשנה (אבות פ"ה/יב) בעשרה מאמרות נברא העולם/נב^א, וקשה והלא במאמר אחד הכולל הכל/יט) יכול להבראות? אלא בשביל שכר ועונש נברא בעשרה מאמרות [ס/כ"ו] לשון המשנה אלא כדי להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות/כ"ב, אולי הכוונה כי כתיב "דברך ה' נצב בשמים" להעמידם תמיד, הרי שכל העשרה מאמרות הן דבור תמידי שעומד ומחזיק את הבריאה והרשע פוגם בכל עבירה בכל עשר המאמרות/י"ז ועי"ז בכל הבריאה. לעומת זה הצדיק ע"י קיום המצוות מחזק את דבר ה' שבכל העשרה מאמרות ועי"ז את כל הבריאה.

ובכל מאמר ומאמר יש בו בחי' כבוד מיוחד שהוא שרשו וכן כל פרט בבריאה, כי כפטיש יפוצץ סלע כן כל מאמר מתחלק לפרטי פרטים ככל פרטי הבריאה (ריש תורה נז עפ"י שבת פח): וכולם שרשן בכבוד, כי הכבוד הוא

עשרה מאמרות

וכל מאמר נברא לגלות כבודו ית' בצורה אחרת וזה סדרם ומה שכמוגרים הוא עפ"י עסים רמונים.

- א. (א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:
 - ב. (ב) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור:
 - ג. (ג) ויאמר אלהים יהי רקיע פתוך המים ויהי מקדיל בין מים למים:
 - ד. (ד) ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה ויהי כן:
 - ה. (ה) ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מוריע ורע עץ פרי עשה פרי למינו אשר ירעו בו על הארץ ויהי כן: יום שלישי
- [כתר] יום ראשון
[הכמה מכ"ע ע"י גדולה] יום ראשון
[כניה מהכמה ע"י גבורה] יום שני
[חסד מבינה ע"י ת"ת] יום שלישי
[גבורה מהסד ע"י ת"ת]

¹² **משנה אבות פרק ה (א) בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:**

תפארת ישראל/יכין/ – [א] בעשרה מאמרות נברא העולם – ר"ל בעשרה צווים נברא העולם וברואים שבה, והם ט' פעמים ויאמר שנכתבו בפרשה בראשית ברא, ומלות בראשית ברא נמי מאמר הוא, דבלתי ספק נבראו שמים וארץ ע"פ רצונו ית', רק להכי לא כתיב גביה ויאמר, מדנבראו יש מאין, א"כ לא יתכן שיצוה הקב"ה להאין שיברא, משא"כ שאר הברואים שכבר היה כאן שמים וארץ, שייך גביהו ויאמר, שצוה להן שיוציאו מהן יש מיש:

[ב] והלא במאמר א' יכול להבראות – ר"ל בשלמא אם היה מסתבר שלא היה יכול להברא במאמר א', רק היה צריך למעשה הגדול והנורא הזה מאמרים רבים, שפיר קמ"ל קרא, שנברא רק ב' מאמרות, אבל הרי ידענו כי גדול אדונינו ורב כח לברוא הכל במאמר א', ומה שבראו באמת ביו"ד מאמרות, הוא לטעם כמוס לה' ית', וא"כ ק' שפיר לאיזה צורך הודיעתנו תורה שנברא ב' מאמרות, דהרי הטעם למה נברא כך אינו מושג לנו, והרי זה כממעט בכבודו ית' ח"ו, על כרחך שלטובתינו הודיעתנו תורה כך, שנלמד מזה שום דבר, ולפיכך עלינו להתבונן איזה דבר נלמד מזה:

[ג] וליתן שכר טוב וכו' בעשרה מאמרות – דהודיעתנו התורה שנברא העולם וכל שבו ב' מאמרות, למען נדע כמה חביב לפנינו ית' העולם וכל חלקיו, שנבראו ב' מאמרות דוגמת העולם העליון שנברא ב' ספירות, ודוגמת ה' הדברות שבסיני, וזה הטעם של כל י' שבפרק זה, וכן כל הנמצאים שבעולם כלולים ב' לשונות, (א) העצם, (ב) הכמה, (ג) האיכות, (ד) הצירוף, (ה) האנה, (ו) המתי, (ז) ההנחה, (ח) הקניין, (ט) הפועל, (י) הנפעל, וכיון שכל כך חביב לפנינו העולם א"כ כל המקלקל בו שום דבר שנענש בו ע"י חטאיו, עני בשיו, אלמנה בתרנגולתה, ויתום בביצתו [פסחים ק"ח א'] , הרי קלקל דבר שחביב לפנינו ית' מאד וחפץ בקיומו, ונענש גם על ענשו, וכ"כ הגורם ע"י צדקתו שיתקיים הכל, ושיתברך הכל בשפע ברכה, כמ"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך, שתהא פרתו רועה באפר ואין חיה מזיקתה, תרנגולתו מנקר באשפה ואין חולדה מוזיקתה [כפסחים ד"ח ב'], הוא עושה בזה רצון קונו, ומקבל שכר על שכרו וזהו שאמרנו פ"ד מ"ב ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה:

¹² **ביאור המשנה עיין מהר"ל דרך החיים מבאר מדוע לא נאמר ויאמר במאמר הראשון ומדוע ברא בויאמר ולא בוידבר**

ועל עשרה מאמרות כותב שבמספר עשרה יש קדושה וביאר זאת באריכות בפ"ג מ"ז ולכן ע"י שנברא בעשרה מאמרות דווקא משמעו שהשכינה שרויה בתוכו ויש בו קדושה וחשיבות.

¹² **עיין פירוש הרמב"ם כאן – והיה יכול לבטא הבריאה כולה במאמר אחד, ולומר: ויאמר אלהים יהיו שמים וארץ ויקוו המים ותוצא הארץ וכו'. עכ"ל. ונראה לי שבהכרח לומר תחילה בראשית ברא וכו' דהיינו מאמר סתום כדי להוציא יש מאין ומאמר אחד שמתכווין התנא הוא למאמר גלוי אחד, דהיינו רק ויאמר אחד, אבל רק מאמר סתום זה לא יתכן כי ממנו הכבוד נעלם ולא יבוא לתכלית הבריאה שהיא לגלות כבודו. אבל עדיין צ"ע דא"כ הרי הם שתי מאמרות אחד סתום ואחד גלוי.**

ולעיל בהקדמה עפ"י האוצרות חיים מלכ"ס פ"ב נתבאר שבמאמר אחד הכוונה שכל ספירות המלכות יהיו קבועות בה ולא הסתלקו בשעת העוון, ולכאורה משמע מזה שמה שמחלק את הספירות להיות בתוספת, זו המילה "ויאמר" וכין שהתוספת הן ט' ספירות מוכרח שמאמר אחד הכוונה בלא ויאמר כלל. ול"פ נ"ל שבמאמר אחד הכוונה בראשית ברא אלקים וכו' וקודה את המים והוציא מן הארץ וכו' וצ"ע. שלכאורה תיבת ויאמר לא רק מחלק אלא גם מגלה. ובלא ויאמר היה הכל נשאר סתום. וצ"ע.

¹⁰ עיין דעת ותבונה פ"ט דף מו.

¹⁰ **אולי דומה למשנה בשבועות פ"ג מ"ב שבועה שלא אוכל ואכל כמה דברים, חייב אחת. אבל אמר שבועה שלא אוכל פת זו ופת זו, חייב על כל אחת, דכיוון שיכול לקצר דבריו הרי מילה פת מחלקת.**

¹⁰ **עיין כאן חיד"א ומהר"ל ששואלים מדוע הרי זה דומה לשורף בית השווה אלף האם בגלל שבעליו הוציא על בנייתו ללא צורך יותר מזה נחייב את שורפו יותר מאלף. והתירוץ שאינו כן אלא שע"י שנברא בעשרה מאמרות הוא משובח יותר.**

¹⁰ **מלשון המשנה משמע שבכל עבירה נפגמים כל המאמרות, שהרי אין הכוונה רק לרשע שפגם בכל המאמרות כולן. וכמשל הוזהר לאחד שקודח חור בספינה וכשעוצרים בעדו הוא טוען שרק תחתיו הוא קודח.**

- ו. ויאמר אלהים יהי מארת בקיע השמים להקדיל בין הים ובין הלילה והיו לארת ולמועדים ולמים ושנים: יום רביעי [ת"ת מגבורה ע"י ת"ת לנצה]
- ז. (כ) ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף ועוף על פני הארץ על פני רקיע השמים: [נצה מת"ת ע"י נצה להוד]
- ח. (כד) ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש והיתו ארץ למינה ויהי כן: [הוד מנצה ע"י יסוד]
- ט. (כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו בדמותנו וירדו בדגת הים ובקוף השמים ובבהמה ובכל הרמש הרמש על הארץ: [יסוד מהוד ע"י יסוד]
- י. (כז) ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני הארץ ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה: [מלכות מיסוד ע"י יסוד]

עיינ גמ' ר"ה לב. ששואלת תשעה הוו ומתרצת בראשית נמי מאמר הוא וצ"ע הרי יש עשר גם בלי בראשית ואם ב' אחרונים אין בהם בריאה א"כ הן שמונה ולא תשע וראיתי בעמס רמונים ש"ב פ"ד שכתב שפ"ר היא ברכה ולא בריאה

עיינ מהרש"א ר"ה לב. מבאר שכראשית אינו מאמר כיוון שפשוט שכיוון שנברא יש מאין ברור שהיה באמירה ורק האחרים כיוון שנבראו יש מיש היה ה"א שלא היה באמירה אלא במעשה לכן נאמר בהם אמירה. כי ביום הראשון נברא כבר הכל בכח כפרש"י בחומש והכוונה להומר הראשון שיצא יש מאין והוא מאמר סתום בראשית שלכן כולל את כל המאמרות. ודכיוו ל"ע א"כ מה סתום זו אם כל הטעם שנקרא סתום זה כיון שיש בו חידוש שהוא בלתי נראה.

עיינ לקוטים יקרים להמגיד ממזריץ זי"ע בס' רל"ה— בראשית נמי מאמר הוא (ר"ה לב.), וקשה לכתוב "ויאמר", ושמעתי פירוש על זה, כי ידוע בספרי המקובלים (ע"ה שער ה' פ"ג) כי ראשית הכל נאצלו האותיות ואח"כ (זוהר מקץ רד.) באותיות ברא קוב"ה עלמא, וזה סוד "בראשית ברא אלקים את", פי' האותיות שהם מא' עד ת'. נמצא כי הבריאה הראשונה דהיינו האותיות, בודאי נאצלו במחשבה לבד, בלא אמירה, כי אמירה היא באותיות, בה' מוצאות הפה, ועדיין לא האציל את האותיות, על כן האציל את האותיות במחשבה לבד בלא אמירה, לכן א"א לכתוב אמירה, כי לא היתה ע"י ויאמר, ולכן התרגום (ירושלמי שם) הוא בהוכמתא וד"ל).

שורש הכל כנ"ל ועיין ריש תורה יז/א עד כמה כל פרט בבריאה נברא בדיוק כנגד באופן שיחזור ממנו התפארות ממכל אחד מישראל המגלה כבודו ע"י אותו פרט בבריאה ע"ש.

וזו בחי' (תהלים כט/ב) ובהיכלו כלו אומר כבוד שבכל מאמר מלובש בו כבודו ית' שע"ז נברא העולם כי בהיכלו הפירוש במאמרו/ו וכאילו אמר במאמרו כולו אומר כבוד, **כי מלא כל הארץ כבודו [ד']/א**.

ואפי' בעבירות ודברים רעים דהיינו דברי רשות שלא לשם שמים כלל ח"ו ששם אין כבודו ית', **בבחי' (ישעי' מב/ו) וכבודי לאחר לא אתן**, דהיינו שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם. ואע"פ שמלא כל הארץ כבודו וא"כ כיצד מתקיים וכבודי לאחר לא אתן? ומתוך עכ"ז יש גבול למאמרות הגלויים כשמגיע למקומות הנ"ל שלא יצא לשם בבחי' וכבודי לאחר לא אתן כנ"ל/ח. ויש גבול לכל כבוד וכבוד שמלובש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל שלא יתפשט למקומות החיצוניים שנעשה בלא כוונה לשם שמים כלל כנ"ל רוצה לומר שהמאמר ויאמר ה' יהי כך וכך לא חל כלל על המקומות החיצוניים ומטונפים, כי מצד הנגלה הם הפך כבוד ית' וכל מהותם הוא העלמת כבודו ית', לכן מאמר ה' ויאמר מתכווין אליהם וממילא לא מקיימם.

אבל דע כי אעפ"כ בוודאי גם הם המקומות החיצוניים מקבלים חיות ממנו ית' ואפי' מקומות המטונפים כגון בית הכסא וכנגד גוף ערום שאסור להרהר בהם בתורה כמבואר בש"ע (יו"ד רמו כו) ולהכנס בהם עם תפילין או בתי ע"ז שהוא מקום מיוחד לכפירה **צריכין גם כן לקבל חיות ממנו ית'** כי אין מציאות שלא צריכה חיות, ואין עוד מקור חיות אלא הקב"ה.

מה הכוונה מקומות מטונפים

רבנו נקט עבירות ודברים רעים, ומקומות חיצוניים ומקומות מטונפים ובתי עבודה זרה. שכיון שיש גבול לכבוד לכן לא נמשך להם חיות מהמאמרות הגלויים שנאמרו לכבודו ית'.

בהלכה מקומות המטונפים הם או מצד שיש בהם צואה כבית כסא או ערוה כבית המרחץ, עוד כל טינוף או מלמולי זיעה במקום מכוסה בגוף נקרא מקום מטונף שהנוגע בו צריך ליטול ידי לדבר שבקדושה, ובית ע"ז אסור כלל להתקרב אליו וכ"ש להמצא בו. וכן ע"ז שבעצמה אסורה בהנאה.

רבינו שמדבר מצד עצת צעקת חיפוש של איה מקום כבודו, נראה שיותר מתכווין להרהורי הלב והמח בכפירות או ספיקות באמונה או על מי שאינו מרוצה מהנהגת הקב"ה וכיו"ב שהם בלבולים שאדם לא יודע כיצד לצאת מהם, אבל סתם מקום של טנופת אדם בקל יוצא ומתרחק משם. ואינו צריך דווקא לעצת איה. אא"כ במקרה לא שכיח של מי שכלוא על כרחו בבית מטונף או בית של ע"ז, אלא ששם צ"ע עד כמה יועיל לו צעקת איה. שהרי כוונת רבנו שצעקת איה זה בעצמו יציאה קצת מהמקום המטונף.

אלא שהלשונות שנקט רבינו הם לשונות מושאלים ממציות של מקום גשמי שיש בו טינופת וע"ז למציאות של טינוף רוחני בלב ומח שיש בהם כפירות ובלבולים באמונה, שרבנו מכנה אותם מקומות מטונפים. ובאמת גם בהלכה יש דין

^א עיין תורה יז – כי כל העולם פלו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמר: 'בראשית בשביל ישראל, שנקרא ראשית' (א). כי ישראל עלה במחשבה תחלה' (ב), דהיינו שהשם יתברך צפה ההתפארות והשעשועים שיקבל מישראל, כמו שכתוב (ישעיהו מ"ט): "ישראל אשר בך אתפאר", ובשביל זה ברא את כל העולם. נמצא, שכל העולם פלו נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר בישראל, וזה היה כלל הבריאה, דהיינו שכלל הבריאה היה בשביל כלל ההתפארות שיקבל מישראל: **וכן פרטי הבריאה הוא בשביל פרטי ההתפארות של ישראל.** כי יש בכל אחד ואחד מישראל התפארות בפרטיות, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפרטיות שבישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות, כי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל התפארות אחר. ויש לפעמים שאיזה פחות שבישראל עושה נענוע עם הפאה שלו, והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה:

^ב תהילים פרק כט (ט) קול יְהוָה יְחַלֵּל אֵילֹת וַיִּחַשֶׁף יַעֲרֹת וַבְּהִיבְלוֹ פָּלוֹ אָמַר כְּבוֹד:

^ג **וכן מבואר בתורה קצד** וזה לשונו שם – והדבור הוא היכל המלך, כי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נ"א): "אדני שפתי תפתח" (עין תקון י"ח):

^ד ישעיהו ו' ג'

^ה ישעיהו פרק ו (ג) ונקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יקוק צבאות מלא כל הארץ כבודו:

^ו ישעיהו פרק מב (ח) אגני יְהוָה הוא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן וְתַהֲלִיתִי לְפָסִילִים:

^ז וישעיהו מח יא

^ח **הסתירה בין מלא כל הארץ כבודי וכבודי לאחר לא אתן** – ונראה שזו הסתירה בין טובב כל עלמין וממלא כל עלמין, והקושיא כיצד יתכן שהוא ית' נשאר א"ס אחרי שצמצם אלוהותו מהחלל הפנוי. וזו בחי' של קושית הידיעה והבחירה.

מלא כל הארץ כבודו וכבודי לאחר לא אתן – מ"ק – עיין תורה ל אות ו שכל הד' בנים הם במלכות דקדושה א"כ גם הבן הרשע יש ממנו כבוד. והתירוץ הוא שכיוון שהעולם נברא לכבודו ית' לכן בוודאי מהכל יצא כבוד בסוף אלא שהכבוד מהרע הוא שיראו לאן מובילה הס"א דהיינו כיתרון האור מן החושך אבל כמובן לא זה המכוון ח"ו.

כזה כגון שאסור להניח תפילין כשמהרהר בערווה או כפירה, כי קדושת התפילין שהם כלי להשראת שכינה לא יכולה להיות במקום של הפך הקדושה.

אבל מצד סוד הדברים אין חילוק, בין מקום גשמי למקום רוחני, כי כל מקום שיש שם איזה דבר שהוא הפך הקדושה, א"א שתשרה שם שכינה, ועל כן נקרא מקום מטונף. ובאמת לא נקרא מקום כלל אלא רק טינוף עיין בלק"ה תולעים ג' א"ו^ט – שמקום שלא שורה שם שכינה אינו נקרא מקום כלל, כי הקב"ה נקרא מקום, והיכן שאין לו מקום, לא נקרא מקום.

וצ"ע ידוע (כמבואר בתחילת ע"ח) שהעולם נמצא בחלל הפנוי מאלוקות, וא"כ לפי לק"ה הנ"ל מדוע לא כל החלל הפנוי וממילא גם כל העולם שמעלים אלוקותו ית', נקרא טינוף ואינו מקום כלל? ונראה כי באמת כמבואר לעיל כל העולם אמנם מעלים אבל אדרבה כל כוונת בריאתו היא דייקא לגלות כבודו ית' אלא באופן של עבודה שיקבלו עליה שכו. וגם החלל הפנוי שהוא ממש שרש לכל ההסתרה אבל גם הוא נברא עמ"נ שיהיה מקום לעולם שבו יגלה האדם את כבודו ית', ואדרבה ימשיך השראת שכינה דייקא לשם. אבל באמת חלל פנוי והסתרה הם מושגים רוחניים, ואינם מציאות שתחת המקום, ותלוי באדם שכשהוא ח"ו מסתיר את אלוקותו ית' הוא ממשיך כח הסתרה מהחלל הפנוי, וכשהוא מגלה את אלוקותו ית' הוא ממשיך כח גילוי מעשרה מאמרות.

עוד צ"ע דברי מוהרנ"ת הנ"ל שכיון שהקב"ה נקרא מקום לכן היכן שא"א שתיהיה השראת שכינתו לא נקרא מקום, קשה הרי הקב"ה נקרא מקום, כי הוא ית' מקומו של עולם, דהיינו שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו (ב"ר סח ט'). ומדוע א"כ הוא ית' הנמצא בעולם נקרא מקום. לכאורה רק הסובב כל עלמין הוא המקום ולא הממלא כל עלמין. כי החלל הפנוי הוא מקומו של עולם.

עוד צ"ע לפי המבואר בסוף התורה שאיה הוא החלל הפנוי, שממנו מקבלים חיות מציאות המקומות המטונפים, ועל זה נאמר בירושלמי (תענית) אם ישאלך אדם היכן אלוקיך אמור לו בכרך גדול של רומי שמלא גלולים וע"ז, גם שם הוא נסתר. נמצא שאיה הוא גילוי האלוקות שנמצאת בחלל הפנוי עצמו, שאע"פ שהקב"ה צמצם אלוקותו משם הוא נשאר א"ס ונמצא בהעלם גם שם, וזו האלוקות שאליה מתקשרים ע"י צעקת איה. דהיינו דייקא לאותו מקום שכביכול לא נקרא מקום לפי הל"ה הנ"ל. ודייקא הוא הנקרא מקום לפי ב"ר הנ"ל שהוא מקומו של עולם.

והביאור כי מצד כבודו הגלוי החלל לא נקרא מקום כלל, אבל מצד כבודו הנעלם אזי אדרבה החלל הפנוי הוא המקום של הכל. (והוא אלוקות הגבוהה ביותר ועיין מזה בסוף התורה שהוא רשימו דאור א"ס סוד האמונה כמבואר בלק"ה נדה ב' ב') ועי"ה הוא מחייה את המקומות המטונפים שלא נקראים מקום עפ"י הכבוד הנגלה. וכוונת מוהרנ"ת שמקום נקרא רק מקום בעולם שאין בו איזה דבר הסותר את השראת שכינתו ית', אבל מקום שא"א שתשרה בו שכינה, אדם צריך להרגיש שאינו מקומו כלל ולברוח ממנו או לכה"פ להרגיש נורא מזה שהוא נמצא מרוחק ממנו ית' כגון מקום מטונף או בית כסא ואפילו בד' אמות של ריח רע או כנגד ערווה או מקום כפירה.

והכי נמי שנופל למחשבות מטונפות או הרדורי ספיקות על הנהגת ה' וכיו"ב מקומות מטונפים ברוחניות, צריך להרגיש נורא על שמוחו ולבו נעשו מקום שאין בו מקום לקדושה, והוא מרוחק ממנו ית' מאד באותו זמן. בתחילת התורה אומר רבנו ההולכים אחר חכמתם וכו' וסמך לזה הנופלים למקומות המטונפים, משמע שההולך אחר חכמתו עלול ליפול לכפירה אם משנה את ההלכה כפי חכמתו, והדוגמא לזה הזכיר רבינו אז את הצדיק המקובל

^ט לק"ה תולעים הלכה ג אות א' – ומאחר שהוא רחוק מכבודו יתברך אינו נקרא בשם מקום כלל, כי מקומות המטונפים אינם נקראים בשם מקום כלל, כמו שנגאמר, כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום, וכמו שנגאמר, ויבאפט מקום וכו', כי עקר המקום הוא במקום שיש השראת הקדושה, פי על שם זה נקרא מקום על שם קדושתו יתברך, שהוא יתברך נקרא מקום, ועל כן קוראין אותו יתברך בשם מקום, כמו שאומרים, המקום ירחם עליך וכו'. ועל כן רק במקומות שיש שם איזה השראת קדושה נקרא בשם מקום, אבל מקומות המטונפים הם בחינת בלי מקום פנ"ל, כי לא היו פדאי להפראות כלל, כי גם ה' יתברך, כביכול, מתחרט על שבראן. ועל כן כשהאדם נופל לשם, חס ושלום, בשרואה בעצמו שאין לו שום מקום כלל, מאחר שבמקומות אלו אין שם כבודו יתברך אינם נקראים בשם מקום כלל פנ"ל. ושואל ומחפש ומבקש, איה מקום כבודו, כי כל זמן שהאדם במקומות כאלו, חס ושלום, דהינו במקומות החיצוניים וכו', אזי באמת אין לו שום מקום כלל והוא נע ונד בארץ, כמו שאמר קין, "הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפני אסתר והייתי נע ונד בארץ וכו'", כי על ידי שהאדם חוטא, חס ושלום, ומתרחק מכבוד ה' יתברך כאלו מחזיר כל העולם לתהו ובהו, וכאלו מחריב העולם לגמרי. ועל כן אין לו שום מקום כלל, אבל בשזוכה על כל פנים לידע האמת ולראות פגמו וקלקולו הגדול שהחריב את כל העולם ומחמת זה אין לו שום מקום כלל, כי שם במקומות החיצוניים אין שום מקום כלל, כי הם בלי מקום פנ"ל. וכשרואה יודע ומאמין בכל זאת ומתחיל להסתכל על עצמו ומרחם על עצמו, ושואל איה מקום כבודו, אזי הוא עולה בתכלית העליה ועולה לקדושה העליונה מכל הקדושות לבחינת איה, שאות הבחינה היא באמת למעלה מן המקום, כי בחינת איה הוא למעלה מן המקום. נמצא, שהיירידה היא תכלית העליה, כי נתהפף היירידה שירד ונפל כל כך, עד שלא היה לו שום מקום כלל, כי היה בבחינת תהו ובהו שהם למטה מן המקום ועכשיו נתהפף ועולה על ידי זה לבחינה העליונה, לבחינת מעלה מן המקום שהוא בחינת איה וכו' פנ"ל:

^י ובאמת זה בחי' מקום וחוסר מקום ומעל המקום, נ"ל שמעל המקום הוא הסובב בחי' אין סוף אלוקותו ית'. ומקום הוא הקו בחי' ממלא כל עלמין. אבל חוסר מקום הוא סט"א, בחי' החלל הפנוי, בחי' ש"ד שמרחף באויר כי אין לו מקום (ר"ל⁶⁴), וחיותו מבחי' בראשית מאמר סתום, שזה דייקא נקרא מקומו של עולם, שהכוונה מקומו של העלם, דהיינו בחי' מקום לומר שח"ו אין אלוקות. דהינו מקום ההסתרה.

אע"פ שהסט"א חיותה מהחלל והוא בחי' מקיף כנ"ל מובא בספרים שהסט"א בורחת מהמקיף לכן ציצית שמירה וכן הנעל בסוד החשמל המקיף מבינה, פי שא"א להשיג, אלא בהרגשת הלב ובוהו אין לה כמעט יניקה, כי עיקר היניקה היא בקו היושר, היכן שאפשר להסביר, כי זה בעצמו בחי' צמצום ששם עיקר אחיזתה.

שהתיר לגלח הזקן בחו"ל¹⁰. וצ"ע לכאורה זו לא כפירה וצדיק שטעה נשאר צדיק (שיש"ק ח"ב אות מו). וא"כ מדוע נקרא שנפל למקומות המטונפים. ועיין בסוף התורה נראה שרבנו רומז לעניין זה שמי שמחדש בתורה בהכרח שיעבור קודם שמכווין לאמיתה של הלכה דרך עץ הדעת טו"ר, ומשמע ששם זה המקומות המטונפים, וצריך לצעוק שם איה מקום כבודו ועי"ז יזכה להארה של אמת משרש הבריאה שעל ידה יזכה לאמת שהוא עץ החיים עי"ש. ובוודאי מי שרואה שעפ"י הבנתו בסוד הדברים מתחדש לו חידוש נגד ההלכה בוודאי צריך לחשוש שנפל לטינוף של עץ הדעת טוב ורע, ולצעוק הרבה "איה" כנ"ל.

אך דע כי הם מקבלים מבחי' מאמר סתום¹¹, שהוא בראשית¹², מאמר [י"ן] סתום¹³ {ע' חא"ג שבת קד"ז ד"ה מם סתומה מאמר סתום}/¹⁴ שהוא כולל כל המאמרות וכולם מקבלים חיות ממנו רוצה לומר כיון שכבודי לאחר לא אתן לכן א"א שיתייחד מאמר על הכפירה, דהיינו ויאמר אלקים יהי הסתרה וכפירה ח"ו, על כן אין לה חיות אלא ע"י המאמר הסתום שעל ידו נברא הכל בכלליות, ועי"ז בהעלם גדול נמצא שגם הכפירה מקבלת חיות. וזהו והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה ומשם הם מקבלין חיות, כי מבחי' הכבוד והמאמרות המתגלים א"א להם לקבל חיות משם בבחי' וכבודי לאחר לא אתן כנ"ל [יח]/י"ט

¹⁰ ואולי לפי סברתו וחכמתו חו"ל כיון שאין עיני ה' א' בה תמיד היא חוץ להשגחה והיא כמו מקום מטונף שאין בו אלוקות לכן הזקן שהוא צינורות להמשכת וצמצום אלוקות, טוב לא לגדל שם כי הוא רבוי אור לגבי חו"ל וזה בחי' של מהרהר בדברי תורה במקום מטונף. והוא רחום יכפר עון אם טעיתי.

¹¹ עיין בני יששכר – מאמרי חדשי כסלו טבת – מאמר ד' סוף אות נ' – והנה כעת אטעים לך הדברים עפ"י דברי מרן הרב הקדוש מהרד"ב זצוק"ל, הנה כתב דמשום הכי לא נכתב ויאמר במאמר הראשון, כי כל אמירה היא באותיות, והנה קודם אמירה צריכים להיות אותיות במציאות ועדיין לא היו האותיות במציאות והנה נבראו במאמר הראשון, וזהו שנאמר בראשית ברא אלקים א"ת היינו האותיות, על כן לא נכתב ויאמר במאמר הראשון כי לא היו אותיות, ע"כ דבריו, והנה במאמר הקדום הלוה בריאת האותיות זה היה על ידי מחשבתן של ישראל, ישראל עלו במחשבה בשביל ישראל שנקראו ראשית, הגם שלא היו עדיין במציאות ממילא לא סיגלו עדיין מצות ומעשים טובים, הספיק מחשבתן למ"נ כשעלו במחשבה מה שיעשו אחר כך נחת רוח לפניו כשיהיו במציאות, והנה בנס דחנוכה נעשה הנס במנורה דייקא כי לא היו יכולין אז לסגל מצות ומעשים טובים ולשוב בתשובה כי לא הניחום היונים, והספיק למ"נ לבחינת איתערותא דלתתא מחשבתן של ישראל מה שעלה לפניו ית"ש מחשבת ישראל מה שיסגלו אחר כך, על כן אנו אומרים בהודאה מה שעשו ישראל אחר הישועה, משא"כ בהודאה דפורים וי"אין אומרים מה שעשו אח"כ כי עשו מקודם לצורך הנס צום ובכי ומספד שק ואפרו וכמו"ש לעיל, אם כן היה הנס דחנוכה דמיון המאמר הראשון בראשית, על כן נעשה הנס במנורה על פי מ"ש לעיל בשם תלמידי הבעש"ט שעשיית המנורה נגד המאמר הראשון בראשית אשר לא נכתב בו ויאמר, על כן נתקשה משה באמור לו מעשה המנורה באותיות והבין על ידי זה שורש המנורה הוא נגד המאמר הראשון שאינו מלושב באותיות, וכמו שכתבתי בשם הרב הקדוש מהרד"ב ז"ל שלא היו עדיין אותיות במציאות ובזה המאמר הוא ראשית גילוי האותיות, הנה בזה תשכיל ותדע, כיון שבנר דחנוכה הספיק ג"כ מחשבתן של ישראל כמו במאמר הראשון בראשית, ושעל כן נעשה הנס במנורה וכמו"ש לעיל, והנה במאמר הראשון לא נכתב ויאמר כי הוא טרם גילוי אותיות, על כן גם הנס דחנוכה לא ניתן לכתוב באותיות, בין והתבונן ויונעם לחיכך מדבש ונפת צופים:

¹² בראשית פרק א (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

¹³ עיין מגילה כא: ובעש"ט עה"ת בראשית ג' ובהעלותך ג'

¹⁴ בראשית מאמר סתום – עיין לקוטים יקרים להמגיד ממזריץ ז"ע בסי' רל"ה – בראשית נמי מאמר הוא (ר"ה לב), וקשה לכתוב "ויאמר", ושמעתי פירוש על זה, כי ידוע בספרי המקובלים (ע"ח שער ה' פ"ג) כי ראשית הכל נאצלו האותיות ואח"כ (וזהו מקץ רד.) באותיות ברא קוב"ה עלמא, וזה סוד "בראשית ברא אלקים את", פי' האותיות שהם מא' עד ת'. נמצא כי הבריאה הראשונה דהיינו האותיות, בודאי נאצלו במחשבה לבד, בלא אמירה, כי אמירה היא באותיות, בה' מוצאות הפה, ועדיין לא האציל את האותיות, על כן האציל את האותיות במחשבה לבד בלא אמירה, לכן א"א לכתוב אמירה, כי לא היתה ע"י ויאמר, ולכן התרגום (ירושלמי שם) הוא בחוכמתא וד"ל).

¹⁵ בתרלו קג ובתשכ"ט תוקן

¹⁶ שבת קד – אמרי ליה רבנן לריב"ל אתו דרדקי האינדא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו אלף בית אלף בינה וכו' מם פתוחה מם סתומה מאמר פתוח מאמר סתום

וכתב המהרש"א – עפ"י מ"ש ב' מאמרות נברא העלם ופריך בספ"ב דר"ה ט' הו ומשני לה בראשית נמי מאמר היא והכוונה בו שמאמר הראשון לא אצטרף לזוכרו דודאי במאמר היה דהיה יש מאין כמפורש שם והיינו מאמר סתום הוא מאמר ראשון דבראשית ומאמר פתוח כל שאר המאמרים.

¹⁷ עיין שער הפסוקים כי תבוא סימן כו הקליפות מקבלות חיותן מרחוק לכן הן במספר יא ולא י' עי"ש

¹⁸ שער הפסוקים – פרשת כי תבוא – (מזולתו) כבר הודעתך, ענין י"א סימני הקטרת. וענין עשתי עשרה יריעות עוים. וענין י"א ארורים, שבפרשת כי תבוא. ועניינם הוא, כי כמו שיש י"ס דקדושה, כן יש י"ס של הקליפות. ועוד יש בתוכם נצוץ אחד של קדושה, המחיה אותם, בסוד ומלכותו בכל משלה. אמנם יש חילוק אחד ביניהם, והוא, כי הי"ס של הקדושה, הנקראים עצמות וכלים, הנה העצמות שהוא החיות המחיה אותם, הוא מובלע ומתעלם בתוכם. וכמ"ש בהקדמת התקונין איהו וגרמיהון, איהו וחייהון, חד בהון. ולכן מספרם הם עשר בלבד, שהם עשר יריעות המשכן: אמנם העשר קליפות אין חיות הקדושה מובלע בתוכם, כי אין הקדש מתערב בחול, אמנם עומד למעלה מהם, ומשם מאיר ומחיה אותם מרחוק, וע"כ מספרם י"א. וכמ"ש בזהוה בפרשת תרומה, בענין עשתי עשרה יריעות, כי כל המוסיף גורע, והבין זה. גם ביארנוהו שם במקומו. וז"ס ג' בח" י"א שזכרנו:

רק מהמאמר סתום שהוא נסתר בתכלית ההסתרה משם מקבלין חיות [כ] /כא].
ודבר זה כיצד יתכן שהקב"ה נותן חיות לעבודה זרה וכפירה אי אפשר להביין/כב] ואסור להרהר בזה כלל.

כנ"ל כל מה שבאר עד כאן היה הקדמה כדי לבאר מדוע הירידה תכלית העליה. ועתה חוזר לעניין ראשון, ומבאר זאת.

ומגלה שבחושך וההסתרה הגדולה ביותר דייקא שם יש בהעלם את הקירוב לקדושה הגדולה ביותר וע"י צעקת החיפוש איה מקום כבודו ית', צעקה בחיפוש אמיתי, מיד נקשר לשם ומתקן בזה את כל הירידה.
וע"כ כשאדם נופל חס ושלום לבחי' מקומות אלו, דהיינו לבחי' מקומות המטונפים, ונופל לספיקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי צריך להיות מתחיל להסתכל על עצמו ורואה שרחוק מאד מכבודו ית' ושואל ומבקש איה מקום כבודו [כ] שצריך להתגלות על ידי, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו ית' מאחר שנפל למקומות כאלו ר"ל [כד] /כה].

^כ לק"ה נפילת אפים הלכה ו' אות ד' כי כל הבריאה היתה ע"י אותיות ודבורים שהם העשרה מאורות. וכמ"ש (תהלים לג), בדבר ה' שמים נעשו וכו', אבל בראשית, שהוא מאמר סתום, שם אותיות הדבור בהעלם נפלא, בבחינת כבוד פה הנאמר במשה. ומגודל ההעלמה, מזה דיקא יונקים מקומות המטונפים עד שנעשים אצלם אותיות ודבורים של שקר וכו'. ע"ש כל ההלכה.

^{כא} עיין לק"ה חנוכה הלכה ה' אות א' (עפ"י תורה כא) וזה בחינת שאמרו רז"ל שטימאו כל השמנים בחינת שמן משחת קודש דהיינו הדעת והשכל שטימאו כל השכליות על ידי חכמות שלהם שהשליכו אפיקורסית וקשיות בתוך כל השכליות דקדושה שהם בחינת שמנים כנ"ל. ונעשה נס ומצאו צלוחית של שמן חתום בחותמו של כהן גדול. כי באמת הקושיות שלהם אינם קושיות כלל רק שאי אפשר להביין זאת מחמת שהוא בשכל המקיף כנ"ל. שזה השכל המקיף אי אפשר להביין עד לעתיד לבוא. ובעולם הזה זה השכל סתום וחתום. וזה בחינת מה שכתב רבינו נ"י (בלקוטי תנינא סימן י"ב) שכל הכפירות והסטרא אחרא מקבלין חיות מכבוד עליון מבחינת איה שהוא סתום ונעלם. היינו שכל כוחם מבחינת שכל המקיף שהוא סתום ונעלם בחינת איה שמחמת שאי אפשר להשיג זה השכל על כן הם מקשים כל הקשיות והאפיקורסית שלהם כנ"ל. **נמצא שיניקתם וכחם מקדושה העליונה שהוא השכל המקיף בחינת איה וכשזוכין להביין זאת שהקשיות אלו נמסכין מבחינת איה בחינת מקיף שבאמת אי אפשר להביין זאת ומחמת זה בעצמו קשה להם כל הקושיות שלהם אזי כשמבינים זאת נתבטלים כל הקשיות שלהם, כי יודעים שאינו קשה כלל רק שאי אפשר להביין זאת מחמת שהוא בחינת שכל המקיף, אדרבה זוכים לידע שיש קדושה גבוה ועליונה מאד שמשם נמשך אלו הקשיות שהוא בחינת איה בחינת מקיף.**

^{כב} צ"ע מה א"א להביין הרי ידוע שהקב"ה ברא מציאות של הסתרה הנדמה לרע עוד לפני שברא את עולם התיקון כמבואר בכהאר"ז"ל שברא עולם הנקודים שבו היה שבירת כלים לפני עולם הברודים שהוא עולם התיקון. וידוע שברא את ההסתרה והכפירה כדי שתיהיה בחירה כי בלא בחירה לא שייך שכר והרי את כל העולם ברא כדי לגלות טובו וע"כ ברא את העולם באופן שייטיב בו לנברא בלא שיהיה נהמא דכיסופא, על כן ברא אפשרות לגלות כבודו, ואפשרות להסתיר את כבודו, ועי"ז שייך בחירה בין טוב לרע והבוחר בטוב יקבל שכר. אבל בלא בחירה לא שייך כבוד, כי מי שמכבד מתוך אונס, או בלא דעת, אין זה כבוד, אלא מי שמכבד מתוך בחירה ומתוך דעת.

^{כג} לשון הקדוש של מוסף שבת ר"ח ויו"ט וכוונה משפטים ק: ורע"ט קדושים פב. כי תצא רפא. תיקון ה דף כ. תיקון י' דף כד: תיקון כא דף סא: תיקון כו דף עא: תיקון ל דף עג: תיקון מז דף פג: תיקון ע דף קלא:

^{כד} רחמנא ליצלן - השם ישמרנו ויצילינו. ועיין לק"ה הלכות ערב הלכה ג' אות א' שהעיקר הוא הרצון ובשביל זה ירדה הנשמה לעוה"ז המרוחק כל כך וחשוך. ועי"ש באות ד' - ובאמת כשיש להאדם ירידה קדם העליה הוא אז בסכנה עצומה, כי הרבה נשקעו בירידתם רחמנא לצלן כמובא בספרים. ולכאורה הדבר תמוה ואינו מובן מדוע על - ידי הירידה דיקא יזכה לעליה. אך עפ"י הנ"ל מובן וכו' והעיקר שלא ישכח מעלתו וכו' ע"ש.

^{כה} עיין ביאור הליקוטים כאן שכתב וכפי הנראה בפירוש הפשוט מזה המאמר, לקיום ולמעשה, כי מלת "איה" הוא משרש "איכה" שנוכר בהקנינת [ועם מילת "איכה" שבפרשת בראשית].

שמעתי מאבי זכרונו לברכה, ששמע ממוהר"ת זכרונו לברכה, שעיקר שבירת לבבו בחצות וקנינתו הוא בהרגשתו מלת "איכה" [איכה נחרב וכו']. וגם מבואר מדברי הקדושים בלקוטי הלכות, שזאת היתה עצת ירמיה הנביא בעת הגלות והחורבן, לפתוח ב"איכה" בכל השלשה קנינות שחיבר בתחלה [וכמבואר בדברי רבינו זכרונו לברכה] שהוא מלשון איכה (= אלף פתוחה וי' סגולה). כידוע. והכפ הוא מכבודו בעצמו יתברך (= א"ה' מקום כ'בודו). כמבואר גם זה מדברי רבינו ומוהר"ת ז"ל.

והנראה מכל זה, שזה ענין העצה הנ"ל, לחפש ולבקש איה מקום כבודו. וממילא מובן, שעיקר הזמן לזה, הוא בחצות, וועל כל פנים איזה שעה או שתיים קודם אור הבוקר. ואף על פי שגם זה נקרא בשם תפלה, מבואר בכל זאת מדברי רבינו הקדושים, שמעלתה גדולה כל כך, עד שלפעמים לא יקראה כלל בשם תפלה, רק בשם צעקת הלב, שעל זה יסובב הכתוב: "צעק לבם וגו'", הנסמך לכתוב הנ"ל "קומי רני וגו'", והוא, שגם בעת שהתפללות אינם נתקבלים, יש ביכלתה להועיל ולהתקבל. עכ"ל.

ויותר באריכות כתב מזה בכבבי אור שיחות וספורים אורו כי ע"ש.

וזה זה עיקר תקונו/כו ועלייתו [כז] בבחי' ירידה תכלית העליה המובא בספרים [כח] דהיינו שהבקשה איה מקום כבודו ית' מהפך את הירידה לתכלית ותיקון נפלא, כי נקשר למקום הקדושה הגבוה ביותר, ויכול לקבל הארה נפלאה שתתן לו כח גדול לצאת משם. ובלק"ה מבאר שאינה עצה רק לנופל לשאול תחיתיות אלא גם עצה כללית לכל אדם בכל מדרגה כשרוצה לעלות מדרגה מוכרח להרגיש שכלפיה הוא בשאול תחיתיות ולצעוק איה מקום כבודו ית' ורק ע"י שממשיך הארה מבראשית מאמר סתום יכול לחדש נשמתו שם ולקבל כח לעלות מדרגה ע"ש/כט

כי אי"ה מקום כבודו זה לא רק שאלה, אלא זה בעצמו גם התירוץ, כי זה בחי' הכבוד עליון של המאמר העליון דהיינו המאמר סתום בראשית כנ"ל [ל] שמשם נמשך חיות למקומות האלו דהיינו מהחלל הפנוי נמשך חיות לקליפות, ולכל דברי הכפירה, כי הוא הוא חלל מאלוקותו ית' שע"י יש מקום להכחיש מציאותו, ומשם יונקים הקליפות וכל המקומות המטונפים בכפירה את כוחם. אבל בצעקת איה מקום כבודו במקום החלל הזה מגלה שגם בחלל יש אלוקות, ומתחבר לא"ס אלוקותו ית' הנעלמת ביותר ובוה מבטל החלל ומחליש את כל הסט"א שבעולם.

¹¹ עיין לק"ה ראש השנה הלכה ו' אות ו' – ולעבדא לזכות לתשובה על פי המבואר לעיל צריכין לבאר קצת כי בחינת מלכות אין מתגלה כי אם על ידי המדות מחסד וכו' שהם בחינת שבע ימי הבנין שבהם נברא כל העולם בעשרה מאמרות בשביל לגלות מלכותו יתברך ועל כן בחינת מלכות כלולים כל המדות כידוע אבל כשאדם חוטא ח"ו בפרט כשמתרבים החטאים של הדור עד שגרמו הגלות או אריכות הגלות כמו עכשיו בעוונותינו הרבים אזי מסתלקין כל הקדושות למעלה ואז המלכות בסוד נקודה ויורדת פלאים וכו'. ועיקר הבחינה הנשאר בה היא בחינת אי"ה הנ"ל ומי שזוכה לרחם על עצמו ולחפש אי"ה וכו' כנ"ל אזי ירידתו תכלית העליה ועולה עד שורש המלכות שהוא בחינת כתר עליון בחינת אי"ה בראשית מאמר סתום הנ"ל ועל ידי זה דיקא תיקונו כנ"ל וכל זה נעשה עיקרו בראש השנה ועשרת ימי תשובה שאז הם ימי תשובה על ידי בחינת בקשת וחיפוש אי"ה הנ"ל. כי כ"ה גניסור ואז היא נקטנות מאלו נחי' איך ונעשית ימי תשובה וכלכלת ונניית לקומה שלימה ע"י התשובה על ידי התשובה של כלל ישראל נתעוררין ובאין בהכנעה לפני השם יתברך ומבקשים שישובו בתשובה שלימה אליו וכו' על ידי זה עולים לבחינת אי"ה שהוא שורש הכל בבחינת שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך כל כך עד אין לך שום תקנה כי אם לשוב עד ה' אלקיך בעצמו כי הנקודה טובה המסתתרת בלב הגרוע שבגרועים והחוטא שבחוטאים יודעת בכלל כי יש אלקים שליט ומושל. ולו לבדו חטאנו ועמו בעצמו הסליחה כמו שכתוב לך לבדך חטאתי וכו' וכתוב כי עמך הסליחה וכו' וזה בחינת גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד בחינת איה הנ"ל שהוא שורש הכסא כבוד בחינת כסא דמתכסייא לעילא וכו' ועל כן אומרים אז המלך הקדוש בי עיקר שם קדוש נאמר על בחינת כתר בחינת אי"ה הנ"ל שהוא כולו קדוש כולו טוב. שהוא כולו מכל העשר קדושות ומשם דייקא אנו ממשכיין עתה מלכותו עלינו על ידי התשובה על ידי הבקשה והחיפוש אי"ה הנ"ל.

יש בזה הרבה לבאר על פי דרכי חכמת האמת שהוא הקבלה הקדושה. אבל כל עסקינו הוא רק לבאר היוצא מדברי רז"ל על פי התורה הנ"ל מה שנוגע להתעוררות תשובה כאמת באופן שיזכה גם הגרוע שבגרועים למצוא עצה ותחבולה ודרך ושביל ונתיב לשוב להשם יתברך מכל מקום שהוא והעיקר על ידי הבקשה והחיפוש אי"ה וכו' הנזכר לעיל. עכ"ל.

עיין לק"ה גבית חוב מיתומים הלכה ג' אות יט - שכל הכח של הנופלים לצעוק איה ולעלות ע"י בתכלית העליה זה רק ע"י כח זכות הצדיקים כרשב"י וחבריו ותורת הנסתר ובפרט התיקונים שהמשיך מבחי' המאמר הסתום ובכל הלולא שלו עולה יותר לבחי' איה יותר גבוה כמבואר בסוף זהר חדש ומאיר משם לבחי' מלא כל הארץ להאיר לנופלים יתר כח לצעוק איה ולחפש את הש"י.

ועי"ש שעניינו של ר"ע היה בחי' איה לכן לא היה מובן דינו וכן תורתו שדרש כתיי אותיות ולכן תלמידיו שנמשכו ממנו לא נהגו כבוד זה בזה כי נמשכו מבחי' כבוד סתום בחי' איה מקום כבודו לכן נסתלקו בימי הספירה שהם בחי' איה עד עצרת שהיא בחי' מלא.

סוד השם אי"ה שבכוחו להעלות נופלים עיין מקור מים חיים על הבעש"ט עה"ת פרשת וירא אות ה בשם ספר עצי עדן ומעשה אורג בשם הבעש"ט שע"כ טוב לומר משניות מקוואות פ"ז ביאר צייט ועי"ש שר"ת של ג' משניות ראשונות שם הם אי"ה וכל הפרק סגולה להעלות הנפטר מנפילתו עי"ש.

¹² ועיין שיש"ק ח"ד סימן מט.

¹³ צ"ע כנ"ל בעמוד הקודם ועיין עוד לק"ה הלכות ערב הלכה ג' אות ד'

כ"ל ליקוטי הלכות חשן משפט הלכות גבית חוב מיתומים הלכה ג' אות ב' - כי א"א לעלות מדרגא לדרגא כ"א ע"י בחי' אי"ה שהוא המאמר העליון בחי' מאמר סתום בראשית שכל העשרה מאמרות מקבלין ממנו. כי כשעולין מדרגא לדרגא זהו בחי' התחדשות הנשמה, שמתחדש עכשיו ונעשה כאיש אחר, ע"י שיצא ממדרגה הראשונה ונכנס למדריגה השניה. וא"א לחדש עצמו ולצאת ממדריגה למדריגה, כ"א ע"י שחזור ועולה לתכלית השורש, שהוא בחי' איה, שהוא השורש של כל העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שבהם כלולים כל העולמות, וכל הנשמות וכל מדריגות שבעולם. ומחמת זה בעצמו כשרוצין לעלות מדרגא לדרגא, צריכין שיהי' ירידה קודם העליה. כי כשרוצין לעלות מדרגא לדרגא, בהכרח צריכין לחזור ולהכלל בתחלת השורש שהוא בחי' אי"ה. שהוא שורש הכל, ששם כלולים יחד כל המדריגות שבעולם כנ"ל. ושם יכולין לחדש נשמתו ולצאת מדרגא לדרגא וכנ"ל. וע"כ מוכרחין שיהי' ירידה קודם העלי' מדרגא לדרגא. כי ע"י הירידה שיש לו, ע"י הוא מחפש ומבקש איה מקום כבודו. וע"י שזוכה לחפש ולבקש היטב. אז זוכה לעלות בתכלית העלי' לבחי' אי"ה שהוא שורש הכל כנ"ל. ואזי חוזר וממשיך משם מבחי' אי"ה שורש הכל. הוא ממשיך משם חיות חדש בבחי' מדריגה גבוה יותר ועולה למדריגה הגבוה יותר: עכ"ל.

עוד עי"ש אות ג' שמבאר ש"איה" ו"מלא" הן שתי עבודות, בבחי' טוב תורה עם דרך ארץ, כי תורה היא בחי' מאמר הסתום, ושאר ט' מאמרות הגלויים הן בחי' דרך ארץ, וזה בחי' שתי העצות של רבנו בתחילת התורה העצה של "איכא" והעצה של "תמימות ופשיטות" שבכל דבר יעשה רק אם יש בו כבוד השי"ת. כי העיקר שלא יהיה לכבוד עצמו, אלא לכבוד השי"ת, אבל כשלא יודע איך בדבר הזה מתגלה כבודו, אזי יצעק לה, איכה, היכן אתה בדבר הזה, ואזי זה בעצמו הכבוד שיש בדבר הזה, כיוון שא"א שיהיה כבוד גלוי, לכן יש בו כבוד כזה בלשון שאלה וחיפוש, אבל באמת זה כבוד גדול יותר מהגלוי, כי הוא ממרוחק ביותר ומעומק הלב יותר. אבל דרך ארץ לבד, הוא סכנה, כי עלול מאד להתרגל ולשכוח לחפש איה, ואזי יאבד הכל, ומאידך תורה לבד א"א, כי כדי לעלות דרגה צריך ירידה קודם עליה, אלא צריך שתייהיה מלאכתו ארעי ותורתו קבע.

¹⁴ עיין לק"ה ר"ה ו' ו' ביאור עפ"י הסוד שמתחת העונות נופלת המלכות בבחי' ותרד פלאים ומסתלקים ממנה כל המדרגות ולא נשאר אלא בחי' הכתר שבה דהיינו בחי' איה וע"י החיפוש איה וכו' אזי ירידתו תכלית העליה דהיינו לשרש המלכות לכתר עליון ע"ש. ועיין שרש ענין זה וביאור המשנה בעשרה מאמרות נברא העולם הנ"ל, באוצרות חיים שער המלכים פ"ב.

נמצא כשמבקש ומחפש אי"ה מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון שהוא בחי' אי"ה, שמגודל הסתרנו והעלמו הוא מחי' מקומות הללו, ועכשיו על ידי שהוא נפל לשם ואזי מבקש אי"ה מקום כבודו, ובזה חוזר ומדבק עצמו לשם ומחי' את נפילתו ועולה בתכלית העליה, ומהפך את הירידה לעליה גדולה (לק"ה) [ל"א/ל"ב]. כי מאמר הסתום הוא ראשית הבריאה יש מאין (כנ"ל תפ"י), נמצא שע"י צעקת איה אמיתית, נקשרים, למקום החיבור בין הבריאה לקודם הבריאה/ל"ג, ששם הכל אחד כמבואר בתורה נא. או אפילו לחלל בעצמו כמבואר בסוף/ל"ד התורה ובתורה סד. ואולי אפ"ל שבאמת הצעקה היא לחלל הפנוי כיון שבאמת מקומו שם עד שצועק, אבל ע"י הצעקה ממשיך בחי' קו של בחי' גילוי לתוך החלל/ל"ה, ועי"ז יוצא משם.

^{לא} עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ו' ובפרט אותיות ב' ה' ו'. רבינו הפליג מאד בחשיבות שתי העיצות אומרא בתורה רפכ (שאמר בנסיעתו ללעמבערג) ואיה בתורה יב תנינא (שאמר בחזרתו מלעמבערג) שעל ידן עיקר הוהתחוקות לישאר על עמדו ולא ליפול. ועיין שיש"ק ח"ד סימן מט שעיצה זו מעלת יותר שהיא אפילו לזה שכבר לא מוצא בעצמו שום נקודה טובה. דייקא ע"י ירידה כזו יכול לעלות למדרגה הגבוהה ביותר.

^{לב} לק"ה ערובי תחומין ו' אות ה' – עיקר הענין המבואר שם הוא שאפילו כשאדם נופל ח"ו למקומות הרחוקים מאד מאד מהשם יתברך שהם בחינת מקומות המטונפים רחמנא ליצל אף על פי כן אין שום ייאוש בעולם כלל. כי גם במקומות האלו אף על פי שהם רחוקים מאד מכבודו יתברך בבחינת וכבודי לאחר לא אתן כמו שכתוב שם. אף על פי כן אם יחפש ויבקש את כבודו מחמת שרואה גודל ריחוקו מכבודו יתברך ויצטער ויתגעגע ויחפש ויבקש איה מקום כבודו על ידי זה בעצמו יתהפך הירידה לעליה גדולה כי יעלה לבחינת איה בקדושה שהוא בחינת גבוה מאד מאד כי איה הוא מאמר סתום שהוא למעלה מן הכל וכל המאמרות שהוא מבחינת התגלות כבודו יתברך כולם מקבלים משם וממנו דייקא מקבלין חיות המקומות הרחוקים שהם בחינת מקומות המטונפים.

^{לג} וצ"ע הרי המאמר הסתום איה הוא סיבה לשאלה שאין עליה תשובה כי נעלם שם כבוד הש"י כי הוא בחי' חלל הפנוי כביכול וכמבואר בתורה סד. ונ"ל לבאר שבאמת יש בזה קצת סתירה, וזה עיקר מעלת העצה הזו של "איה" כי מאמר הסתום בעצמו שהוא מחיה את ההסתרה הוא החלל הפנוי, ששם היא הסתרה גמורה, ואילו היש מאין הוא הקו שנמשך לחלל שהוא שרש הבריאה, ובצעקת החיפוש של איה מתקשרים לשניהם דהיינו שהמצב החשוך לי מחבר אותי לחלל הפנוי והצעקה שלי "איה" דייקא שם, ממשיכה קו של בחי' גילוי לתוך החלל, ובזה אני מתחבר לנקודת החיבור בין קודם הבריאה לאחר הבריאה.

^{לד} אם אמנם כוונת רבנו לחלל הפנוי בעצמו יש בזה חרוש עצום במה שאומר שהבראשית הוא החלל בעצמו ולא הקו הנכנס בו, כי אע"פ שהקו לכאורה הוא כבר בחי' גילוי כלפי החלל, וא"כ אינו מאמר סתום אבל באמת הקו הוא אדם קדמון שאפילו האורות היוצאים מפיו הם עקודים ולא ניכר כלל אור וכלי, ועל כן ביאר הפתחי שערים ששם הוא המאמר הסתום, ומרבנו משמע שרוצה לומר שהאלוקות הנעלמת בחלל היא המאמר הסתום וממנו יש חיות נעלמת וזה חרוש עצום, ומסתמא תלוי במחלוקת אם הצמצום כפשוטו או לא, שגם בזה צ"ע כוונת רבנו בתורה סד ותורה כא לכאורה נראה שלרבנו שיטה אמצעית בה (כך שמעת) וצ"ע.

^{לה} לעיל כתבתי שע"י איה מתקשר לאלוקות הנעלמת בחלל עצמו, ונ"ל ששניהם נכונים, כי ביאר מוהרנ"ת בליקוטי הלכות שאיה הוא החלל וגם ביאר שע"י בצעקת איה מחיה את העשרה מאמרות. נמצא שלא רק מגלה את הא"ס הנעלם בחלל אלא גם ממשיך קו לחלל, אלא שאוחז בראשיתו ממש.

ועיין לק"ה גבית חוב מיתומים ג' אות י' וזה סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, נטיעות הראשונות כקרני חגבים, הינו בחינת קרנא דקמצא הנ"ל והבן היטב, כי אף על פי שהם אמרו לענין המשכת האור של תחלת האצילות שהתחיל בדקות בבחינת קרני חגבים. ואנחנו מדברים בענין חלל הפנוי שמשם צמצם האור, כביכול, אף על פי כן הכל אחד, כי גם האור והחיות הנעלם בחלל הפנוי בדקות ובהעלם נפלא כנ"ל נמשך בשרשו מסוד תחלת האצילות, שהוא בבחינת כקרני חגבים כנ"ל. ואין להאריך בזה, כי כבוד אלקים הסתר דבר.

וזה בחי' קרבן עולה שמכפר על הרהור הלב/ו' כמו שאמרו רז"ל (מ"ר ויקרא פ' ז [לז']/ל"ח). כ"ש /לט]מן והעולה על רוחכם, ומכאן לומד המדרש הנ"ל שעולה מכפר הרהור והראיה מהפסוק ממה שמכנה את הרהורי עבירה בלשון עולה. ומבאר רבנו כי יש בחי' {תהלים לח}/מ"א לבי סחרחר דהיינו שהלב מסובב במחשבת תאוות והרהורים רעים כי יש קליפה שהיא מעקמת ומסבבת הלב בעיקומים וסיבובים ובלבולים הרבה והיא בחי' קליפת נוגה/מ"ב והם כל מיני היתר ורשות שהיא רשת שמפתה את האדם להרגיל עצמו בהם עד שנתפס גם לאיסור, וצריך להתגבר עליה (בבחי' כל המותר עם יוד חכמה מבין שהוא מיותר) ע"י שבכל המותר עוסק אלא כשהוא מצווה דהיינו כשהוא באמת רק לשם שמים ועי"ז מעלה אותה ומצרף אותה לקדושה, בבחי' התקדש במותר לך. וע"כ נקרא לבי סחרחר כי סחרחר תרגום של סביב וכמו שתרגם יונתן סחור סחור, וזה בחי' ונוגה לו סביב שראה הנביא (יחזקאל א [גג'] /מ"ד) דהיינו סביב הרוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת. כי היא בחי' תרגום שהוא לשון ממוצע בין לשון העמים ללשון הקדש כמובא {ע' בליקוטי א' סי' יט [מ"ה]}, ועל

¹⁰ צ"ע הרי אין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה להעניש חוץ מע"ז וקדושת הלוי בהעלותך עה"פ ואתנה את הלויים אלא שבאמת פגם אמונה היא ע"ז כמ"ש רבינו בתורה קח. וצ"ע הרי במלחמת מדין פרשת מטות הביאו הנשיאים כפרה על הרהור ניאוף עיין תורה מג ועיין ישמח משה פנחס פא. בשם ספר ברית שלום שגם בג"ע נתפס על המחשבה ולכן מצווה להקריב שני תמידים עולה בכל יום כנגד ע"ז וג"ע עוד עיין זבחים פח: אבנט מכפר על הרהור הלב ואולי עפ"י התורה כאן יובן כי אבנט בחי' אמונה כמ"ש והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו והיינו בחי' איה שהוא בחי' אמונה שעל ידו מדלגים על החלל הפנוי. עיין תורה סד.

¹¹ פסקא ג' ובירושלמי פ"ח הלכה ו'. ולעיל תורה קח. ובוהר ח"א דף ע.

¹² ויקרא רבה (ו' ג') גופא אמר רבי שמעון בן יוחאי לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב, אמר רבי לוי מקרא מלא הוא (יחזקאל כ, לב): והעלה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים וגו', ממי אתה למד מבניו של איוב, בתחלה (איוב א, ד): והלכו בניו ועשו משתה, רבי מאיר אומר שכן דרך בני מלכים להיות קורין לאחיהן ולאחיותיהן עמיהן בסעודה. רבי תנחום ברבי חי' אמר להטפל בהם הלב, שקדשו להם נשים, ה'א הוא דכתיב (איוב א, ה): ויהי כי הקיפו ימי המשטה וישלח איוב ויקדשם, על דעתיה דרבי תנחום בן רבי חי' דאמר שקדשו להם נשים, נטפלו בהם והלכו. על דעתיה דרבי מאיר דהוא אמר שכן דרך בני מלכים להיות קורין לאחיהם ולאחיותיהם בסעודה, כמה דאת אמר (במדבר יא, יח): ואל העם תאמר התקדשו. (איוב א, ה): והשפים בפקר והעלה, אמר רבי יודן בר חלפיי בעי מספר ימים או מספר בניו ובנותיו או מספר כל קרבנות שבתורה, כשהוא אומר כי אמר איוב (איוב א, ה): אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם, ה'א אמר אין העולה בא אלא על הרהור הלב. כמבואר לעיל שסעודתם היתה כסכות גמורה וכו' אולי חטאו וכו' כלבבם, לייקא).

¹³ יחזקאל פרק כ (לב) והעלה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן:

מצודות דוד – (לב) והעולה – ועב"ז הדבר העולה על מחשבותיכם לא תתקיים והוא מה שאתם אומרים הואיל והמקום שלח אותנו מעל פניו נהיה א"כ כעובדי גלולים לעבוד פסילי עץ ואבן כמותם ולא נהיה עוד באמת מושגחים ממנו אבל נהיה נעזבים למקרי הזמן ולמערכות השמים כמו העכו"ם: מצודות ציון – (לב) רוחכם – ענין רצון ומחשבה:

¹⁴ יחזקאל כ' לב

¹⁵ תהילים פרק לח (יא) לבי סחרחר עזבני כחי ואור עיני גם הם אין אתי:

רש"י (יא) סחרחר – מוקף יגון וזהו מתיבות הכפולות כמו (ויקרא י"ג) ירקרק אדמדמם סגלגל חמרמו (איכה א):

מצודות דוד (יא) לבי סחרחר – לבי מסובב ביגון ואנחה וכוחי עזב אותי והלך ממני. אין אתי – לא נשארה בהם:

מצודות ציון (יא) סחרחר – ענין סובב כמו סחרו אל ארץ (ירמיה י"ד):

¹⁶ כפי שיתבאר לקמן בפסוק שמצטט רבנו מיחזקאל שמפורש בוהר שרומז לד' קליפות שלש מהן טמאות והן רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת, ועוד קליפה דקה ממוצע בין טוב לרע שנקראת קליפת נגה. ועיין תורה פב – הנה נודע, כי יש שלש קלפות, רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת (א). וקלפת נגה, היא בין השלש קלפות ובין הקדשה. ולפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים נכללת בקלפה, והיא בבחינת נשמת העשוקים ודי למכין (ב):

¹⁷ פסוק ד' ופסוק כו

¹⁸ יחזקאל פרק א (ד) וארא ונהה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש:

תרגום יונתן (ד) וחזית והא רוח עלעולא אתי מן צפונא ענן רב ואשתא משתלהבא וזיהורא ליה סחור סחור ומגו עננא ומגו עלעולא כעין חשמלא מגו אשתא:

רש"י – (ד) והנה רוח סערה באה מן הצפון – היא מרכבת כסא כבוד השכינה כמה שנאמר בענין ולפי שבאה בחימה להשחית את ישראל לכך נדמית לרוח סערה וענן. באה מן הצפון – חזרת היתה מארץ כשדים שהיא בצפון שנאמר מצפון תפתח הרעה (ירמיה א') ולמה הלכה שם כדי לכבוש את כל העולם תחת נבוכדנצר שלא יאמרו הבבליים ביד אומה שפלה מסר את בניו שכשדים אומה שפלה היו שנאמר זה העם לא היה (ישעיה כ"ג) כך דרשו רבותינו במסכת חגיגה. ונגה לו – לענן סביבו מבחוץ רמו הוא שעתידין ישראל ליגאל משם. כעין החשמל – חשמל מלאך ששמו כך וכעין גוון שלו ראה מתוך האש וכך אמרו רבותינו מעשה בתינוק אחד שהיה דורש במעשה מרכב' והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל ואכלתו ועוד אמרו כי המלה מורכבת באמרם מאי חשמל א"ר יהודה חיות אש ממללות במתניתא תנא עתים חשות ועתים ממללות בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות בשעה שאין הדבור יוצא מפי הקב"ה ממללות כלומר משבחות ומהללות את השם ויתכן שיהא חשמל שם העין שהוא קרוב לעין האש כי אמר חשמל מתוך האש ואמר כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב ממראה מתניו ולמעלה ואמר במראה השניה וממתניו ולמעלה כמראה זוהר כעין החשמל:

אדרת אליהו (להגרא"א) – ענן גדול. שרוח צפון מביא עננים כמו שנאמר (משלי כה, כג) רוח צפון תחולל גשם. מתלקחת. הולך בחוזק גדול. ונגה לו סביב ומתוכה כו'. שבאש יש ג' מיני אש: א' שסביב הפתילה, והוא נקרא חשמל. והשני הוא סביביו, והוא נקרא אש, שהוא אש ששורף. והג' הוא אש סביביו, והוא נקרא נוגה אש. וזה שאמר "ונגה לו סביב ומתוכה כו":

¹⁹ אות ה' ועיין גם לקמן תורה מו תנינא

כן לבי סחרחר **כתיב בלשון תרגום. וכשאדם נופל לשם** דהיינו שמרגיל עצמו בתאוות רעות של היתר **שזה בחי' מקומות המטונפים** בחי' כפירות כי בוודאי אם היה מרגיש שהקב"ה עומד אצלו לא היה עושה זאת **ואזי** שמתעורר להבין עד כמה מרוחק הוא ממנו ית' ואזי **מבקש וצועק אי"ה מקום כבודו וזה בעצמו תקונו כי חוזר ושב אל הכבוד העליון שהוא בחי' אי"ה** כבוד נעלם שעל כן הוא בבחי' שאלה איה מקום כבודו **כנ"ל**.

וזוהו בחינות קרבן עולה המכפר על הרהור הלב כנ"ל, **בחי' מה ששאל יצחק את אברהם בדרכם לעקדה** "הנה האש והעצים ואיה השה לעולה"^מ שבשאלתו רמוז התשובה שהיא **ואי"ה מ"י**: הוא **השה לעולה (בראשית כב)/מ"ח**, דהיינו **שבחי' הצעקה מעומק הלב אי"ה** מקום כבודו היא **בחינות שה לעולה לתקן ולכפר הרהור הלב שבא ממקומות המטונפים כנ"ל כי ע"י בחינות איהמ"ט נתתקן/י** ועולה משם **כנ"ל**.
וזוהו בחינות מ"ש בסוף תקונים^{נא} (תיקון תנינא ד' א [נב]) **בראשית ראשי תיבות ברא תיש/ג**, דהיינו שבתבת בראשית דייקא רמוז השה [ג] **לעולה שנעשה ע"י בחי' אי"ה שהוא בחינות בראשית מאמר סתום כנ"ל**. כי ספר תיקוני הזוהר שגילה רשב"י הוא שבעים סודות נפלאים שגילה בתיבת בראשית מאמר סתום.

וזוהו בחינות תשובה כמבואר אצלנו הרבה שתחילה נא זמין ועי"ז מאיר לו אור גדול משם אהי-ה (שפירושו שבעתיד אהיה מתגלה לך בשמי הגדול הויה) ומיד מסתלק האור ומאיר לו שם הנ"ל בבחי' אחר (כמבואר בתורה ו') כדי שמכח הרשימו שנשאר ממנו יתגבר האדם לשוב בעצמו ולהכין כלים לאותו אור ראשון שהאיר לו וכשיזכה לאותו אור בכלים שלו נשלמה תשובתו של מדרגה זו ומאיר לו שם אהי-ה הנ"ל ביושר כבתחילה/י^ה דרך זעיר בבחי' הויה, ועיקר התשובה היא כשמתעורר לתשובה ומתחרט ומקבל עצמו לשוב כמבואר בקדושים המקדש על מנת שאני צדיק גמור מקודשת מספק שמא הרהר בתשובה וכבר נקרא צדיק גמור, וזה בחי' התשובה שמדבר ממנה כאן דהיינו ההתעוררות לשוב מכח האור הנפלא שהאיר עליו ע"י צעקת איה מעומק הלב כי זה עיקר התשובה **כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך ומתגעגע ושואל ומצטער אי"ה מקום כבודו** ומתוך זה מתחרט ומקבל על העתיד **וזוהו בעצמו תשובתו ותיקונו כנ"ל** כי מצעקת איה מקום כבודו נקשר לקדושה הגבוהה ביותר ומקבל כח גדול לשוב. **והבן היטב :**

ויש בזה עוד הרבה דברים שיש כל מיני בחי' ירידות וצריך תמיד לצעוק ולחפש איה מקום כבודו, **כי כשאדם הולך בדרך או כשהולך בדרכים ברוחניות אזי התורה הולכת לפניו** כגון המבואר בלק"ה/י^ב דרך התורה

^מ עיין פל"ח אות ג' – שם, במאמר זה ואיה השה לעולה וכו' היינו על דרך שאמרו רז"ל (ילקוט שמעוני רמז ק"א) שהס"מ הלך תחלה אצל אברהם ואחר כך אצל יצחק וכו' עד שהביאו לזה ששאל (בראשית כ"ב) ואיה השה לעולה נמצא ששאלה זו היתה מבחינת הספיקות הנ"ל, רק שמסתמא היה בדקות גדול מאד כמובן ועל כן בזה בעצמו מרומז התיקון לזה, שזה בחינת ואיה השה לעולה כמבואר בפנים:

ועיין מעדני מלך סק"ו – בענין המבואר בתורה על צעקת "איה" וכו'. שהוא בחינת "ואיה השה לעולה". יש להבין איך מתפרש בפשיטות בחינת הכתוב "ואיה השה לעולה" הנאמר במעשה העקידה להמבואר פנים. ויש לבארו בדרך זה, כי מובא במדרש (ראה פס"ר פ"מ) שהשטן רצה לפנות את יצחק שיתנגד להקרבתו, בטענתו שהבטיח ה' "כי ביצחק יקרא לך זרע" (בראשית כא, יב) וכאן הולך להיות קרבן, וכמעט שהצליח בדבר, עד שאמר לו אברהם "יגער ה' בך השטן" (זכריה ג, ב). ונמצא שבאמת בשאלתו וצעקתו "ואיה השה לעולה" היה צועק ושואג איה – אִיָּהּ מקום כבודו, ואיך נפלתו לקושיות וחקירות אחריו יתברך, וכמבואר בפנים: (רבי לוי יצחק בנדר ז"ל).

^מ כך הגרסא בדפוס ובתקופא ובתלמוד ובתורה, הששה לעולה, בתשכ"ט וא"ה, הששה לעולה, במשך הנחל-ו"איה" השה לעולה, בתורת נצח- "ואיה השה לעולה"

^מ **בראשית פרק כב (ז) ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנני האש והעצים ואיה השה לעולה:**

^מ גם בדפוס איה, מתדצו – א"ה

^נ **עיין נחל שורק בשם ברית כהונת עולם – ב"פ איה גמט' כבוד. 32=2x16**

^מ מתדצו - תיקונים

^נ בדפים שלנו דף קלט.

^נ **ועיין פל"ח אות ד' – בראשית ברא תיש וכו' ויש לומר שזוהו שאמרו רז"ל (אבות ה) שנברא בערב שבת בין השמשות שאז נגה נכללת בקדושה כידוע:**

^נ (אין קולא לתיש עין חת"ם עס"ט ריש פ' בלשם)

^נ **כך משמע שם** (אמנם אולי לא מפורש אבל כך משמע) אבל צ"ע כי כל תשובה היא בחי' ניסור וע"כ מתחילה מאהי-ה שבבינה כי הניסור הוא שמקבלת המלכות אור מאמא עד שנעשית גדולה וזה בעצמו הניסור, אבל אח"כ כשבאים פנים בפנים אזי הוא יחוד זעיר ומלכות דהיינו שמתגלה שם הויה. ואולי כי מתגלה שם אהי-ה דרך זעיר. וזה בעצמו עניין שכבר אינו מקיף אלא נעשה פנימי בכלים גם ע"י שמאיר דרך זעיר וצ"ע.

^נ **עיין לק"ה גבית חוב מהיותוים הלכה ג אות (ד) וזהו מרמז בסוף מאמר הנ"ל שמדבר שם מענין דרכים ובשולך בדרך אזי התורה הולכת לפניו ולפני כל תורה יש ספקות ובלבולים הנ"ל. כי שתי הבחינות הנ"ל הם בחינת בשבתך בביתך ובלקחתך בדרךך, כי עבודת התורה שהיא בחינת התגלות כבודו, שהוא קיום העולם, זהו בחינת בשבתך בביתך, כי זאת הקדושה קבועה וקיימת לעד, אבל בשמתרחקים מכבודו יתברך ונתרחקין מן התורה,**

והשתדלות הפרנסה בחי' טוב תורה עם דרך ארץ כי הדרך ארץ היא מקום סכנה וצריך לשמור עצמו ע"י התורה, וגם בכלליות הגלות הארוכה שבה היא בחי' נע ונד בחי' דרכים וצריך כל הזמן לחפש את כבודו ית' כי בלא זה בוודאי יפול לכפירות כמו שקרה לרבים מעם ישראל היום, ע"כ צריך בכל רגע לחפש את כבודו ית' בכל הדרכים **בבחינות בהתהלך תנחה אותך (משלי ו')¹¹ כי יש בזה כמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו.**

חס ושלום, אזי הוא בחינת נע ונד ומטלטל, שזהו בחינת ובלכתך בדרך שאין לו מקום קבע, רק הוא נע ונד ולא נודע מקומו איה, כי היום מקומו כאן ומחר במקום אחר ואין יודעין איה מקום כבודו. שזהו בחינה השנייה הנ"ל שצריכין לחפש ולבקש איה מקום כבודו, שזהו בחינת משא ומתן ודרך ארץ שרב המשא ומתן הוא על ידי דרכים שצריכין להיות נע ונד בשביל פרנסה ואז צריכין לבקש ולחפש איה מקום כבודו בחינת נודד הוא ללחם איה (איוב טו), כי אז צריכין לחפש ולבקש איה מקום כבודו וכנ"ל:

עוד שם אות (ה) וזה בחינת כל הגליות שישאל הולכין בגולה והם נעים ונדים בצפור נודדת מן קנה. וכמו שהם נעים ונדים כמו כן, כביכול, קדשת כבודו יתברך נע ונד, כמו שכתוב, "בצפור נודדת מן קנה", שהם כנסת ישראל. "כן איש נודד ממקומו", שאז צריכין לחפש ולבקש מאד מאד אחר כבודו ולשאל ולדרש בכל עת איה מקום כבודו ואז, אם תדרשנו ימצא לך בודאי, כמו שכתוב, "והפיץ ה' אתכם בעמים וכו' ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך בצר לך ומצאוך וכו'". כי בעוונותינו הרבים, בעת הגלות, ובפרט עכשו בסוף הגלות בעקבא דמשיחא אשר עכשו ההסתרה מתגברת מאד מאד באלפים ורבבות הסתרות שבתוף הסתרה אשר כל נביאנו מימות משה וכל האבות כלם הסתכלו והתנבאו על הדורות האלו על עצם הצרות אשר יקרה לנו באחרית הימים חס ושלום. ועקר של כל הצרות הוא צרות הנפש אשר נתרחקנו עכשו מה' יתברך מאד מאד אשר לא היתה פזאת מימי קדם, כי באמת צרות בגשמיות אף על פי שבודאי עוברים עכשו על ישראל צרות רבות מאד ומסים וארנוניות רבים, אף על פי כן צרות בגשמיות כבר סבלו ישראל בדורות הקדמונים צרות רבות יותר ויותר כמה פעמים, כי היה כמה גרושין ושמדות והריגות ובריחות וכיוצא בזה הרבה הרבה, רחמנא לצלן, מעתה. אבל העקר שהתנבאו כל הנביאים על ימים האלה על חבלו של משיח, אשר כמה תנאים אמרו, ייתי ולא אחמינא וכיוצא בדברים האלה שהפליגו רבותינו זכרונם לברכה בעצם הצרות של אחרית הימים, העקר הוא צרות הנפש וגדל הסתרת כבודו יתברך שלא היתה פזאת בדורות הראשונים, כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב. וכל הצדיקים האמתיים נסתלקו, בעוונותינו הרבים, והשקר הולך ומתגבר והאמת נעדרת ונעשה עדרים עדרים של אמת, כי בעוונותינו הרבים נתרבה האמת מאד מאד, כי כל אחד אומר שאצלו האמת אף על פי שידוע בעצמו נגיעי לבבו וכל מה שחטא ופגם, אף על פי כן הוא מתפאר בגדלות שהוא השיג דרך אמת יודע חכמות חדשות בעבודת ה' ומטעה ומעקם ומבלבל כמה וכמה אנשים מדרכי ה' האמתיים מדרך הישן אשר דרכו בו אבותינו מעולם בלי שום חכמות והמצאות כלל. כאלה וכאלה רבות אשר עצמו מספר בכמה וכמה מיני אפנים אשר התגבר השקר על האמת בעוונותינו הרבים, ונתקם, "ותשלף אמת ארצה" ובפרט הצרה הגדולה מכל הצרות אשר התגברה עכשו חכמת הפילוסופיא חכמות חיצוניות והתחילו ללמד נערי בני ישראל חכמות ולשונות העבו"ם אשר הלואי היו קוברים אותם בתייהם בודאי היה טוב להם יותר ויותר, כי הם הורגים אותם ואת עצמם בידים ועוקרים את עצמן ואת בניהם משני עולמות ומעבירים את בניהם למלך ועבודה זרה ולמקום הטנפת ושוחטים לדיהם בשאט נפש בודן ובמעל וצודים נפשות רבות שפורחות לגיהנם עדי אובד על ידי זה, כי אין רעה וצרה גדולה מזו: **ואם היה לנו לב פשר לה' יתברך כמו אנשים כשרים של דורות הקדומים, היה ראוי לנו לפל על פנינו ארצה ולהבות ראשינו בפתל יומם ולילה על כל הצרות האלה אשר לא היה פזאת מימות עולם. מה נאמר מה נדבר או לעינינו שפך רואות, או לאוננו שפך שומעות ולא זו אף זו כי אם עוד העוז פניהם ויאמרו לנו בפה מלא, כי הם עושים טובות לבני ישראל ורוצים להצילנו בדרך הישר. או ואבוי! או ואבוי על ראשם! או לנפשם כי גמלו להם רעה, כי הם ממירין ומעבירין על דת בניהם בידם. כאשר רואין בחוש שכל מי שנכנס בדרךיהם ולומד לשונותיהם וחכמותיהם הוא פורק על לגמרי ומתלוץ מכל התורה בלה והם אפיקורסים גמורים מלבד מה שמבטלין בני ישראל מלמוד התורה הקדושה ומחטיאין הכל פיהם הקדוש של תינוקות של בית רבן ועדין הם רוצים להטעות, חס ושלום, כאלו עושיין טובות, יהי כן ה' עמם ויעשה להם ה' יתברך טובות כאלה באשר הם עושיין לנערי ישראל. ובעוונותינו הרבים כבר נשקעו כל כף בטעותם על ידי רשעתם הגדול אשר הביאו נפשם מקדם בעברות גדולות,**

¹¹ משלי פרק ו' (ב) נצר בני מצות אביך ואל תטש תורת אמה; (כא) קשרם על לבך תמיד ענדם על גרירתך; (כב) בהתהלךך תנחה אתך בשכרך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך;

רש"י – (כב) בהתהלךך – בחיך. תנחה אותך – כמו תנהיגך. בשכרך – בקבר. והקצות היא תשיחך – לתחיית המתים לעמוד בדיון. היא תשיחך – תליץ בערך;

מלבי"ם – (כב) בהתהלךך – מדבר משלשה מעמדות שדבר עליהם למעלה (ג' כ"ג–כ"ה) בלכתו בדרך, ובשכבו, ובקומו בביתו, בהתהלךך – בדרך שאז יש סכנת הדרך תנחה אותך – בדרך הישר, בשכרך – אז יש סכנה מפני שאינו משתמש אז בחושיו ובשכלו תשמור עליך – ובעת תקוץ משנתך היא תהיה השיחה שלך;

ולפני כל תורה יש בחינות ספיקות הנ"ל. כגון בחידושי תורה קודם שמחדשין יש כמה ספיקות ובלבולים קודם שמברר ומלבן הדבר כראוי [נח]/[ט]. ואלו הספיקות הם בחי' עץ הדעת טו"ר [ס]/[א] שהוא בחי' נוגה וכשמגיע אל התורה בעצמה ומברר הסברא הנכונה מסברות של טעות עד שמברר ההלכה על בוריה זה בחי' [ב] עץ החיים וכו' בחי' (משלי ג' יח) עץ חיים היא למחזיקים בה: ואולי אפ"ל שגם רומז כאן לאותו צדיק שטעה להתיר גילוח הזקן בחו"ל שכך יצא לו לחדש בתורה, וכמבואר כאן שקודם שזוכים לאמיתה של תורה שהיא עץ החיים, צריך לעבור בניסיון העץ הדעת טו"ר, וכשראה שמתחדש לו חידוש הפך ההלכה, היה צריך לצעוק איה מקום כבודו, ועי"ז היה זוכה שיאיר לו האמת משרש הבריאה לכוון לאמיתה של תורה שהיא עץ החיים.

שייך לעיל

וזוהו בחינות (ירושלמי תענית פרק א')/א' אם יאמר לך אדם היכן אלקיך תאמר לו בכרך גדול של רומי שבאיטליה שהיתה מרכז של חכמי יוון הכופרים, שגם שם שמלאים גלולים וע"ז של כוחי ועוצם ידי שהיא חכמת יוון הארורה, גם שם מוסתר הוא יתברך כנ"ל [סד] וכמובא בהגדה של פסח עה"פ (שמות יב יב)

^ט עיין לק"ה נפילת אפים ו' ב'

^ט לק"ה ראש השנה הלכה ו' אחרי אות יד בר"פ אות א') בראש השנה על ידי התשובה שהוא בחינת בקשת וחפוש א"ה, על ידי זה עולין בתכלית העליה לבחינת א"ה בראשית מאמר סתום ששם כלולים כל העשרה מאמרות וכו' כנ"ל, אבל כשעולין לשם צריכין לחזור ולהמשיך משם קיום העולם שהוא על ידי התגלות המדות מחכמה עד מלכות שהם בחינת עשרה מאמרות עד שיתגלה לעין כל פי מלא כל הארץ כבודו ומלכותו ככל משלה, כמו שמבקשין על זה בראש השנה הרבה. וזה בחינת הנסירה המובא בכתבים שעוסקין בעשרת ימי תשובה לנסר ולתקן כל מדה ומדה. וכדי לגלות מלכותו לעין כל ולא תהיה עוד המלכות בבחינת הסתרה והעלמה וכו'. ועקר התקון על ידי שזוכין להמשיך חידושי תורה משם מבחינת איה שהוא בחינת בראשית, שהוא התחלת התורה שמשם נמשכת כל התורה פלה שכלול בעשרת הדברות שהם כלולים מתרי"ג מצוות, שהם בחינת תרי"ג עטין דאורייתא שבהם כלולים כל העצות דקדושה לכל אחד ואחד איך ימלט נפשו מני שחת (וכמבאר בהתורה א"ה הנ"ל) שעל ידי הבקשה והחפוש איה, שזה עקר התשובה, על ידי זה זוכין לחידושי תורה, (כמובן שם בסוף התורה הנ"ל). וזה בחינת עשרת ימי תשובה שבהם עוסקין בתשובה עד שממשיכין בעשרת ימי תשובה עשרת הדברות שנתנו ביום כפור שהוא גמר עשרת ימי תשובה. ועל פן מבקשין השיבנו אבינו לתורתך וכו', כי זה עקר התשובה שיעלה על ידי התשובה לבחינת א"ה עד שימשיך משם תורה וכו' כנ"ל.

לק"ה נפילת אפים הלכה ו' אות ב' אבל גם פשרים וצדיקים גדולים ונוראים בהכרח שיעבר עליהם כל הנ"ל. וכמה פעמים הם מורידים את עצמן בכונה לבחינת מקומות הנ"ל, שהם בחינת מקומות המטנפים כדי להעלות משם ניצוצות ונשמות קדושות שגפלו לשם בבחינת ירידה תכלית העליה כנ"ל, וכמובן שם בהתורה הנ"ל בסופו שפתב שם, שזה בחינת הליכה בדרך וכו', כי קדם כל חידושי תורה צריכין לעבר תחלה באלו המקומות שמהם כל הבלבולים וכו', עין שם. ובאמת הכל אחד וזה תלוי בזה, כי גדולי הצדיקים מורדין עצמן למקומות הנ"ל בשביל להעלות נשמות שגפלו לשם. ובענין עלית הנשמות שגפלו יש כמה בחינות, כי יש נשמות המתים שגפלו לשם כמה וכמה שנים שאין להם תקון כי אם על ידי צדיקים כאלו וכו', כמובן במקום אחר וכמובן מהמעשיות שמספרין מהבעל שם טוב וכו' צדיק וקדוש לברכה, ובפרט מה ששמענו מפיו הקדוש הרבה בענין זה, אבל הם עוסקים העקר לברר ולהעלות נפשות החיים עדין בעולם הזה. והעקר על ידי בחינת הנ"ל שעל ידי ירידתם לשם הם מכניסים הרהורי תשובה גם להיורדים והנופלים מאד, אבל מחמת שאלו הנופלים הם בחיים עדין ויש להם עדין כח הבחירה, על פן קשה וכבד מאד לעזר להם, כי לבעל בחירה קשה מאד לעזר, כמו שמבאר במקום אחר, אבל אף על פי כן יש הרבה שזוכים על ידי כח הצדיקים הנ"ל להתעורר באיזה התעוררות עד שמתחילין להתקרב אליהם, ואזי הצדיקים מאירין בהרחוקים הנ"ל, שאיך שהם עדין יחפשו ויבקשו את השם יתברך וכו' כנ"ל, ועל ידי זה הם מעלין גם את היורדים ממש הנ"ל שגם הם יעלו בבחינת ירידה תכלית העליה. והכל בכחם ובכח תורתם ועצותיהם ורמזיהם הקדושים העמקים ונשגבים מאד מאד עד אין סוף ותכלית, אשרי שיאחו בהם:

^ט בראשית ב' ט'

^ט בראשית פרק ב' (ט) ויצמח יקוק אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: עיין פל"ח אות ה' שזה רמז הקב"ה לאדם הראשון אחרי אכילתו מעץ הדעת טו"ר, כששאל אותו איכה, רמז לו שעי"ה העיצה של איכה יכול לעלות מהנפילה הנוראה שנפל בה.

^ט שם

^ט ירושלמי תענית פ"א סוף הלכה א' ודף סג טור ג' אמר רבי יהושע בן לוי אם יאמר לך אדם איכן הוא אלהיך אמור לו בכרך הגדול שברומי מה טעמא אלי קורא משעיר.

^ט עיין מזה לעיל בתורה לג ועיין לק"ה פורים ד' אות ב' שמאמר סתום המבואר כאן הוא בחי' אהבה שבדעת המבואר שם.

ועברתי בארץ מצרים ודרשו שם אני ולא מלאך ובלק"ה/ה"ס¹⁰ ביאר הטעם כיון שבמקום מטונף בכל כך כפירות וכישוף א"א למלאך להיכנס אלא רק הקב"ה בעצמו/ו¹¹.
והכלל כשנופל לשם ח"ו אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדושה. כי חיות הקליפות הוא רק מההסתרה מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל.

אבל תיכף כשמבקשין איה מקום כבודו נמצא שיודעין עכ"פ שיש אלו"ק יתברך רק שהוא נסתר ונעלם וע"כ מבקשין איה מקום כבודו ובוזה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו. כי איה הוא בחינות מאמר סתום שהם מקבלין חיות משם. רק שחיות הקליפות הוא מההסתרה, אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדושה במקום נפילתו על ידי הבקשה והחיפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל וכמו שביארנו לעיל שכיון שנפל לכפירה נמצא שמקומו הוא החלל הפנוי ששם המאמר הוא סתום וכבודו ית' נעלם, אבל ע"י שדייקא שם מחפש את כבודו בזה ממשיך קו של גילוי כבודו ית' לתוך החלל הפנוי, ומבטל עי"ז מההסתרה שבכל העולמות.

ואחר כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדושה בעצמה דהיינו במקום התגלות כבודו יתברך כי עיקר הקדושה שיתגלה כבודו יתברך : ברוך ה' לעולם אמן ואמן [ס"ו]:

ס"ח) זאת התורה וגם מאמר המתחיל אלו המתפארין עצמן וכו' ולקמן תורה טו [ס"ט], וכל מה שנאמר בדרך וכו' אחרי חזרתו מלעמברג כשהיה יוצא לטייל לרפואתו ואז בדרך טיולו אמר שמונה תורות ונדפסו בחלק שני מתורה י' עד יז [ל"ב] כגון תורה טז שמתחילה הקשו מדוע כשאדם מבקש פרנסה אין נותנין לו תיכף וכו' [ע"א] הכל היה אצלו תורה אחד [ע"ב]. כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרומזים ונסתרים בדברי רז"ל (שבת דף עז)/(ע"ג) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל ר' זירא את ר' יהודה כד הוי בדיחא

ס"ה לק"ה גטיז הלכה ג' אות כא – וכמוכן בדברי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות שבעת תקף שליטת הסטרא אחרא, דהיינו בתקף הגלות, בתקף הירידה של נפש מישראל כשנופל מאד, חס ושלום, לסטרא דמסאבא חס ושלום, אז דיקא אינו יכול לקבל חיות משום קדשה פרטית כי אם מבחינת הקדשה העליונה מאד שהיא יכולה להתעלם ולהסתתר גם במקומות הטמאים לגמרי, ולהחיות הנופלים לשם חס ושלום, בבחינת ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך. שבארץ מצרים שהיתה מלאה גלולים וטנופים וישראל היו משקעים שם במ"ט שערי טמאה, אז דיקא לא היה להם חיות כי אם מהשם יתברך בעצמו, כפיכח, שהוא בחינת קדשה העליונה מאד בחינת שכל הכולל וכנ"ל, וכמבאר בהתורה ונב"ים הבכורים" הסתרה, שבתוך הסתרה וכו' (סימן נו), עין שם, וכן מוכן ומבאר בהתורה על פסוק 'ואיה השעה לעולה' (בלקוטי תנינא סימן יב) עין שם, שזהו בחינת ירידה תכלית העליה, עין שם:

ט"ו וגם רומי שרשה במצרים כמבואר בגמ' סנהדרין כא: כשנשא שלמה המלך את בת פרעה נעץ גבריאל קנה בים ועלה עליו סרטון ועליו נבנתה רומי.

¹⁰ עיין דרשות חת"ס לשבת שובה תקצ"ה דף כח סוף טור ב'

¹¹ הוספה זו בסוגרים כבר נמצאת בדפוס

¹² לקמן תורה טו

¹³ עיין שיחות הר"ן סימן קמד וימי מוהר"ן סימן כט כשחזר מלעמברג היה חלש והיה יוצא לטייל ואז בדרך אמר כמה תורות.

¹⁴ לקמן תורה טו

¹⁵ כמבואר בלק"ה ר"ה הלכה ו' אות ו' שהתורות י' עד יז שאמר רבינו כשחזר מלעמברג היו אצלו תורה אחת ורק לנו נתן אותן פסקי פסקי.

¹⁶ שבת עז: – רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה וחזייה דהוה בדיחא דעתיה ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. א"ל מ"ט עיזי מסגן ברישא והדר אימרי: א"ל כברייתו של עולם דברישא חשובא והדר נהורא.

עוד שאל מ"ט הני מבסיין והני מגליין? והשיב לו הני דמבסיין מינייהו ומבסיין והני דלא מבסיין מינייהו מגליין.

עוד שאל מ"ט גמלא זוטא גנובתיה? והשיב לו משום דאכל כיסי.

עוד שאל מ"ט תורא אריבא גנובתיה? והשיב משום דדייר באגמי ובעי לכרושי בקי.

עוד שאל מ"ט קרנא דקמצא רכיבא? והשיב לו משום דדיירא בחילפי, ואי קשיא נדיא ומתעוורא, דאמר שמואל האי מאן דבעי דליסמיה לקמצא לשלופינהו לקרני.

עוד שאל מ"ט האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא? והשיב לו דדיירי אדפי ואי עייל קטרא מתעוורא.

עוד שאל צילוי מיליס דשא – דרך שם. דרגא – דרך גג. מתבוליתא – מתי תכלה דא. ביתא – בא ואיתיב בה. ביקתא – בי עקתא. כופתא – כוף ותיב. לבני – לבני בני. הוצא – חציצה. חצבא – שחוצב מים מן הנהר. כוזה – כזה. שוטיא – שטותא. משיבלא – מאשי כולה. משכילתא – משיא כלתא. אסיתא – חסירתא. בוכנה – בוא ואכנה. לבושה – לא בושה. גלימא – שנעשה בו כגלם. גולתא – גלי ואיתיב. פוריא – שפרין ורביץ עליה. בור זינקא – בור זה נקי. סודרא – סוד ה' ליראיו. אפדנא – אפיתחא דין.

פרשי – כל חללי עלמא. פירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם: מסגיין בריש עדרא. מהלכות בראש העדר: ברישא חשובא. סתם עזים שחורות סתם רחלות לבנות: מבסיין. בונב: והני מגליין. העזים אין להם אליה: הני דמבסיין מינייהו. רחלים שאנחנו מתבסין מצמרן גם הן מכוסות: דאכלה כיסי. קוצים לפיכך זנבו קצר כדי שלא ידבקו בה הקוצים: ובעי לכרושי בקי. להבריח היתושין: קמצא. ארבה ול'נ קמצא [נמלה]: חילפי. ערבה: ואי קשיא נדיא ומתעוורא. ואם היתה קשה תנוד ותעקר כשתכה בעצים: ומתעוורא. יסתמו עיניה שמראות עיניה תלויה בה כדשמואל: תימרא

דעתא ואיבעידי מיני' כל חללי דעלמא וכו' רבי זירא ראה את רב יהודה שדעתו מבודחת שהיה בשמחה והבין שאם ישאל אותו על כל דבר המצוי בחלל העולם ישיבנו, ושאל אותו שש שאלות, וביאורן של כב שמות [ע"ה].

דתרנגולא מידליא לעילא. ריס של עין התחתון כשעוצם עיניו עולה למעלה מן העליון ובשאר כל בריה העליון שוכב על התחתון: משום דדייר אדפי. שעולה בלילות על הקרשים והקורות צריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס בעיניו: מתכוליתא. דבר שמטבילין בו כגון כותח או שאר ליפתן: מתי תכלה דא. לכשיכלה מה נאכל ול"ג מתי תכלה דא לפי שאינו כלה עד זמן ארוך שאינו נאכל אלא מעט מעט: ביתא בא ואיתיב. שדרך לישיב בבית: בקתא. בית צר וקטן: בי עקתא. בית צר: כופתא. מכתשת ל"א מדה לחטין ול"ג כמין גולם עץ עשוי לשייבה כמו כופת שאור שיחדה לשייבה דתניא בפסחים (דף מה:): כוף תיב. כפוף אותו ושב עליו: לבני לבני בני. מתקיים לדורות הרבה: הוצא. גדר קוצים או לולבים: חציצה. אינו דבר קיימא אלא חציצה בעלמא: כוזא. כלי חרס קטן: כזה. כלומר דבר מועט וקל כמו זהו מהו חשוב למלאותו לי מיינך במתנה: שוטיא. בד של הדס שמרקדין בו לפני כלה: שטותא. נראה המרקד כשוטה: משיכלא. ספל גדול שהכל רוחצים ידיהם ורגליהם ממנו: משו כולא. רוחץ את הכל: משכילתא. ספל קטן ונאה: משיא כלתא. מיוחד לחשובים כמו כלה ואשה חשובה לרוחץ ממנו: אסיתא מורטי"ר (מדוכה): חסירתא. שחסר החקיקה מבפנים: בוכנא. עלי שכותשין בו: לבושא. חלוק עליון שקורין שרוק (מעפורת, חלוק): לא בושא. למנוע הבושה שמכסה כל החלוקים התחתונים הקרועים ורעים: כגולם. שאין לו חיתוך אברים: גולתא. מקטורין נאה: גלי ותיב. כשהוא יושב מגלה עצמו שלא ישב עליו שלא ילכלכנו ולא ישופנו בקרקע ושיר שערו ויקרע ויבלה: בור זינקא. בור שיבשו מימיו קורין כן: נקי. חסר מימיו: סודרא. דרך תלמידי חכמים לעטוף סודר: אפרנא. טרקלין של מלכים: אפתחא. אל פתח זה יבאו הכל אם למשפט אם לשרת המלך:

⁷⁹ גם בדפודר ותרלד - ואיבעי, ומתורלו - ואי בעי (כלשון הגמ')

⁸⁰ שם בגמ' שבת עז: רבי זירא ראה את רב יהודה שדעתו מבודחת והבין שאם ישאל אותו על כל דבר המצוי בחלל העולם (ישיבנו) ושאל אותו שש שאלות, וביאורן של כב שמות.

ושאל אותו כמה שאלות והם פליאות נשגבות מאוד. כגון מ"ט תורא אריכא גנובתיה וכו' [א] מ"ט תרנגולא מידלא עינא וכו' [ב] וכל השאלות הנאמרות שם כולם הם פליאות גדולות מאד. ושם מרומז ונסתר כל הנ"ל. ובשיחות הר"ן סימן קמד/ו מבאר שכל השמונה תורות שאמר בחזרתו מלעמברג מתורה י' עד תורה יז הן קשורות זו לזו ואצלו היו תורה אחת ורמוז בהן שאלות הנ"ל.

ומ"ש לעיל בתורה י' תנינא שגם היא נאמרה באותו זמן כנ"ל [ג], בענין שמחה ובדיחא דעתיה שייך ג"כ לזה. ומרומז ג"כ באגדה הנ"ל שנאמר שם בעת שהיה רבי יהודה בדיחא דעתיה כשגילה את כל הסודות האלה :

גם מ"ש במאמר הזה על פסוק ואיה השה לעולה, מרומז באגדה הנ"ל. שנאמר שם, שרבי זירא ראה שרבי יהודה בשמחה גדולה על כן אי בעי מיניה כל חללי דעלמא, זה סוד בחי' חלל הפנוי שהוא כביכול פנוי מאלקותו ית' ובאמת בוודאי א"א שלא יהיה שם ג"כ ה"ש"י [ד], כי א"כ מהיכך

^א מה הטעם שור זנבו ארוך

^ב מה הטעם שתרגול כשעוצם עיניו עולה העפעף התחתון לכסות העין ולא כמו אצל האדם שיורד העליון למטה.

^ג שיחות מוהר"ן – אות קמד – כשבא מלמברג והיה עדין החולאת שלו דהינו ההוסט (שעול, שחפת) מתגבר עליו. ואז היה נוסע כמעט בכל יום לטיל סמוך לעיר לרפואה ושאר כונות נוראות שהיה לו בזה (רפד). ושמענו מפיו הקדוש אז בדרך הטיוול כמה תורות וכמה שיחות וספורים נפלאים ונוראים. גם המאמר המתחיל: דע כשאחד מתפלל בשדה הנאמר על פסוק (בראשית כד טג): "ויצא יצחק לשוה בשדה" וכו' (בלקוטי תנינא סימן י"א) נאמר גם כן אז בעת שנסענו עמו לטיל. ועמדנו בשדה אחד וירדנו מהעגלה והוא היה עדין יושב על העגלה ועמדנו סביבו. בתוך כך הגיע שעת המנחה והיינו רוצים להתפלל שם. אז אמר התורה הנ"ל. והענין שם שכשמתפללין בשדה אזי כל העשבים וכו' נכנסין לתוך התפלה וכו' עין שם. ואמר אחר כך שכמו שאנחנו עומדים סביבו הוא רואה כל העשבים איך כל עשב ועשב דוחק עצמו לכל אחד ואחד מהעומדים שם כדי לעלות ולכנס בתוך תפלתו כפי המבאר בתורה הנ"ל (רפה):

גם התורה של איה מקום כבודו על פסוק "ואיה השה לעולה" (בראשית כ"ב ז) בסימן י"ב. והתורה על מאמר מאי טעמא גמלא זוטר גנובתה ותורא ארוכא גנובתה (שבת עו): המתחיל: אלו המתפארין בגדולות בסימן ט"ו, והתורה המתחיל: הקשו מפני מה כשאחד מבקש פרנסה וכו' בסימן ט"ז, כל זה שמענו על הדרך, בשעת הטיוול ועוד שארי תורות. וכל המאמרים הנ"ל ומה שנאמר על בדיחא דעתה (שם) וכל מה ששמענו אז על הדרך הכל מקושר ומרומז במאמרי רבותינו זכרונם לברכה באגדה הפליאה ששאל רבי יהודה לרבי זירא בעת שהיה בדיחא דעתה ארבעים ותשעה תרנגולא מדלי עינא וכו'. ושם מרומז כל זה: (רפו):

^ד תורה י' תנינא

^ה מתרצו – השי"ת

^ו עיין לעיל תורה סד

^א עיין לק"ה תחומין הלכה ו אות ח' – עתה שלח ה' בלבי לבאר שתי שאלות על פי שתי תורות הנ"ל וזה לשון הגמרא, מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא משום דדיירי בחלפי ואי קשיא נדיא ומתעורא ופרש רש"י, קמצא ארבה חלפי ערבה ואי קשיא נדיא ומתעורא ואם היתה קשה תנוד ותעקר כשתכה בעצם ומתעורא ויסתמו עיניה וכו'. כי כבר מבאר בסוף סימן י"ב הנ"ל שבחינת איה הנ"ל שהוא מאמר סתום בראשית, שמשם דיקא מקבלין חיות מקומות הרחוקים מאד. מגדל ההעלמה וההסתרה זהו בחינת סוד חלל הפנוי שמשם צמצם כביכול, אלקותו יתברך וכו' ועל כן אי אפשר לתרץ הקשיות והחקירות הבאים משם, כמבאר כל זה היטב בהתורה "בא אל פרעה" בלקוטי א בסימן ס"ד, עין שם היטב. ואייתא שם שחיות החלל הפנוי שבאמת נעלם שם אלקותו יתברך ואף על פי כן הוא בבחינת פנוי מכל שנראה לפי דעת אנושי כשני הפכים, אך באמת שניהם אמת, אך אי אפשר להבין זאת עתה בשכל אנושי ועל כן כל הקשיות הבאים משם אסור לכנס בהם לישבם ולתרצם, כי עליהם נאמר, "כל באיה לא ישובו", רק להתחזק באמונה לבד. ומבאר שם שחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה שהוא קמצא, כי הוא כהוא קמצא דלבושה מנה ובה, עין שם. ובאמת גם ענין בחינת איה הנ"ל הוא גם כן בחינת ההעלמה של חלל הפנוי כנ"ל ועל כן מי שנופל חס ושלום, למקומות הרחוקים האלו הבאים משם, עקר עצתו שיחפש ויבקש את ה' יתברך גם משם, כי באמת לאמתו גם שם נעלם ה' יתברך, אך אי אפשר למצוא בשום שכל וסברא כי אם על ידי הבקשה והחפוש איה וכו' וכנ"ל. והבן הדברים היטב לעצה להתחזק בכל מקום שהוא בכל מה שיעבר עליך כל ימי חיך, כי אינך יודע מה יעבר עליך. ומי שרוצים להכניסו בדרכי הקדשה באמת אי אפשר לו לכנס בשלמות כי אם כשמנסין אותו בבחינה זאת שנופל למקומות כאלו וכשמחזק את עצמו על פי הדרך של איה הנ"ל אז יזכה שתהיה הירידה תכלית העליה וכו' כנ"ל, אבל צריך להיות חזק מאד בדעתו ועקר ההתחזקות הוא שידע חסרון דעת האנושי שבאמת אין לנו שום שכל כלל, כמו שכתוב, "כי בער אנכי מאיש וכו'". ואנו מחיבים להשליך ולבטל שכלנו לגמרי רק להאמין בדברי הצדיקי אמת שבאמת יש חיות אלקות בכל המקומות הרחוקים מאד מאד, אפלו במקומות המטנפים וכו' שנאמר עליהם, "וכבודי לאחר לא אתן". רק שאי אפשר בשום שכל אנושי למצא שם כבוד אלקותו יתברך מאחר ששם פנוי מאלקותו יתברך בבחינת וכבודי לאחר לא אתן, רק צריכים שם לחפש ולבקש איה מקום כבודו וכו' וכנ"ל. ורק על ידי זה יעלה בתכלית העליה וכנ"ל:

שם אות ט) וזהו בחינת מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא. קמצא הוא בחינת סוד חלל הפנוי, שהוא כהוא קמצא דלבושה מנה ובה כנ"ל. קרנא זה בחינת חיות אלקות הנמשך לשם בהעלם גדול, כי קרן מרמז על התחזקות של החיה או האדם, כי עקר חזק השור והחיות הוא בקרנות שלהם. ועל כן גם התחזקות האדם מכנה בשם קרנות, כמו שכתוב, "וקרני ראם קרניו וכו'". וכמו שכתוב, "וכל קרני רשעים אנדע תרוממנה קרנות צדיק". שפרוש שמגדע התחזקות הרשעים וירומם התחזקות הצדיק. וכתיב, "הלא בחוקנו לקחנו לנו קרנים". וכן הרבה במקרא. וזה בחינת וירם קרן לעמו וכו' וירום קרן משיחו. ועקר התחזקות של כל הברואים הוא כפי חיות אלקות הנמשך להם דרך הקדשה או דרך הסטרא אחרא. קרנא לצלן, כי הארת חיות אלקותו יתברך מכנה גם כן בשם קרן, כמו שכתוב, "קרנים מידו לו". וזה בחינת כי קרן עור פניו, ושאל מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא, שחיות והתחזקות של בחינת חלל הפנוי הוא בבחינת רכיכא, כי אין רואים שם שום אור והוא דק מן הדק והוא נדחה ונתעלם בפני כל הנכנס לשם כדרך דבר הרך שהוא נדחה בפני כל. והשיב משום דדיירי בחלפי פרש רש"י, ערבה. זה בחינת כל הרחוקים מהקדשה מאד, שהם

יקבל חיות. אך זהו בחי' הנ"ל שמקבל חיות מבחי' מאמר סתום בחי' בראשית וכו'. יש בזה חידוש עצום במה שאומר שהבראשית הוא החלל בעצמו ולא הקו הנכנס בו, כי אע"פ שהקו לכאורה הוא כבר בחי' גילוי כלפי החלל, וא"כ אינו מאמר סתום אבל באמת הקו הוא אדם קדמון שאפילו האורות היוצאים מפיו הם עקודים ולא ניכר כלל אור וכלי, ועל כן ביאר הפתחי שערים שהעקודים הוא המאמר הסתום כנ"ל. ומרבנו משמע שרוצה לומר שהאלוקות הנעלמת בחלל היא המאמר הסתום וממנו יש חיות נעלמת וזה חידוש עצום, ולכאורה תלוי במחלוקת אם הצמצום כפשוטו או לא. וצ"ע שמעתי שלרבנו שיטה אמצעית אבל מלשונו כאן "ובאמת בוודאי אי אפשר שלא יהיה שם גם כן השם ית"י משמע שסובר שאינו כפשוטו. וצ"ע.

כידוע שנחלקו גדולי עולם בהגדרת החלל הפנוי, האם הצמצום שבו הוא כפשוטו, כדעת הגר"א ורבי עמנואל ריקי (משנת חסידים) ועוד, שסוברים שרק השגחתו נמצאת שם ולא אין סוף אלוקותו, וכמ"ש הרב ע' ריקי בספר יושר לבב שאין זה כבודו ית' לומר שעצמותו נמצא במקומות מטונפים ונבזים.¹⁷

או שהצמצום אינו כפשוטו, כדעת הרמ"ע מפאנו ועמק המלך¹⁸ והבעש"ט ורבינו ועוד, שסוברים שגם אחר הצמצום נשאר הא"ס אלוקותו ית' בחלל ורק אור הא"ס הצטמצם משם, דהיינו שנמצא שם אבל בהעלם.

ועל זה הקשו הסוברים שהוא כפשוטו א"כ מדוע יש מקומות שנקראים מטונפים כגון בית כסא ובית ע"ז ואסור להרהר בהם בתורה, הרי גם שם נמצא הא"ס ית', וההסבר הפשוט שכיון שהקב"ה העלים עצמו לכן נחשב מקום זה העדר קדושה.

והביאור (עפ"י הרב נחום גרינוולד בהיכל הבעש"ט ג' גליונות ראשונים עפ"י משנת חב"ד) שכיון שצמצום עצמו ע"כ הוא מאיר רק כמקיף ולא כפנימי, דהיינו שהוא ממלא את החלל אבל לא מתאים עצמו למקבלים אלא מאיר בהעלם בהכל כמו הנפש בגוף שנעלמת ואין לה מקום מסויים. אבל האור שעל ידו נבראו העולמות שהם המאמרות שהכבוד בהם מגולה הוא בחי' פנימי דהיינו שמתאים עצמו לכלי המקבל כמו רב המלמד תלמיד, דהיינו שההשפעה מתלבשת בכלי המוח של המקבל. זה ההסבר בקיצור מדאי ואין לדייק ממנו אלא ללמוד שם באריכות.

בחינת ערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא ריח, שלהם נמשלו פושעי ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. ואי קשיא וכו', הינו שהשיב, שאדרבא, במקומות כאלו עקר ההתחזקות הוא דיקא על ידי זה, על ידי בחינת רכיבא, שהוא בחינת הרפו ודעו כי אנכי ה' וכו'. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, לעולם יהא רך כקנה ואל יהיה קשה כארו. כי קנה אפלו כל הרוחות שבעולם אין יכולין להזיזו ממקומו, כי הוא רך ונכפף בפני כל ואף על פי כן הוא אמיץ וחזק מאד בשרשו ואין יכולין הרוחות לעקר ממקומו חס ושלום, מה שאין כן אם היה קשה כארו וכו', הינו כי במקומות כאלו, שהם בחינת חלל הפנוי, שם אסור לכנס בקשיות ותרוצים כלל, בבחינת אל תקשו לבבכם, כי עקר ההתחזקות הוא דיקא על ידי שהוא רך כקנה, שעל כל השאלות והקשיות והבלבולים שמבלבלין אותו הן המונעים והחולקים והמתנגדים מבני אדם הן רבוי הבלבולים שבמח על כלם לא ישיב דבר בבחינת ואהי כאיש אשר לא שומע ואין בפיו תוכחות, כי הקשיות והבלבולים הבאים משם אי אפשר לישבם כנ"ל. ואף על פי כן הוא חזק באמונה מאד כקנה הרך הנשרש במים שאף על פי שנראה כנכפף בפני הרוחות, אף על פי כן הוא חזק בשרשו מאד. כמו כן צריך האדם שיהיה חזק באמונתו כפי שקבלנו מאבותינו ורבותינו ולא ישמע לשום קשיא ובלבול כלל הבאים ממקומות כאלו ולא ישיב עליהם כלל כאלו אין בפיו מענה, עד שנדמה להם כאלו הוא נכפף בפניהם חס ושלום, ובאמת זהו עקר התחזקותו בבחינת רך כקנה כנ"ל. ועל כן דוד המלך, שהוא בחינת משיח, שעקר התקון על ידו ועקר התקון הוא לתקן מקומות הרחוקים מאד הנ"ל להעלות משם כל הנפלים לשם, רחמנא לצלן, על כן בעת שנמשח דוד נאמר, "ואנכי היום רך ומשיח מלך". הינו בחינת רך כקנה הנ"ל שזאת הבחינה בשלמות אין מי שיוכח כמו משיח שיכבש כל העולם ויתקנו על ידי בחינה זאת. וזהו בחינת מה שכתוב ביוסף הצדיק, "ויקראו לפניו אברך". שהוא בחינת אב רך. הינו אף על פי שהוא אב בחכמה, אף על פי כן הוא בבחינת רך בחינת רך, כקנה הנ"ל, כי גם יוסף הוא בחינת משיח, בחינת משיח בן יוסף וכנ"ל. וזהו ואי קשיא נדיא ומתעורא. ששם במקומות כאלו שנעלם האור מאד אם יהיה קשה לו ויכנס בקשיות ותרוצים מתעורא. שישתמו עיניו כעור וישאר בחשך לגמרי, כי אי אפשר לישב הקשיות והבלבולים הבאים משם, על כן צריכין שם להיות רך, בבחינת רך כקנה לבלי להשיב דבר רק להיות חזק בשרש גדילתו ושרשו להתחזק באמונה שלמה ולבקש ולחפש את ה' יתברך שם גם כן בבחינת איה הנ"ל. ואז דיקא יזכה לתכלית העליה כנ"ל:

שם אות י) וזה סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, נטיעות הראשונות קרני חגיבים, הינו בחינת קרנא דקמצא הנ"ל והבן היטב, כי אף על פי שהם אמרו לענין המשכת האור של תחלת האצילות שהתחיל בדקות בבחינת קרני חגיבים. ואנחנו מדברים בענין חלל הפנוי שמשם צמצם האור, כביכול, אף על פי כן הכל אחד, כי גם האור והחיות הנעלם בחלל הפנוי בדקות ובהעלם נפלא כנ"ל נמשך בשרשו מסוד תחלת האצילות, שהוא בבחינת קרני חגיבים כנ"ל. ואין להאריך בזה, כי כבוד אלקים הסתר דבר גם חילפי לשון חלף הלך, כי משם חלף והלך, כביכול, כי פנה אלקותו משם כנ"ל, אבל באמת גם שם נעלם ה' יתברך כנ"ל, אבל הוא רק בבחינת קרנא דקמצא רכיבא. וכנ"ל. ובענין זה של בחינת רכיבא יש הרבה לדבר, אבל אי אפשר לבאר בכתב. והמשכיל החפץ באמת יבין מדעתו מעט איך צריכים להיות רך כקנה ואף על פי כן יהיה חזק בשרשו מאד, אדרבא, על ידי הרכות, על ידי זה עקר חזקו ותקפו לנצח:

¹⁷ **יושר לבב** (לרבי עמנואל ריקי) – בית ראשון חדר ראשון פרק יב – **החס על כבוד קונו צריך להעלות על לבו מחשבת צמצום זה כפשוטו לכל יפגום בכבודו בחשבו שעצמותו נמצא גם בגשמיים השפלים הבלתי נכבדים ואף בנבזים ח"ו מאחר כי בלי צמצום לא היה מקום ריק מעצמותו וכי תימא דגם החושו כפשוטו נמי לא חס עליו כי נותן תמונה בו ברעיונו ע"י הצמצום והקו מ"מ למעט בתפלה טפי עדיף דלא ראי מחשבת פגם כמחשבה העדר כבוד לכאורה דבאמיתות אינו כן דמאחר שאין סוף להיותו המתפשטת מהצמצום ולהלאה ובכל עת שירצה יכול למלאות עוד מקום הצמצום ולהחזירו לאיתנו מה דמות יערוך לו בלבו כי דמות התמונה היא בו ולא לו כי אין מחשבת תמונה זו מחשבת תמונה פונה המקום כי אם תמונת המקום עצמו וזה יהיה שמו של פונה המקום דהזכיר ר"א באמרו שקודם שנברא העולם היה הוא ושמו לבד כי הוא הוא עצם היותו ושמו הוא מקום כי בו כלול והוא מגבילו ואין זה אלא לאחר הצמצום טרם ברוא העולם בתוכו כי קודם הצמצום אינו נקרא בשם מקום ולא בשום שם. ...**

¹⁸ **שניהם תלמידי רבי ישראל סרוג** שקבלתו היתה גם דברים שלא נתגלו למהרר"ח כגון כל העולמות שלפני החלל הפנוי, (ונחלקו המקובלים בקבלתו כי יש המקפידים ללמוד רק קבלת מהרר"ח, אבל הבעש"ט ורבנו נראה שקבלו קבלתו (עיי' בעש"ט עה" תשא מקור מים חיים אות ט) ועיי' תורה ל"א, סוד רל"א שערים שהוא מעמק המלך) אבל מסתמא אין זה תלוי בזה כי גם תלמידי הגר"א חלקם חלקו עליו כגון נפש החיים וסברו שאינו כפשוטו.

או אולי טוב שלא להכנס לזה כלל, כדמשמע מדברי רבנו לעיל ובתורה סד, שבאמת א"א לעמוד על עניין זה בברור, וטוב רק להאמין שיש בחלל הפנוי מציאות הסותרת שהוא יש ואין, שהאר"י ז"ל (ע"ח ריש שער הכללים ועוד) המשיל אותה להוא קמצא (ארבה) דלבושיה מניה וביה, ובספורי מעשיות מז' בעטלרס יום שישי מה שסיפר הבעטלרס בלא ידיים המשיל זאת רבינו למבצר של מים בתוך המים (כמבואר בלק"ה תולעים ד' ח"ו, ולק"ה ר"ה ו' יד/א). ונאנחנו להמלט מזה ביארנו כנ"ל שהנפול למקומות מטונפים נמצא בחלל אבל בצעקת החיפוש איה מקום כבודו ממשיך בחי' גילוי בבחי' קו, (ולעיל הקשנו ותרצנו בזה) אבל באמת אפשר שיותר נכון שאיה מגלה את האלוקות הנעלמת בחלל עצמו ועל ידי איה מתקשר לאור א"ס המאיר שם בבחי' מקיף/י וצ"ע. למעשה מסתמא אין נפ"מ העיקר היא להתחזק לצעוק איה בכל פעם שיש לחשוש שנפילתי לסבובי קליפת הנגה שהם טינוף עץ הדעת טוב ורע. ואם טעיתי ודברתי יותר מדאי הוא רחום יכפר עון.

עייין לק"ה תולעים הלכה ד' אות ח' - פי ענין המבצר של מים הנ"ל במעשה הנ"ל יש לרמוז שזה סוד החכמה והשכל שיש בחלל הפנוי שנתנה על ידי הצמצום פדיוע, ובתחלה צריך שתעין היטב בהתורה בא אל פרה (בסימן סד, לקוטי חלק א). ועין עוד מה שמצאתי מכתב יד רבנו, זכרונו לברכה בעצמו שכתב התורה הנ"ל בלשונו הקדוש בעצמו. וזה בחינת המבצר של מים הנ"ל, כי מבאר שם בהמעשה הנ"ל בזה הלשון, פי יש מבצר של מים ושמם הם עשר חומות זו לפנים מזו וכלן של מים, וגם הקרקע שהולכין עליה שם בתוך המבצר הוא גם כן של מים. וכן יש שם אילנות ופרות הכל של מים. ופי המבצר וגדל החדוש של זה המבצר אין צריכין לספר, כי בודאי הוא חדוש נפלא מאד, מאחר שהוא מבצר של מים. ולכנס בתוך זה המבצר אי אפשר, כי יהיה נטבע במים מי שיכנס בו, מאחר שהוא כלו של מים. והבת מלכה הנ"ל ברחא לשם וכו', עין שם. וכל זה יש לרמוז שהוא סוד חלל הפנוי שצמצם אורו משם, שעל ידי זה נדמה שאין שם אור החכמה והשכל, ועל כן באמת אי אפשר למצא שם אלוקות על ידי שום חכמה ושכל, אבל באמת גם בהחלל הפנוי בעצמו יש אורו יתברך שהוא חכמה ושכל, רק שזה השכל הנעלם והנסתר בבחינת הצמצום של החלל הפנוי אי אפשר להשיג ולהבין עתה עד לעתיד לבא שיתגלה שהחלל הפנוי הוא פהוא קמצא דלבושיה מניה וביה (ב"ר כא ה/ ויע"ח ריש שער הכללים), שזהו בחינת ועתה בי צדקתי ביום מחר וכו'. בחינת צדק לבשתי וכו' (עין שם כל זה היטב). נמצא, שבאמת גם הצמצום בעצמו שהוא החלל הפנוי גם הוא בחכמה נעשה כמו כל הבריאה בעצמה שנעשית בחכמה בחינת כלם בחכמה שיהיה, רק שאי אפשר להבין בזה העולם זה השכל איה באמת יש גם להחלל הפנוי אורו יתברך שהוא אור החכמה. ואף על פי כן הוא פנוי כדי שיהיה מקום להבריאה. זה הדבר אי אפשר להשיג עתה בשכל אנושי בשום אופן עד לעתיד (כמבאר שם היטב, עין שם):

וזהו בחינת העשר חומות של מים הנ"ל, כי מים הוא בחינת חכמה ושכל, בחינת ומלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים. ושם בבחינת המים, הינו בבחינת החכמה והשכל האמת שיתגלה לעתיד, שם מבצר של מים שהם עשר חומות של מים וכו', שהם בנינים נפלאים ונוראים וכן ופרות וכו'. והכל של מים. וזה אי אפשר להבין בשכלנו כלל איה בונים בנינים מהמים בעצמן, אף זהו בעצמו בחינת הנ"ל, בחינת חלל הפנוי הנ"ל, שבאמת יש בו שכל והכל נתנה מן השכל שהוא בחינת מים, דהינו שכל הבריאה וכל הצמצום של הבריאה שהוא חלל הפנוי; הכל נתנה בחסדו יתברך, שהוא בחינת מים, רק שאי אפשר להבין זאת. וזהו בחינת המבצר של מים הנ"ל שיש בו עשר חומות וכו' וכלן של מים, כי מים בחינת השכל הנ"ל. ועשר חומות מרמזין על כלל הבריאה שנברא בעשרה מאמרות, שהם בחינת עשרה תקונין, בחינת עשר ספירות, וכל אלו העשרה תקונין, עשר ספירות, עשרה מאמרות, שהם כלל כל הבריאה. לא היה באפשר להוציאם ולגלותם כי אם על ידי הצמצום של חלל הפנוי, כי אם לא כן, לא היה מקום להבריאה כנ"ל. ואף על פי כן באמת לאמתו גם שם בהחלל הפנוי בעצמו יש שכל ודעת. נמצא, שאינו פנוי רק שאי אפשר להבין זאת כנ"ל. נמצא, שכל הבריאה בלה וכל הצמצום של החלל הפנוי, הכל נתנה מן המים בעצמן שהם בחינת השכל, אף שאי אפשר להבין זאת בשכל. ועל כן באמת זה המבצר של מים הוא חדוש נפלא ואין שום אדם שיוכל לכנס בו כי יהיה נטבע במים שאין להם סוף, כי בודאי אין מי שיוכל לכנס בתוך החלל הפנוי הנ"ל, לחקר בזה השכל פי יהיה נטבע שם,

א" לק"ה ראש השנה הלכה ו אות יד) גם בראשית הוא בחינת היוד חומות של מים וכו' הנ"ל, בחינת מה שאמרו (בגמרא ספא פרק לולב וערבה), בראשית ברא שית, שהם השיתין שמחוללין ויורדין עד התהום. בבחינת חמוקי ירכיף כמו חלאים מעשה ידי אמן, שדרשו רבותינו זכרונום לברכה על השיתין שמחוללין עד התהום, שהם מעשה ידי אמנותו של יוצר בראשית, פי השיתין שנבראו מששת ימי בראשית כדי להספ לשים הנסכים הם עקרים בשביל זה כדי שיירדו עד התהום לעמקי עמקי המים והם נבראו באמנות נפלא של יוצר בראשית עד שיכולין לעבר בכל היוד חומות של מימי התהומות ולעלות ולברר משם כל הנפשות הנפולות שנפלו לעשר פתרין דמסאבותא לתוף מים הודונים וכו', שכל זה הוא בחינת רפואת הבת מלכה שברחה לתוף היוד חומות של מים שנזרקו אליה כל היוד מיני חצים מעשר פתרין דמסאבותא, פי הנסכים מביאין בשעת הקרבנות וזה ידוע שכל הקרבנות הם בשביל לברר הניצוצות והנפשות מעמקי עמקי הקלפות ואז מביאין נסכים ומנסכים אותם בבית המקדש לתוף השיתין שיורדין עד התהום להעלות הנפשות הנפולות ביותר עד התהום ממש (וכמבאר מזה בחשן משפט הלכות גבית חוב הלכה ה, עין שם). ועל כן מרמזין השיתין פתבת בראשית, פי עקר התקון של אלו הנפשות שיירדו עד התהום הוא על ידי בחינת בראשית מאמר סתום, על ידי הבקשה והחפוש איה וכו' כנ"ל. ועל כן אומרים שיר בשעת הנסכים, פי עקר רפואת הבת מלכה הוא על ידי שיר ונגון, בחינת יוד מיני נגינה. (וכמבאר במעשה הנ"ל) שגלי הים שהם בחינת יוד חומות הנ"ל, הם נעשים על ידי הרוחות שמהם היוד מיני נגינה, (עין שם היטב והבן שם מאד). פי כל המעשה הנ"ל שנעלם בה תורות גבוהות מאד בלה קשורה זה בזה שכל מה שספר שם מעשרה עשרה הכל קשור ומחבר זה בזה (פאשר יבאר מזה לקמן):

נמצא, שבראשית מרמז על היוד חומות של מים גם מבאר בדברי רבותינו זכרונום לברכה ומובא בפרוש רש"י על פסוק בראשית שהמים קדמו לעולם ולא נזכר בריאתם בפרוש בתורה וכל הדברים שבעולם מן המים נבראו, כמבאר בדבריהם זכרונום לברכה. וכל זה הוא ענין הנ"ל, כי המים שקדמו לעולם נבראו על ידי בחינת בראשית שהוא מאמר סתום ומחמת שזה המאמר סתום ונעלם מאד, על כן המים שהם כלל הבריאה שנבראו על ידו הם סתומים ונעלמים בספור מעשה בראשית ולא נזכר בריאתם בפרוש, פי בריאתם נעלם בראשית שהוא מאמר סתום.

י' ולפי סברת הצמצום שלא כפשוטו לאותם המפרשים שרק השגחתו שם (כי בזה יש כמה ביאורים) נמצא שאיה מחבר אותי להשגחה הנעלמת בחלל, ולבאורה זה לא כוונת רבנו שיש אלוקות גבוהה הנסותרת בטינוף דייקא.

עוד בענין האלוקות שבחלל הפנוי, עיין לק"ה נדה ב' ב'י"ג, שהוא בחי' מלכות דא"ס שכדי שיהיה אפשר להשיגו ית' (ולגלות כבודו ומלכותו) צמצם את ריבוי האור של א"ס אלוקותו, בסוד סילוק השכל עד שלא נשאר ממנו כי אם כח האמונה. (וזה מבואר בספרים מיסודו של קבלת רבי ישראל סרוג ולא מהרח"ו שהמלכות היא בחי' הרשימו שבחלל הפנוי דהיינו רשימו של האור שנצטמצם לצדדים ולא האור בעצמו) והביאור בזה כי האמונה יסודה היא מדת הביטול, שמוכן לקבל כל מה שיאמרו לו, ועל כן רגליה יורדות מוות מצד עצמה כי בקל נופלת לע"ז ע"י שמתבטלת לשקר, לכן במדת האמונה הקדושה יש שני שכלים שכל אחד גבוה מאד שעל ידו רק יודעת להיכן ולמי להתבטל, ועוד שכל שהוא מצומצם יותר בחי' קו הממלא אותה, וען כל כשהיא רק אם השכל הראשון נקראת צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) כי היא בגבול הקדושה אבל אמונה היא נקראת כאשר מתחבר קו אור האמת אליה ומחזק אותה/י"א.

י" לק"ה נדה הלכה ב אות ב) וזה ידוע שתחלת הצמצום הוא בחינת מלכות, כי אף על פי שמלכות היא מדה האחרונה, אף על פי כן למעלה בתכלית המעלה עקר ההתחלה היא מבחינת מלכות הנעלם באין סוף פידוע למינים, שמשם התחלת הצמצום בשביל בריאת העולם, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, בבחינת אני ראשון ואני אחרון וכו' 'אני' הוא בחינת מלכות פידוע וכמו שכתוב שם במקרא הנ"ל, "כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו אני ראשון ואני אחרון". הינו בחינת מלכות, בחינת מלך ישראל שנקרא אני הוא בראש ובסוף וכו': והפלה שתחלת הצמצום הוא בחינת מלכות ומלכות היא בחינת אמונה פידוע, הינו כי בשה' יתברך רצה לברא את העולם הסתפל בחכמתו הקדומה שאי אפשר להשיגו יתברך בשום חכמה ובשום שכל ובשום תבונה בעולם, ועל כן אי אפשר להיות קיום להעולמות על ידי שום מדה, כי עקר קיומם הוא על ידי שידועין ממנו יתברך שהוא רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין, שזהו עקר התכלית של כל העולמות, כמו שנאמר בזהר הקדוש בגין דישתמודעין ליה, ובאמת אי אפשר להכירו ולידע ממנו יתברך על ידי שום מדה ושום ספירה, כי אם על ידי האמונה שהיא בחינת מלכות, שהיא תחלת הצמצום, שעל ידי עקר התגלות כל המדות וכל העולמות, כי ה' יתברך ראה שאי אפשר להשיגו בשום אופן על ידי שום שכל שבעולם, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, על כן לא היה אפשר לברא את העולם עד אשר צמצם ופנה אלקותו יתברך, בבניול, הינו שבחכמתו הפלאה צמצם חכמתו כל כך עד אשר סלק החכמה והשכל לגמרי, עד שנשארו המקום, בבניול, פנוי מכל השכליות והחכמות שהם עצמות אלקותו יתברך, ולא נשאר מן השכל כי אם כח האמונה, שברא כח בהעולמות והנבראים שיהיה להם שכל ודעת להאמין בו יתברך בלי שום שכל, ובאמת זה הצמצום הוא פלא גדול, כמוכא במקום אחר, כי אמונה הוא פלא גדול, כמו שכתוב (ישעיה כה), "אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמין". כי אמונה היא נפלאות תמים דעים, כי בדבר שמבינים בהשכל אין צריכין להאמין ואינו נקרא אמונה, ועקר האמונה הוא במה שאין מבינים בהשכל. ואם כן מהיכן יבוא לדעת שיאמין בזה, אף באמת היא נפלאות תמים דעים שברא בחכמתו הגדולה כח בשכל האדם שיהיה לו כח לצמצם ולסלק דעתו ולהאמין באמונה לבד על ידי כח הרשימו שנשארו בהדעת, אפלו לאחר הסתלקות הדעת, כי אף על פי דאיהו לא חזי מזליה חזי, כי אף על פי שאינו מבין הדבר בשכלו, אף על פי כן מבין מרחוק, שראוי לו להאמין. כי פשרוזה להסתפל על האמת הוא מבין בבורר שצריכין להאמין כי הוא מבין זה בעצמו שאי אפשר להבין הדבר בשום שכל, רק צריכין להאמין באמונה לבד. וזהו בחינת צדק כד אתחברת בה אמת אתעבירת אמונה, הינו שעקר האמונה תלוי באמת, הינו אף על פי שאינו מבין הדבר בשכלו כלל, אף על פי כן פשיצה להסתפל על האמת יבין מרחוק שראוי לו להאמין בה' ובהצדיקים וכיוצא:

שם אות ג- והפלה, שאמונה היא יסוד כל העולמות כלם ויסוד כל התורה כלה, כי ה' יתברך, בבניול, לא היה יכל להתחיל לברא שום עולם עד שברא תחלה את מדת האמונה, דהיינו שיהיה כח בהשכל להאמין בהאמת, אף על פי שאינו מבין כלל. וזה עקר בחינת תחלת הצמצום שנשארו החלל הפנוי, דהיינו שצמצם אלקותו, בבניול, שהוא השכל, כי ה' יתברך הוא עצם החכמה, בבניול, פידוע. ובשפנה השכל משם נשאר המקום פנוי בלי שכל ולא נשאר שם כי אם בחינת אמונה. דהיינו ששאמנין באמונה לבד בהאמת בלי שום שכל וחכמה, והכח שנעשה הצמצום של חלל הפנוי, דהיינו בחינת אמונה שיהיה כח להאמין בו יתברך בלי שום שכל, תכח המשיך אלקותו יתברך לתוף אותו החלל הפנוי שהם כלל המדות וכל העולמות מראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות עד סוף נקדת המרכו של עולם הגשמי הזה, וכל מעשהו באמונה פנ"ל.

י" עפ"י מאמר מליל חמשי י סיון תשי"ב) בתורה ז' מבואר שאמונה בחי' המלכות בחי' מקיף בחי' אשה, והאמת בחי' איש בחי' אור פנימי. ומבואר בע"ח בכללים שהמקיף הוא אור גבוה לכן לא נכנס בכלי אלא מקיף אותו מסביב, ופנימי נמוך ממנו ונכנס בכלי. צ"ע אם היא מקיף היא גבוה מאד ואילו האמת המחיה אותה הוא פנימי נמוך ממנה, נמצא שהמקבל גבוה מהמקיף לו וא"כ במה המקבל נצרך לוי? ונראה לתרץ עפ"י לק"ה נדה ב' ב' שהאמונה היא רוחם מאור א"ס שנסתלק לצדדים, ואילו האמת היא אור הקו שמלוכש בלבושים רבים ומאיר בחלל הפנוי ועל ידו נבנים עולמות בחלל. נמצא שהרשימו גבוה יותר ואע"פ כן הוא כמו חומר, ואילו הקו שהוא אור מצומצם הוא בחי' צורה. וכן מציינו שלפעמים אשה מעלתה יותר בהרגשות הלב שמרגישה באמת בלא שכל להסביר מדוע, אילו האיש מעלתו במהלכי שכל. וכידוע לכל צד החולשה שלו. (הרגש נח לפתוי בשבח והשכל נח בפתוי מהלך שכלי כדמצינו בחסא העגל שהשכל טעה ולא האיש מעלתו נחשב יותר מהאמונה. כי בעוה"ז יש ערך יותר למה שנתפס בבלי עוה"ז ממה שאין לו כלים בעוה"ז. ואמנם לעתיד לבוא תיהיה אשה עטרת בעלה, כי כשתיהיה השגה במקיף, יתברר מעלתו הגדולה על האמת של עוה"ז, אלא שאו האמת תיהיה עוד יותר גבוהה (בבחי' ואור החמה שבעתים) ושם גם המקיף עוד יותר גבוה, לכן אחרי הכל תישאר הנוק' מקבלת. ההגדרה והכלל שאיש הוא אור חדש מבחוץ. ואשה אור ישן קיים (כנ"ל שרשימו דא"ס שממנו המלכות אמונה הוא אור ישן מאד) ששומר על החדש, ובונה ממנו חידוש (ענין זה רמזו במדרש האיש חיטה מביא האם חיטה אוכל, צמר מביא האם צמר לובש וכו'). ושניהם הם חיבור של בחי' צורה וחומר, דהיינו שהנוק' מקבלת טיפה של כח הצורה ועל ידו צרה ומציירת בחומר הקיים צורה חדשה שקבלה, ובלא אשה אזי הטפה נהפך לרוחות ומזיקין כידוע פגם ז"ל. הכלל שאור ההסתרה גבוה מאד כי הוא רבוי אור. עיין לק"ה ר"ח ג' ב' שהסתרה היא רבוי אור. נמצא שדייקא שם נמצא אור עצום. נמצא שתכלית הריחוק הוא התכלית הקרוב. וכן הקליפות מקבלות חיות ממאמר סתום דייקא שהוא גבוה מהכל. אלא שבעוה"ז אין מעלה כל כך לעוצם האור, שהרי עולם התוהו היה אור הרבה יותר גדול, והוא דייקא גרם לכל שבירת הכלים ובריאת כל הרע. לכן בעוה"ז עיקר המעלה לאורות המתקבלים בכלים, דהיינו אור פנימי דהיינו עולם התיקון, שהוא דייקא האור של איש עם אשה, דהיינו בכלים, כדאיתא בכהאריז"ל בסוד השבעה מלכים שמתו המלך השמיני הדר היתה לו אשה מהיטבאל לכן בו תחיל התיקון. לכן מעלת האשה שהיא אור גבוה זה חסרונה וזהו דרשו חז"ל שעיימה נברא הס"מ כמו שדרשו על ויסגור בשר תחתינה שכאן נזכר ס' לראשונה לרמזו על הס"מ שנברא עימה. כי אור גבוה שנשארו מקיף משם ההעלמה (אע"פ שיש בחי' שמשם החיות כמבואר בתורה כא) אבל בכלליות היכן שאין תפיסה שם אחיות הסתרה והעלמה והרע. לסיכום אולי לכן להבין את האשה זה בחי' של להבין את החלל הפנוי, אעפ"כ צריך לדעת שהיא אור עצום ולא נתפס רשימו דאור א"ס אלוקותו ית' וממנה יש ללמוד את האמונה והביטול, והיא השמירה בחי' חשמל ממקיף דיבנה שהיא אמא עילאה בבחי' מאחז"ל השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה, וממה שאדם לבדו בורא שדים ורוחות ומזיקים, היא בונה דורות ישרים.

וידוע שאמונה היא אור המקיף והיינו כנ"ל שהחילוק בין הקו המאיר בחלל, לאלוקות שבחלל עצמו, היא שקו הוא בחי' אור פנימי, ובחלל הוא אור מקיף. ואור המקיף תכונתו שמחזייה בהעלם את הפנימי כמבואר בתורה כא. וזו הכוונה כאן בתורה שלנו שבראשית מאמר סתום שאליו מתקשרים ע"י צעקת איה הוא האלוקות שבחלל הפנוי שהוא פנוי מאור פנימי ונעלם ע"י היותו מקיף.

גם מ"ש לקמן בתורה יז [טו] בענין יראה ירא שבת שייך ג"כ לכאן. כי כל יראה יש לה מאמר וכו', אולי כוונת רבנו שכמו שנברא העולם לכבודו ית' נברא כדי שע"י שיכירו כבודו ייראו מלפניו. נמצא שכל מאמר שעל ידו נברא חלק בבריאה שזה כדי שעל ידו ישראל יגלוהו ויכבדוהו וייראו מלפניו **ויש מאמר שכולל כולם וכו'** שמי שנפל מכל מדרגות היראה ומרגיש מרוחק מאד מהקב"ה צריך לצעוק איה ועי"ז להתקשר ליראה הנמשכת מהמאמר הסתום כנ"ל.

גם מ"ש לקמן בתורה יז הנ"ל [טו] בענין השגחה שייך ג"כ לזה על אגדה הנ"ל מאי טעמא תרנגולא מידלי עינא. ולא זכינו לשמוע ביאור כל זה [יז]:

עד כאן ביאור חברותא לתורה קיב

זה לשון מוהרנ"ת בלק"ה ר"ה הלכה ו' אות ז' – וצריכין לבאר קצת לחבר התורות שנדפסו בלקוטי תנינא סמוכים זה לזה **מסימן יוד עד סימן י"ז שמבואר שם שאצלו ז"ל היה תורה אחת ולא זכינו לקבל רק פסקי פסקי.** ובזה יכולים לקשר קצת כל התורות הנ"ל והבן היטב. וגם לחבר לזה מה שכתוב שם בסימן ט"ו מענין צדקה שנקראת מים. ושהעיקר שיוזכה ליתן לצדיקים וכשרים אמתים וכו' שלא יקלקל על ידי הצדקה ח"ו. (עיינן שם היטב). ועל פי חיבור כל אלו התורות יחד יבואר מעט איזה רמזים במעשה הנ"ל של זה שהיה לו כח כזה בידיו. כי הוצאת החצים הוא על ידי התשובה על ידי בקשת איה וכו' כנ"ל וליכנס לתוך העשרה הומות של מים הוא על ידי בחינת הצדקה המבואר בסימן ט"ו הנ"ל וישוב הדעת המבואר בסימן יוד הנ"ל זה בחינת החכמה שממשיך בידיו לכל הנסמכין על ידו. והעיקר הרפואה הוא על יד השמחה שזהו בחינת מה שמבואר שם שעיקר ישוב הדעת הוא על ידי שמחה כי שמחה שצריכין מראש ועד סוף וכמו אמר אדמו"ר ז"ל שתיכף כשאדם רוצה לשוב הוא עבירה גדולה כשיש לו עצבות ומרה שחורה ח"ו וצריך לשמח את עצמו בכל יום ובכל עת במה שלא עשני גוי וכו' וכמו שמברכין על זה בכל בקר וכו' כי עיקר כל החצים שהם כל הפגמים שנזרקו לבחינת בת מלך פנימה הוא בחינת עצבות כמו שכתוב בהתורה ט' היכלין (בסימן כ"ד) שעיקר גלות השכינה הוא על ידי עצבות וכו'.

^{טו} בתורה יז תנינא

^{טז} סוף תורה יז תנינא

^{יז} ועיין לק"ה ע"ת הלכה ו' אות ח' ביאור מוהרנ"ת על שאר הקושיות שם